

*'Van, voor en door
(ex-)loodsen'*

Jaarverslag 2023

Inhoud

Bestuursverslag	5
Personalia	5
Externe partijen	6
Voorwoord	7
Kerncijfers	8
Algemeen	10
Governance	14
Bestuurszaken	23
Code pensioenfondsen	30
Financieel beleid	34
• Risicohouding	35
• Beleggingen	39
• Pensioenen	52
Pensioenbeleid	56
Risicobeleid	58
Actuariële analyse	69
Kostenparagraaf	73
Toekomstparagraaf	78
Vaststelling door bestuur	82
Jaarrekening	83
Balans per 31 december 2023	84
Staat van baten en lasten	85
Kasstroomoverzicht	86
Toelichting algemeen	87
Toelichting op de balans per 31 december 2023	96
Toelichting op de staat van baten en lasten	115
Overige informatie	122
Gebeurtenissen na balansdatum	124

Overige gegevens		125
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten		126
Actuariële verklaring		127
Controle verklaring van de onafhankelijke accountant		129
 Bijlagen		 135
Bijlage 1	Rapport visitatiecommissie over Beroepspensioenfonds Loodsen 2023 (samenvatting)	136
Bijlage 2	Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie 2023	139
Bijlage 3	Verslag verantwoordingsorgaan 2023 Oordeel & bevindingen	140
Bijlage 4	Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2023	144
Bijlage 5	Verslag compliance officer 2023 (samenvatting)	145
Bijlage 6	Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)	146

BESTUURSVERSLAG

Personalia (per 31 december 2023)

Bestuur

Van links naar rechts: M. Louwerens (voorzitter), N.R. Halfweg, P.R. Hogendorf, R.F. Grobbe, H.A. Witzier, P.B. Schoe (secretaris/penningmeester), J.H.P. Waasdorp, W.T. Buitelaar en A.N.B. Eggink.

Bestuursleden

A.N.B. Eggink
N.R. Halfweg
H.A. Witzier
J.H.P. Waasdorp
W.T. Buitelaar

Dagelijks bestuur

Voorzitter

M. Louwerens

Secretaris/penningmeester

P.B. Schoe

Bestuursbureau BPL

R.F. Grobbe (directeur)
P.R. Hogendorf

Visitatiecommissie

Voorzitter

D.J.M.P. Horsmeier

Leden

A.C.W. van Coberen
H. Brand

Verantwoordingsorgaan

Voorzitter

J.N. Muntjewerff

Secretaris

R.M. Hesselink

Leden

P.J.J. van den Berg
H.L. Nouwen
J.W. Leenhouts
G. de Boer

Externe partijen

Partijen die ultimo 2023 voor het BPL werkzaamheden uitvoeren

Bestuursbureau BPL

R.F. Grobbe
O = O B.V.
Haarlem

Onafhankelijke Accountant

N.C. Doets
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Amsterdam

Adviserend actuaris

M. Stougie
Sprenkels (Sprenkels & Verschuren B.V.)
Amsterdam

Beleggingsadviseur

M. Euverman
Sprenkels (Sprenkels & Verschuren B.V.)
Amsterdam

Certificerend actuaris

J. Tol
Triple A-Risk Finance Certification B.V.
Amsterdam

Compliance officer

R. van der Mast
Nederlands Compliance Instituut B.V.
Capelle aan den IJssel

Integraal vermogensbeheerder

BlackRock (Netherlands) B.V.
Amsterdam

Bewaarbank

Northern Trust Ltd
Amsterdam

Herverzekeraar

Zwitserleven (SRLEV B.V.)
Amstelveen

Pensioenbeheer & Financiële Administratie

BSG Pension Management B.V.
Amstelveen

Uitvoerder Flexioenregeling

ABN AMRO Pensioenservices B.V.
Amsterdam

Facilitaire diensten

Nederlands Loodswezen B.V.
Hoek van Holland

Website provider

Digital Impact B.V.
Rotterdam

In geval van verwerking van persoonsgegevens is met de uitbestedingspartij een verwerkersovereenkomst gesloten in de zin van de AVG.

Voorwoord

Met gepaste trots presenteer ik namens het Beroepspensioenfonds loodsen (BPL) u het jaarverslag over 2023.

Een jaar dat wederom gekenmerkt werd door uitdagingen en waarin wij als fonds opnieuw onze veerkracht en toewijding hebben laten zien.

Het jaar 2023 kenmerkte zich als een jaar van verder oplopende geopolitieke spanningen. De oorlog in Oekraïne duurt nog steeds voort, en daar zijn de spanningen in het Midden-Oosten bijgekomen. Buiten het menselijke verhaal achter deze oorlogen, heeft dat uiteraard ook effect gehad op de financiële markten. Al met al denk ik dat wij ons er als fonds goed doorheen hebben geslagen, en dat we hebben laten zien dat wij er robuust en goed gepositioneerd voor staan.

Het jaar 2023 was ook een zware test van onze flexibiliteit. Het bewaken van de 'run' alsmede het vormgeven aan de 'change' heeft veel gevraagd van uw bestuur, het bestuursbureau en overige organen en adviseurs. Ondanks het forse aantal zaken waarover besloten moest worden in het kader van de overgang naar de WTP, zijn we erin geslaagd deze besluiten te nemen binnen de gestelde deadlines en hebben daarnaast onze dienstverlening aan onze deelnemers op peil weten te houden en onze financiële positie weten te versterken.

In het licht van deze complexe omstandigheden ben ik verheugd te kunnen melden dat we als fonds een goede en evenwichtige invulling hebben kunnen geven aan het transitieplan zoals deze in december 2023 is vastgesteld door de NLc en dat zowel het implementatieplan als het communicatieplan om te komen tot de nieuwe solidaire premiëregeling zijn vastgesteld. Dit is een mooie mijlpaal die ons 'van, voor en door'-principe wederom bevestigt.

Mijn oprechte waardering gaat uit naar alle betrokkenen bij het fonds waarbij de leden van de werkgroep WTP speciale lof verdienen voor hun toewijding en evenwichtige aanpak. Daarnaast ben ik trots op ons bestuur en bestuursbureau, die een intensief jaar achter de rug hebben met de beoordeling en vormgeving van het transitieplan en het opstellen van het implementatieplan en bijbehorend beleid.

Het komende jaar zal in het teken staan van implementatie, waarbij we weer kunnen rekenen op onze uitbestedingsrelaties. Ondanks de krappe tijdslijnen waar we voor staan om dit proces op een integere en beheerste wijze te doorlopen, heb ik het volste vertrouwen dat we met de ingeslagen weg ook dit tot een succes kunnen maken.

Samen bouwen we verder aan een solide toekomst voor de deelnemers en pensioengerechtigden van het BPL.

Hoek van Holland, 20 juni 2024

Marco Louwerens
Voorzitter BPL

Kerncijfers Pensioenstatuut 2015

Aantallen

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Deelnemers	456	458	443	442	437	444	456	467	468	468
Gewezen deelnemers	5	8	7	8	8	8	10	11	10	8
Ouderdomspensioen	675	684	681	672	670	663	665	647	642	632
Arbeidsongeschiktheids- pensioen	2	2	2	4	8	6	6	4	5	8
Partnerpensioen	110	110	128	136	141	157	169	190	200	207
Wezenpensioen	10	9	10	10	10	10	11	12	12	14
Totaal	1.258	1.271	1.271	1.272	1.274	1.288	1.317	1.331	1.337	1.337

Premie per jaar (in Euro's)

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
37.272	23.640	23.856	24.888	28.920	29.892	33.132	33.600	34.500	39.516

Premie: verhoging/daling (in procenten)

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
-16,8	-36,6	0,9	4,3	14,3	3,4	10,8	1,4	2,7	14,5

Ontvangen premies per jaar (x 1.000 Euro)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Actieven	17.109	10.857	10.687	11.092	12.727	13.497	15.076	15.545	16.213	18.604
FLP- gerechtigden	80	12	-	40	36	15	-	-	-	-
Aspirant registerloodsen	71	50	36	-	-	-	-	-	-	-
Totaal feitelijke premie	17.260	10.919	10.723	11.132	12.763	13.512	15.076	15.545	16.213	18.604

Betaalde uitkeringen per jaar (x 1.000 Euro)

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
35.174	35.168	35.254	35.204	35.372	35.146	34.455	34.007	34.508	38.711

Pensioengrondslag (in Euro's)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pensioen-grondslag	128.547	87.358	88.566	90.194	91.731	93.808	95.944	97.645	100.064	112.488

Solvabiliteit (in procenten)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vereiste dekkingsgraad	116,2	121,1	120,6	120,7	118,2	117,7	118,4	118,8	120,2	118,5
Actuele dekkingsgraad	108,3	104,3	103,5	111,2	104,6	103,9	102,2	116,1	114,4	120,3
Beleidsdekkingsgraad	108,4	105,5	100,1	108,6	110,1	102,8	95,7	109,8	120,6	119,1
Reële dekkingsgraad	-	86,2	82,8	88,0	90,4	83,0	79,2	89,8	93,1	89,8

Belegd vermogen ultimo jaar (x1.000 Euro)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	1.001.287	932.794	979.804	1.017.186	958.124	1.049.393	1.088.588	1.138.334	915.138	997.634

Technische voorziening voor risico fonds (x1.000 Euro)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	852.101	877.019	937.500	905.220	907.967	1.011.633	1.066.180	983.394	802.475	831.984

Netto rendement (in procenten)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	23,15	1,40	8,60	6,20	-3,4	13,1	5,2	6,4	-18,53	12,3

Rijpingsgraad (verhouding deelnemers OP-gerechtigden) (in procenten)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	146	148	153	151	153	149	146	139	137	135

Uitvoeringskosten

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kosten per deelnemer (€)	504	539	599	536	564	692	669	796	907	1.582**
Vermogensbeheerkosten excl. transactiekosten (%)*	0,55	0,57	0,51	0,55	0,59	0,60	0,39	0,44	0,35	0,43
Transactiekosten (%)*	0,11	0,17	0,10	0,11	0,11	0,08	0,11	0,14	0,09	0,06
Totale vermogensbeheerkosten*	0,66	0,74	0,61	0,66	0,70	0,68	0,50	0,58	0,44	0,49

*Kosten uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

** Voor een nadere toelichting zie de kostenparagraaf

Algemeen

Algemeen

Activiteiten

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL), statutair gevestigd in Rotterdam is opgericht op 1 september 1988. De Stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41130603. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 14 september 2021.

BPL voerde in 2023 één pensioenregeling uit, het pensioenstatuut 2015 (geldend van 1 januari 2018) is van toepassing op registerloodsen.

Alle verplichtingen die voortkomen uit de pensioenregeling bij het BPL worden in eigen beheer gehouden. BPL loopt daarbij verschillende risico's. Dit wordt nader toegelicht in het hoofdstuk risicobeleid.

Missie, visie en strategie

Missie

Het BPL voert de door de NLC-Ledenvergadering vastgestelde pensioenregeling uit en streeft ernaar om alle huidige en toekomstige deelnemers te voorzien van de pensioenuitkeringen, zoals in het Pensioenstatuut is vastgelegd. Het BPL is van, voor en door (ex-)loodsen en handelt klantgericht, kostenbewust, transparant, integer en evenwichtig.

Visie

Het BPL is een pensioenfonds van, voor en door (ex-)loodsen en onderhoudt nauw contact met de beroepsgroep. Hierbij hecht het BPL veel waarde aan transparante communicatie over de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten, de toekomstige pensioenopbouw en eventuele indexatie en kortingen van deze aanspraken en rechten en aan betrokkenheid van de deelnemers.

Het BPL streeft naar een goede en betaalbare pensioenvoorziening die past bij de beroepsgroep en speelt in op de ontwikkelingen binnen de pensioensector. Het bestuur heeft hierbij de ambitie om de opgebouwde pensioenen te indexeren, voor zover dit op basis van de financiële positie van het BPL en de risicohouding van de deelnemers mogelijk is.

Het bestuur handelt in het belang van de deelnemers en voert de regeling op evenwichtige wijze uit, in lijn met de risicohouding van de deelnemers en rekening houdend met de kenmerken van de beroepsgroep en de opbouw van het deelnemersbestand.

Kernwaarden

- Van, voor en door (ex-)loodsen
- Klantgericht
- Kostenbewust
- Integer
- Evenwichtig

Strategie

Het bestuur heeft de navolgende beleidsuitgangspunten geformuleerd om de uit de missie voortvloeiende doelstelling te kunnen verwezenlijken:

Doelstellingen	Realisatie
Het bestuur ziet erop toe dat de uitvoering van de pensioenregeling op een correcte en (kosten)bewuste wijze geschiedt.	Gerealiseerd
Het bestuur waarborgt, dat ongeacht de keuze met betrekking tot (her)verzekeren en/of uitbesteden, de uitvoering van de pensioenregeling op elk moment in de tijd in overeenstemming is met de geldende wet- en regelgeving.	Gerealiseerd
Het bestuur streeft naar een evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid, waarbij risico's worden afgewogen en adequaat worden gemanaged en processen goed en adequaat worden ingericht en op beheerste wijze worden uitgevoerd en vastgelegd.	Gerealiseerd
Het bestuur legt, daar waar sprake is van een uitbestede relatie, zijn eisen ten aanzien van de kwaliteit van de uitvoering en de mate van interne beheersing vast in alle uitbestedings- overeenkomsten en de bijbehorende SLA's. Het bestuur waarborgt de beschikbaarheid van informatie met betrekking tot de kwaliteit van de uitvoering van de regeling en de daarmee gepaard gaande risico's, zodat het bestuur in staat is om in de besluitvorming hiermee rekening te houden. Het bestuur maakt desgewenst gebruik van externe deskundigen om de benodigde informatie in kaart te brengen en de beschikbare informatie te beoordelen.	Gerealiseerd
Het bestuur streeft naar transparante, begrijpelijke, zorgvuldige en tijdige communicatie over het beleid en over het realistisch te verwachten pensioenresultaat.	Gerealiseerd
Het bestuur stelt een beleggingsbeleid vast dat aansluit bij het risicoprofiel van de deelnemers.	Gerealiseerd
Het bestuur bestaat uit (ex-)loodsen.	Gerealiseerd

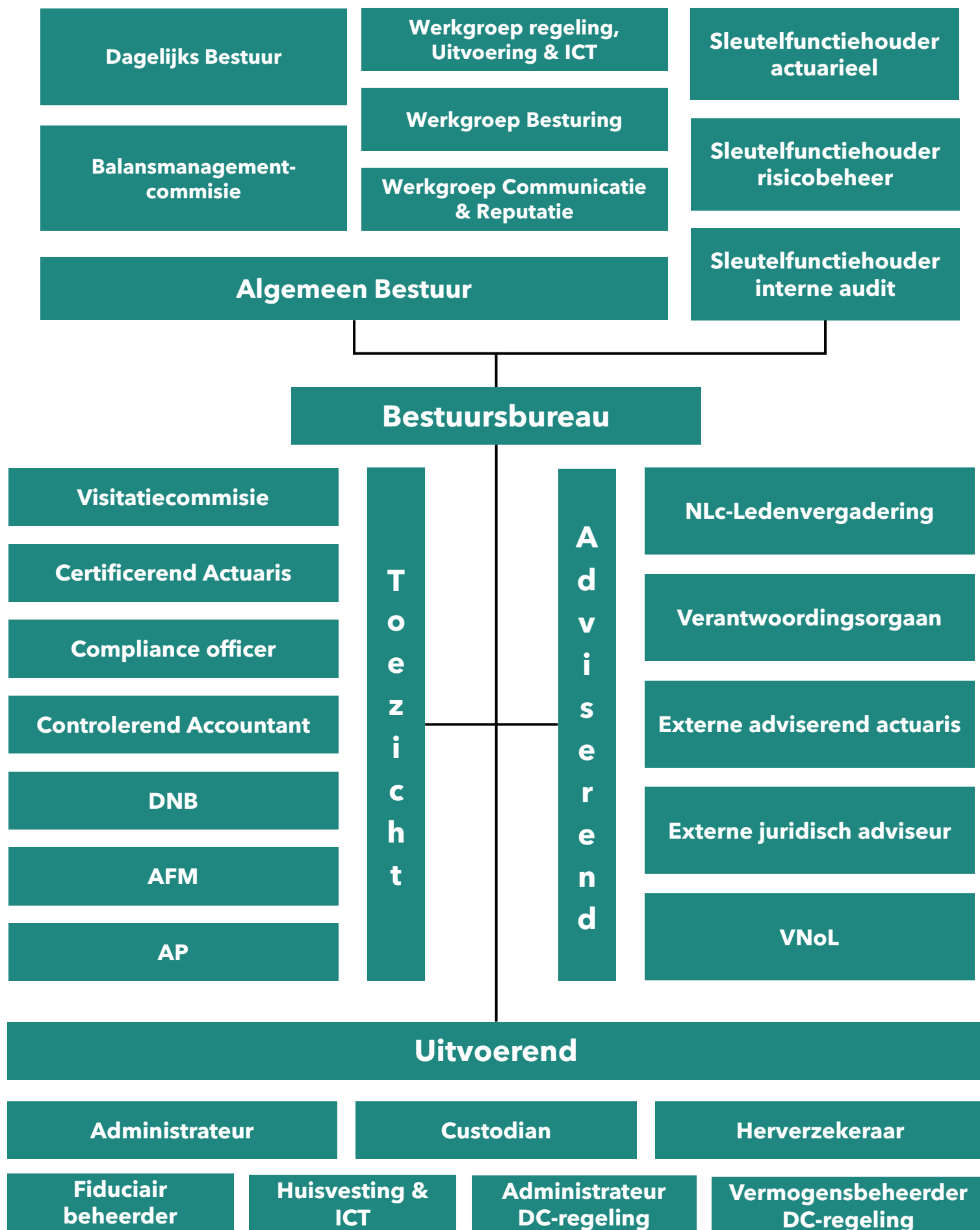
Het beleid van het bestuur is hiermee in overeenstemming.

Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) de belangrijkste is. Hierin zijn het te voeren beleid, waaronder de financiële opzet en de grondslagen waarop het beleid berust, gemotiveerd beschreven. Het beleid is erop gericht met een bij het karakter van het BPL passend risico een optimaal resultaat te behalen, mede in aanmerking genomen de voorwaardelijk geïndexeerde verplichtingen van het BPL. De ABTN is het laatst gewijzigd op 14 december 2023.

In deze paragraaf wordt onder deelnemers verstaan deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en hun nabestaanden, overeenkomstig de bepalingen van het Pensioenstatuut.

Organisatie

Organigram van het BPL (eind 2023)

Governance

Bestuur

Algemeen bestuur

Het Algemeen Bestuur bestaat uit zeven bestuursleden, waarvan twee ex-registerloods zijn. Deze bestuursleden worden benoemd, treden af of worden ontslagen volgens de in de Pensioenverordening registerloodsen en statuten van BPL vastgelegde regels.

Er wordt gewerkt met een aparte profielschets voor de voorzitter en een algemene profielschets voor een bestuurslid. Daar waar het in onderstaande tabel de functies betreft worden de conform de gedragscode relevante nevenfuncties ultimo 2023 weergegeven.

Samenstelling algemeen bestuur eind 2023

Naam	Functie	Bestuurslid vanaf	Bestuurslid tot	Nevenfunctie	Betaald	Niet betaald
M. Louwerens (man, 07-07-1973) Rijnmond	- Voorzitter - Lid IRM-groep besturing	Januari 2016	Januari 2028	Registerloods	X	
P. B. Schoe (man, 27-09-1970) Scheldemonden	- Secretaris-Penningmeester - Lid IRM-groep besturing - Lid BMC	Juli 2012	Juli 2024	Registerloods	X	
A.N.B. Eggink (man, 08-09-1972) Noord	- Bestuurslid - Voorzitter BMC	Juli 2016	Juli 2024	Registerloods	X	
N.R. Halfweeg (man, 12-05-1959)	- Bestuurslid - Lid IRM-groep C&R - Lid BMC	Juli 2020	Juli 2024	-		
W.T. Buitelaar (man, 06-08-1987) Amsterdam	- Bestuurslid - Lid IRM-groep RU&ICT	Januari 2022	Januari 2026	Registerloods	X	
H.A. Witzier (man, 01-05-1983) Rijnmond	- Bestuurslid - Lid IRM-groep C&R - Lid IRM-groep RU&ICT	April 2023	April 2027	Registerloods	X	
J.H.P. Waasdorp (man, 19-09-1958)	- Bestuurslid - Sleutelfunctiehouder risicobeheer	Juli 2019	Juli 2027	-		

IRM: Integraal risicomanagement
 BMC: Balansmanagementcommissie
 RU&ICT: Regeling, Uitvoering & ICT
 C&R: Communicatie & Reputatie

In het kader van IORP II zijn de sleutelfuncties als volgt ingevuld:

Sleutelfunctie	Houderschap	Vervulling
Actuariële functie	J. Tol van Triple A	Extern: J. Tol van Triple A.
Risicobeheer functie	J.H.P. Waasdorp	- Gebruik makend van bestaande risicobeheerrapportages - Operationele ondersteuning door bestuursbureau en 2^e lijns functionarissen uitbestedingspartijen.
Interne audit functie	R. de Jonge	Interne (bij uitvoeringsorganisatie aanwezige) of externe (specifiek door het BPL ingehuurd) audit experts.

Het bestuur streeft ernaar om bij de bezetting van de zetels door actieve loodsen zoveel mogelijk rekening te houden met een verdeling over de regio's en bij de samenstelling van het bestuur als geheel er voor te zorgen dat verschillende leeftijdscategorieën vertegenwoordigd zijn. Alle regio's en leeftijdscategorieën zijn in het bestuur vertegenwoordigd. Het bestuur meent dat deze samenstelling, gelet op de samenstelling van fonds, voldoende divers is.

Het bestuur vergaderde in 2023 22 maal. De in deze vergaderingen genomen besluiten zijn vastgelegd in verslagen. Het bestuur wordt uitvoerig geïnformeerd en beleidsstukken, veelal opgesteld door het bestuursbureau of de adviserend actuaire, worden uitgebreid tijdens bestuursvergaderingen besproken.

Vergaderingen 2023

X = aanwezig

- = afwezig

Vergaderdata	Louwerens	Schoe	Eggink	Buitelaar	Halfweg	Van Kuik*	Waasdorp	Witzier**
19-jan-23	X	X	X	X	-	X	X	X
10-feb-23	X	-	X	-	X	X	-	-
9-mrt-23	X	X	X	-	X	X	X	X
16-mrt-23	X	X	X	X	X	X	X	X
13-apr-23	X	X	X	X	X	X	X	X
14-apr-23	X	X	X	X	X	-	X	X
10-mei-23	X	X	X	X	X	-	X	X
17-mei-2023	X	X	X	X	X	-	X	X
13-juni-23	X	X	X	X	X	-	X	X
29-jun-23	X	X	X	X	X	-	X	X
31-aug-23	X	X	X	X	X	-	X	X
7-sep-2023	X	X	X	X	X	-	X	X
13-sep-23	X	X	X	X	X	-	X	X
21-sep-23	X	X	X	X	-	-	X	X
6-okt-23	X	X	-	X	X	-	X	X
2-nov-23	X	X	X	X	X	-	X	X
9-nov-23	X	-	X	X	X	-	X	X
16-nov-23	X	X	X	X	X	-	X	X
30-nov-23	X	X	X	X	X	-	X	X
14-dec-23	X	X	X	X	X	-	X	X
20-dec-23	X	X	X	X	X	-	X	X
28-dec-23	X	X	X	-	X	-	X	-

* Van Kuik was bestuurslid tot en met 13 april 2023.

**Witzier is per 14 april 2023 bestuurslid (tot die datum aspirant-bestuurslid).

Dagelijks bestuur (DB)

Het dagelijks beleid van het fonds wordt uitgeoefend door de voorzitter (de heer Louwerens) en de secretaris/penningmeester (de heer Schoe) gezamenlijk. De voorzitter en secretaris/penningmeester vormen het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur komt minimaal 1x per maand bijeen en is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken bij het pensioenfonds. Daarnaast is het Dagelijks Bestuur verantwoordelijk voor:

- Het uitdragen van de missie, visie, strategie en kernwaarden.
- Het identificeren van de strategische risico's.
- Het opstellen en het evalueren van de kostenraming.
- Het vaststellen en monitoren van de risicohouding.
- Het monitoren van de kostenontwikkeling in relatie tot de begroting en het beoordelen en beheersen van het kostenrisico.
- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van de risico's op het gebied van operationele kosten en liquiditeit. Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomangementhandboek.
- De effectieve werking en evaluatie van het integraal risicomangement.
- Het beoordelen en het evalueren van de kwaliteit van dienstverlening van de uitbestedingspartijen.
- Het onderhouden van de relaties met de media en alle partijen.

Het Dagelijks Bestuur ontleent zijn bevoegdheden aan de statuten, het bestuursreglement, de ABTN, de pensioenstatuten en de vastgelegde taakverdeling tussen het Dagelijks- en Algemeen Bestuur.

Balansmanagementcommissie (BMC)

De balansmanagementcommissie bestaat uit drie bestuursleden, de relatiemanager van de fiduciair beheerder en een onafhankelijke externe beleggingsadviseur.

De balansmanagementcommissie heeft een voorbereidende, beoordelende en adviserende rol richting het bestuur ten aanzien van:

- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van strategische risico's op het gebied van kapitaalmanagement, vermogensbeheerkosten en liquiditeit. Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van operationele risico's op het gebied van kapitaalmanagement, zijnde: matching- en renterisico, marktrisico, kredietrisico, verzekeringstechnisch risico, omgevingsrisico, operationeel risico m.b.t. kapitaalmanagement en vermogensbeheer, uitbestedingsrisico m.b.t. kapitaalmanagement en vermogensbeheer en juridische risico m.b.t. kapitaalmanagement en vermogensbeheer. Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het opstellen, het evalueren en het eventueel aanpassen van (de uitgangspunten) van het strategisch beleggingsbeleid, waar onder de "Verklaring inzake beleggingsbeginselen", de beleggingscyclus, de wijze van risicometing, de waarderingsgrondslagen, het maatschappelijk verantwoord beleggen en de beleggingsrichtlijnen.
- Het opstellen, het uitvoeren en het evalueren van het beleggingsplan.
- Het monitoren en het evalueren van de prestaties van de bij vermogensbeheer betrokken partijen (BlackRock, Northern Trust, assetmanagers en Sprenkels beleggingsadvies) waaronder het benoemen en het ontslaan van bij kapitaalmanagement en vermogensbeheer betrokken partijen.
- Het vormgeven en het beoordelen van de rapportages op het gebied van vermogensbeheer en kapitaalmanagement.
- Het actueel houden van het financieel crisisplan.

Het bestuur kan de commissie mandateren voor het uitvoeren van bestuursbesluiten.

Integraal risicomanagement werkgroepen

Het BPL heeft drie integraal risicomanagement werkgroepen ingericht, namelijk:

- De werkgroep Regeling, Uitvoering & ICT (RU&ICT);
- De werkgroep Communicatie & Reputatie (C&R);
- De werkgroep Besturing.

De werkgroepen bestaan ieder uit twee bestuursleden.

Regeling, Uitvoering & ICT

De werkgroep RU&ICT heeft een voorbereidende, beoordelende en adviserende rol richting het bestuur ten aanzien van:

- Het monitoren en het evalueren van het premie-, kortings- en toeslagenbeleid.
- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van de strategische risico's op het gebied van regeling, uitvoering & ICT. Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van de operationele risico's op het gebied van regeling, uitvoering & ICT, zijnde:
  - o het omgevingsrisico;
  - o de operationele risico's m.b.t. de pensioenregeling, de financiële- en pensioenadministratie en ICT;
  - o het uitbestedingsrisico m.b.t. pensioenregeling, de financiële- en pensioenadministratie en ICT;
  - o het IT-risico m.b.t. pensioenregeling, de financiële- en pensioenadministratie;
  - o het juridisch risico m.b.t. pensioenregeling, de financiële- en pensioenadministratie en ICT.

Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.

- Het uitvoeren van de pensioenstatuten.
- Het monitoren en het evalueren van de kwaliteit van dienstverlening inzake het pensioenbeheer (zowel DB alsook DC) en de financiële administratie.
- Het beoordelen van de uitbestedingspartijen inzake pensioenbeheer (zowel DB alsook DC) en financiële administratie (SLA-rapportage, ISAE 3402-rapportages, naleving AVG, voorbereiden evaluatiegesprekken).
- Het opstellen van het ICT-beleid voor het BPL en het in kaart brengen of de beheersing van het ICT-risico door uitbestedingspartijen voldoet aan het BPL-beleid.

Communicatie & Reputatie (C&R)

De werkgroep C&R heeft een voorbereidende, beoordelende en adviserende rol richting het bestuur ten aanzien van:

- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van de strategische risico's op het gebied van communicatie en reputatie. Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van operationele risico's op het gebied van communicatie en reputatie, zijnde:
  - het reputatierisico in verband met omgevingsrisico;
  - de operationele risico's inzake communicatie en reputatie;
  - het uitbestedingsrisico inzake communicatie en reputatie;
  - het reputatierisico in verband met het IT-risico;
  - het reputatierisico in verband met het integriteitsrisico;
  - het juridisch risico inzake reputatie en communicatie.
 Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het opstellen en het uitvoeren van het communicatiebeleidsplan.
- Het opstellen en uitvoeren van het communicatiejaarplan.
- Het monitoren van de communicatie zoals deze door de pensioenuitvoerder wordt verricht richting (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.
- Het monitoren en beoordelen van de (beleidsmatige) communicatie naar deelnemers en pensioengerechtigden, waaronder nieuwsbrieven en het actueel houden van de website van het BPL.
- Het anticiperen bij incidenten door het inzichtelijk maken van de gevolgen voor de reputatie en door het doen van (communicatie)voorstellen tot mitigering van de reputatiegevolgen.

Besturing

De samenstelling van de werkgroep Besturing is gelijk aan de samenstelling van het Dagelijks Bestuur. De werkgroep Besturing heeft een voorbereidende, beoordelende en adviserende rol richting het bestuur ten aanzien van:

- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van de strategische risico's op het gebied van besturing. Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het inventariseren, het beoordelen en het beheersen (opzet en werking) van de operationele risico's op het gebied van besturing, zijnde:
  - het omgevingsrisico;
  - de operationele risico's inzake besturing;
  - de integriteitsrisico's;
  - de juridische risico's inzake besturing.
 Deze risico's zijn nader uitgewerkt in het risicomanagementhandboek.
- Het volledige en adequaat bemensen van de fondsorganen van BPL.
- Het bewaken van de deskundigheid en de geschiktheid van de leden van bestuur en de leden van het Verantwoordingsorgaan.
- Het monitoren en beoordelen van de (opzet en werking van) de bestuurlijke inrichting en het beheersingskader van de organisatie.
- Het actueel houden van het geschiktheids- en opleidingsplan voor het bestuur.
- Het actueel houden en het toezien op de naleving van de fondsdocumenten inzake compliance (charter en program), de gedragscode, het integriteitsbeleid, de klokkenluidersregeling, de incidentenregeling en de noodprocedure.
- Het toezien op de naleving van wet- en regelgeving (compliance rapportage).

- Het actueel houden en toezien op de naleving van de statuten, het bestuursreglement, de uitvoeringsovereenkomst, de ABTN, het uitbestedingsbeleid en andere fondsdocumenten.
- De naleving van de Code Pensioenfondsen.
- De naleving van Aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Het bestuursbureau ondersteunt vanuit zijn regiefunctie het Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur, BMC en de werkgroepen.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door jaarlijkse visitatie uitgevoerd door de visitatiecommissie.

De jaarlijkse visitatie vindt plaats door de visitatiecommissie die bestaat uit ten minste drie onafhankelijke leden. De leden van die visitatiecommissie worden benoemd door het bestuur op bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. De leden van de visitatiecommissie worden ontslagen door het bestuur op bindend advies van het verantwoordingsorgaan.

Leden van het bestuur en leden van het verantwoordingsorgaan zijn niet benoembaar als lid van de visitatiecommissie. Benoeming als lid van de visitatiecommissie vindt plaats voor een termijn van ten hoogste vier jaren. Na afloop van de benoemingstermijn is eenmaal herbenoeming mogelijk.

De taken en bevoegdheden van de visitatiecommissie zijn vastgelegd in de statuten van het BPL.

De visitatiecommissie rapporteert aan het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Zie voor het rapport van de visitatiecommissie bijlage 1.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het door het bestuur vastgestelde concept van het jaarverslag, de jaarrekening, alsmede andere informatie, waaronder de bevindingen van de visitatiecommissie over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekendgemaakt en in het jaarverslag van de Stichting opgenomen.

De taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten van het BPL.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden. Per ultimo 2023 waren er geen vacatures. De deelnemers en pensioengerechtigden zijn formeel vanaf 1 juli 2014 evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen in het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd. Deze evenredige samenstelling is conform afspraken met het verantwoordingsorgaan in 2015 gerealiseerd. Het verantwoordingsorgaan bestaat vanaf dat moment uit twee leden vanuit de deelnemers, benoemd door de NLC-Ledenvergadering en vier leden vanuit de pensioengerechtigden, benoemd door de Vereniging van Nederlandse oud-Loodsen (VNoL).

Het bestuur spreekt minimaal twee keer per jaar met het verantwoordingsorgaan over acties om de competenties van het verantwoordingsorgaan te behouden en/of te verbeteren.

Adviezen verantwoordingsorgaan

In 2023 vergaderde het verantwoordingsorgaan 3x met het bestuur en 10x zonder het bestuur. Van deze 10 eigen vergaderingen stonden 6 extra vergaderingen geheel in het teken van WTP en het te geven advies aan het bestuur over het invaarbesluit. Bij deze extra vergaderingen werd het verantwoordingsorgaan ondersteund door mevrouw M. Hoekstra, onafhankelijk adviseur en werd nadere toelichting gegeven door de heer M. Stougie van Sprenkels.

In 2023 werd door het verantwoordingsorgaan positief advies uitgebracht over de volgende adviesaanvragen van het bestuur:

- Het risicopreferentie onderzoek
- Communicatieplan inzake de WTP
- Communicatiebeleidsplan 2024-2026
- Interne klachtenprocedure
- Pensioenstatuut 2025
- Invaarbesluit van het bestuur
- De vaststelling van de pensioenpremie 2024

Oordeel verantwoordingsorgaan

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over gevoerde beleid in 2023 is opgenomen in bijlage 3 van dit jaarverslag. De reactie daarop van het bestuur is opgenomen in bijlage 4 van dit jaarverslag.

Nederlandse Loodsencorporatie (NLc)

In 2023 zijn de volgende onderwerpen besproken met de NLc-ledenvergadering:

- Begin 2023 heeft de AR positief geadviseerd over een voorstel voor aanpassing van de ruilfactoren in de betreffende bijlage bij het Pensioenstatuut 2015;
- In de NLc-Ledenvergadering is de premie voor 2023 vastgesteld. Dit na een presentatie door de voorzitter van BPL;
- In de NLc-ledenvergadering van 12 december 2023 werd het transitieplan WTP vastgesteld.

Samenwerkingsverbanden

BPL is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Deze koepelorganisatie stelt zich ten doel goede pensioenen te realiseren voor de bij hen aangesloten deelnemers. De Pensioenfederatie behartigt de belangen van de leden met lobby, communicatie en verbetervoorstellen voor beleid en uitvoering.

Alle pensioenfondsen in Nederland kunnen zich bij de Pensioenfederatie aansluiten. De financiële risico's van het lidmaatschap beperken zich tot de jaarlijks te betalen contributie. Zie www.pensioenfederatie.nl.

BPL werkt daarnaast samen met negen andere beroepspensioenfondsen. Vanaf 1 januari 2014 overleggen deze beroepspensioenfondsen in de kring van beroepspensioenfondsen. Dit overleg heeft tot doel te komen tot afstemming over algemene bij de Pensioenfederatie aan de orde zijnde onderwerpen en specifieke onderwerpen die het werkkterrein van de beroepspensioenfondsen raken.

Uitvoering pensioenadministratie

Het pensioenbeheer, inclusief de standaard communicatie, is ondergebracht bij Blue Sky Group (BSG). Van BSG wordt op kwartaalbasis een SLA-rapportage ontvangen alsmede jaarlijks een ISAE 3402 type II-rapportage. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Daarnaast ontvangt het bestuur vier keer per jaar een niet-financiële risicorapportage. Deze rapportages zijn besproken in de werkgroep RU&ICT. Vervolgens heeft de werkgroep RU&ICT over de kwaliteit van dienstverlening van BSG verantwoording afgelegd aan het bestuur.

Uitvoering financiële administratie

De financiële administratie is ook ondergebracht bij BSG. BSG levert onder meer een kostenrapportage, een rapportage inzake het cash management, verzorgt de premienota's en verricht de betalingen namens het BPL.

Uitvoering flexioenregeling

De administratie van de flexioenregeling is uitbesteed aan ABN AMRO Pension Services (AAPS). Van AAPS wordt op kwartaalbasis een rapportage over de uitvoering van de regeling ontvangen alsmede jaarlijks een ISAE 3402 type II-rapportage. Deze rapportages zijn besproken in de werkgroep RU&ICT. Vervolgens heeft de werkgroep RU&ICT over de kwaliteit van dienstverlening verantwoording afgelegd aan het bestuur. Robeco Institutional Asset Management (RIAM) is verantwoordelijk voor het beleggingsadvies voor de flexioenregeling.

Adviseurs

De externe adviserend actuaris van het pensioenfonds is M. Stougie van Sprenkels.

M. Euverman van Sprenkels is aangesteld als beleggingsadviseur ter versterking van de countervailing power op het terrein van beleggingen en risicomanagement, in bijzonder voor het beoordelen van voorstellen of adviezen van de fiduciair beheerder.

Fiduciair beheerder

BlackRock is aangesteld als fiduciair beheerder. Naast de strategische advisering, verzorgt BlackRock ook het selecteren en monitoren van managers en het balans- en risicomanagement, inclusief het beheer van de rente- en valuta-afdekking, verzorgen. BlackRock is verantwoordelijk voor de uitvoering van het contractueel vastgelegde mandaat.

De beleggingsresultaten worden gemonitord en beoordeeld door de balansmanagementcommissie.

De beleggingsresultaten worden één keer per kwartaal besproken in het bestuur.

Van de fiduciair beheerder is een ISAE 3402 type II-rapportage ontvangen.

Deze rapportage is besproken in de balansmanagementcommissie en in het bestuur. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Bewaarbank

De bewaarbank is Northern Trust (NT). NT is verantwoordelijk voor de beleggingsadministratie en daarmee verband houdende werkzaamheden. Van NT is een ISAE 3402 type II-rapportage ontvangen. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

Onafhankelijke accountant

De onafhankelijke accountant is N. Doets van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. De onafhankelijke accountant dient een oordeel te geven over de jaarrekening op basis van een controle en beoordeelt de opzet en de werking van de door het fonds getroffen beheersmaatregelen voor zover deze relevant zijn voor de controle van de jaarrekening.

Het oordeel van de onafhankelijke accountant is opgenomen in het onderdeel 'overige gegevens' van dit jaarverslag.

Daarnaast stelt de onafhankelijke accountant een verslag op voor het bestuur. Dit verslag en de acties die naar aanleiding hiervan worden ondernomen door het bestuur, worden door het bestuur besproken met het verantwoordingsorgaan.

Certificerend actuaris

De certificerend actuaris is J. Tol van Triple A – Risk Finance Certification B.V. (ook sleutelfunctiehouder actuariel). De certificerend actuaris dient een onafhankelijk deskundig oordeel te geven over de jaarrekening met inachtneming van de geldende wettelijke eisen. Het oordeel betreft de technische voorzieningen en andere actuariële waarderingen, significante risico's en de mate waarin alsmede de condities waaronder het fonds zijn pensioenverplichtingen in de toekomst al dan niet kan nakomen.

Het oordeel van de certificerend actuaris is opgenomen in het onderdeel 'overige gegevens' van dit jaarverslag.

Daarnaast stelt de certificerend actuaris een verslag op voor het bestuur. Dit verslag en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden indien nodig besproken met het verantwoordingsorgaan.

De werkzaamheden van alle uitbestedingspartijen worden tenminste één keer per jaar door het bestuur geëvalueerd, waarbij een beoordeling wordt opgesteld over de kwaliteit van de dienstverlening.

Bestuurszaken

Bestuurszaken

Bestuurlijke inrichting

De bestuurlijke inrichting van het fonds, die in 2016 is gewijzigd, is in 2023 geëvalueerd.

De heer Van Kuik heeft het bestuur per april 2023 verlaten. In verband hiermee zijn de volgende bestuurlijke wijzigingen doorgevoerd:

- De heer Waasdorp is per maart 2023 de opvolger van de heer Van Kuik sleutelfunctiehouder risicobeheer.
- De heer Witzier is per april 2023 de opvolger van de heer Van Kuik als algemeen bestuurslid.

De heer Eggink heeft de heer Schoe per januari 2023 opgevolgd als voorzitter van de BMC. Per november 2023 heeft de heer Halfweeg zitting genomen in de BMC.

Bestuurlijke activiteiten

In het verslagjaar heeft het bestuur zich intensief bezig gehouden met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Op 12 december 2023 heeft de NLc, middels het transitieplan, het bestuur verzocht de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in te varen naar de nieuwe pensioenregeling. Op 12 januari 2024 heeft het bestuur de NLc bevestigd de opdracht tot uitvoering van de nieuwe pensioenregeling vanaf 1 januari 2025 te aanvaarden. Dit is inclusief het invaarverzoek zoals opgenomen in het transitieplan. Het bestuur beoordeelt het invaarverzoek als evenwichtig (tussen een dekkinggraad van 110% en 153%), hiermee wordt voldaan aan de vastgestelde doelstellingen voor de transitie.

In aanloop naar deze opdrachtaanvaarding heeft het bestuur zich in 2023 bezig gehouden met de volgende WTP gerelateerde onderwerpen:

- verdere aansluiting op de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- verdieping solidariteitsbeleid, afgesproken is om de solidariteitsreserve in te zetten om de uitkeringen nominaal te beschermen;
- verdieping beleggingsbeleid, hierbij is afgesproken om de mate van renteafdekking voor pensioengerechtigden op 100% te zetten en die voor jongeren op 0% te stellen. De mate van exposure naar zakelijke waarden voor jongeren wordt 100%. Voor gepensioneerden is de mate van exposure naar zakelijke waarden 35%. De zakelijke waarden exposure wordt lineair afgebouwd tussen leeftijd 50 en 60 van 100% naar 35%;
- verdieping uitkeringsbeleid, in de uitkeringsfase is gekozen voor een collectieve uitkeringsfase, uitkeringsgerechtigden delen risico's met elkaar;
- het vaststellen van het communicatieplan WTP;
- het vaststellen van het datakwaliteitsbeleid, het bestuur stelde vast dat de kwaliteit van de data van adequaat niveau is om mee in te varen.

Om de invaardekkinggraad per ultimo 2024 zo veel mogelijk veilig te stellen besloot het bestuur om de rente-afdekking per februari 2024 te verhogen naar 100%.

Naast de bovenstaande WTP-onderwerpen stelde het bestuur, onder andere nog het volgende vast:

- communicatiebeleidsplan 2024-2026;
- interne klachtenprocedure.

Kortetermijnstrategie

Het bestuur ziet op korte termijn het toekomstig pensioenstelsel als belangrijkste aandachtspunt. Begin 2024 heeft het bestuur het implementatieplan voor de nieuwe regeling bij DNB ingediend. Tegelijkertijd is het communicatieplan WTP voorgelegd aan AFM.

In de tussentijd voert het bestuur van BPL de huidige pensioenregeling uit, in lijn met de missie, visie en strategie.

Naleving gedragslijn AVG

Als BPL hechten wij grote waarde aan de bescherming van persoonsgegevens van onze deelnemers en andere betrokkenen. Als onderdeel van deze inzet, hebben wij ons gecommitteerd aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie.

Om te beginnen hebben wij onze interne processen en systemen grondig geëvalueerd en verbeterd om ervoor te zorgen dat we aan de strenge eisen van de gedragslijn voldoen. Daarnaast hebben wij awareness-sessies gehouden om het belang van privacy en gegevensbescherming te waarborgen.

Verder hebben wij diverse maatregelen getroffen om de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van persoonsgegevens te waarborgen. Zo hebben wij ons privacybeleid en onze privacyverklaring geëvalueerd en aangepast aan de actuele wet- en regelgeving. Daarnaast hebben wij technische en organisatorische maatregelen geïmplementeerd om de gegevens van onze deelnemers te beschermen tegen ongeautoriseerde toegang, diefstal, verlies of andere vormen van misbruik.

Tot slot hebben wij ervoor gezorgd dat wij te allen tijde transparant zijn over onze verwerking van persoonsgegevens en de rechten van betrokkenen respecteren. Wij blijven ons inzetten om de privacy van onze deelnemers en andere betrokkenen te waarborgen en zullen ons blijven houden aan de normen van gegevensbescherming.

Datalekken

Afgelopen jaar zijn er geen datalekken gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Geschiktheid

Geschiktheidsplan

Het pensioenfonds hanteert een geschiktheidsplan. Dit plan is aangepast aan bovenstaande wijziging in de bestuurlijke inrichting. Dit geschiktheidsplan is gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie inzake geschikt pensioenfondsbestuur en geeft inzicht in de geschiktheid van het bestuur. Het plan wordt jaarlijks geëvalueerd.

Deelname AB-leden aan opleidingen, studiedagen en seminars 2023 (selectie)

Organisatie (onderwerp)	Louwerens	Schoe	Eggink	Butelaar	Halfweg	Wasdorp	Witzier
Opleidingen							
16 & 17 januari	Effectief in de Boardroom (Mens&Kennis)	X					
8,9 & 10 februari	SPO A: Financiële deskundigheidsgebieden, risico -en beleggingsbeleid						X
Februari & maart	Risicomanagement Audit & IT (Erasmus)					X	
Februari t/m juni	Certified Pensioenexecutive Vermogensbeheer (Erasmus)				X		
11 & 12 mei	SPO B: Risicomanagement en uitbesteding			X			
22 & 23 juni 7 juli	SPO B: vermogensbeheer & beleggingsbeleid						X
12 & 13 oktober	SPO B: Communicatie en verantwoording			X			
16 & 17 oktober 11 & 12 december	Effectief in de Boardroom (Mens&Kennis)	X					

Organisatie (onderwerp)		Louwerens	Schoe	Eggink	Butelaar	Halfweg	Waasdorp	Witmer
Seminars en studiedagen								
4 april	Pensioenseminar DNB			X		X		
15 juni	Masterclass IT: Cloud & DevOps	X	X	X	X	X	X	X
14 september	Masterclass IT Big Data & Data Management (Eraneos)	X	X	X	X	X	X	X
30 oktober	Pensioenseminar 'Klimaat en biodiversiteit: van ambitie naar implementatie'			X				
20 november	Op Wtp-ontdekkingsreis (Sprenkels)	X						
22 t/m 24 november	Onsite Visit BlackRock London	X		X	X			X

Evaluatie functioneren bestuur

Elk jaar evalueert het bestuur de individuele leden.

In september 2023 heeft een zelfevaluatie van het bestuur plaatsvonden. Tijdens deze zelfevaluatie zijn de volgende punten besproken:

- competentie-uitwisseling;
- competenties: meest en minst zichtbaar in dit bestuur;
- competentie matrix en reflectie hierop;
- reflecties functioneren bestuur.

Toezicht en verantwoording

Op het bestuur wordt toezicht uitgeoefend door de visitatiecommissie en het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. De inrichting van deze organen, alsmede hun taken, rechten en bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten van het pensioenfonds.

- Zie voor het onderzoek van de visitatiecommissie over 2023 bijlage 1 en de reactie van het bestuur daarop in bijlage 2.
- Zie voor het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2023 bijlage 3 en voor de reactie van het bestuur daarop bijlage 4.

Interne klachtenprocedure

Het bestuur hanteert een interne klachtenprocedure. Deze is te raadplegen op www.bploodsen.nl. In 2023 zijn er geen klachten behandeld door het bestuursbureau en zijn er geen geschillen geweest. Door BSG zijn er 6 klachten behandeld. Deze klachten hebben niet geleid tot het aanpassen van de communicatie.

Klachten	Aantallen
Klachten in behandeling 1 januari 2023	0
Ingediende klachten 2023	6
• Waarvan behandeld als klacht	6
• Waarvan behandeld door bestuur	0
• Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen	0
Afgehandeld in 2023	6
In behandeling 31 december 2023	0

Sinds het derde kwartaal van 2023 rapporteert BSG over klachten. BSG registreert sinds dat kwartaal iedere uiting van ongenoegen als klacht. In totaal zijn er over Q3 en Q4 2023 6 klachten geregistreerd en direct afgehandeld.

Per 1 januari 2024 dienen alle leden van de Pensioenfederatie te voldoen aan de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten'. Deze nieuwe gedragslijn regelt zowel het behandelen en rapporteren van klachten, als het leren van deze klachten. Om de voortgang van de implementatie van deze nieuwe gedragslijn te monitoren vindt er door de Pensioenfederatie richting de pensioenfondsen een jaarlijkse uitvraag en rapportage plaats. BPL voldoet aan deze gedragslijn.

Juridische procedures

Op dit moment lopen er geen juridische procedures.

Compliance

Beleid

Compliance is het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede van interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het BPL wordt aangetast.

Met compliance beoogt het BPL de integriteit van de verbonden personen (waaronder het bestuur van het BPL, de manager en medewerker van het BPL), het BPL zelf en de verbonden partijen, evenals de naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving, te waarborgen en bij te dragen aan een goede reputatie en betrouwbaarheid.

De missie van het BPL is het optimaal behartigen van de belangen van haar deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden. Daarnaast wordt er nadrukkelijk belang gehecht aan een gestructureerde inbedding van compliance. Compliance is volgens BPL een onmisbare schakel daarin.

Het BPL heeft dan ook als doelstelling het handhaven van de goede reputatie van het BPL binnen het maatschappelijk verkeer door een adequate beheersing van onder andere compliance risico's. Dit brengt specifieke compliance doelstellingen met zich mee voor het bestuur zelf en de externe partijen aan wie het BPL haar primaire processen heeft uitbesteed, mede op het gebied van het voldoen aan interne regelgeving en externe wet- en regelgeving.

Het bestuur van het BPL is en blijft eindverantwoordelijk voor het compliant zijn van het BPL, ook voor de onderdelen die zijn uitbesteed. Het bestuur van BPL legt hierover verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het intern toezichtsorgaan houdt toezicht op de wijze waarop compliance is ingericht en wordt uitgevoerd.

Het bestuur acht het van belang om aan de transparantie- en informatieverplichtingen tegenover de deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden te voldoen. Dat betekent dat op verschillende gebieden een aantal waarborgen door het bestuur dient te worden ingebouwd.

Het betreft het inregelen van 'goed bestuur', inhoudende:

- het beschikken over voldoende deskundigheid door bestuursleden (aantoonbaar);
- het waarborgen van de integriteit en de betrouwbaarheid. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een screeningsbeleid is ingesteld of bij maatregelen inzake belangenverstrengeling of anti-corruptie, inclusief de controle daarop;
- het afleggen van duidelijke en aantoonbare verantwoording aan de deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden middels een verantwoordingsorgaan;
- het borgen van de compliance-aspecten van uitbestede activiteiten door heldere afspraken ten aanzien van compliance te maken met contractpartijen;
- het opstellen van beleid en procedures over de communicatie aan deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden (het inbouwen van kwaliteitswaarborgen).

Beleidsstukken

Het bestuur heeft een Compliance charter en Compliance program opgesteld. Het Compliance Charter bevat de uitgeschreven principes, taken en verantwoordelijkheden inzake compliance voor het BPL. Het document belicht het belang dat het BPL hecht aan de inrichting en inbedding van compliance en sluit aan bij de kernwaarden van het BPL.

Onder het Compliance Charter, hangt het Compliance Program, dat de werkwijze van het BPL en de bijbehorende structuur bevat.

Het bestuur hanteert een gedragscode. Alle verbonden personen ondertekenen jaarlijks een verklaring tot naleving. Overtredingen van de gedragscode worden gemeld bij de compliance officer.

Compliance officer

Het bestuur heeft het Nederlands Compliance Instituut (NCI) als compliance officer. De taken van de compliance officer zijn vastgelegd in het Compliance program.

De compliance officer wordt geraadpleegd bij de totstandkoming van uitbestedingscontracten, betrekking hebbende op de primaire processen.

De compliance officer doet jaarlijks verslag van zijn werkzaamheden aan het bestuur. De compliance officer heeft geconstateerd dat binnen BPL een integere bedrijfsvoering bestaat en dat haar Governance is gericht op adequate beheersing van integriteitrisico's. Zie bijlage 5.

Incidenten

In de incidentenregeling en klokkenluidersregeling vervult de compliance officer een rol met betrekking tot de melding van integriteitsincidenten en misstanden. Afgelopen jaar hebben zich geen incidenten voorgedaan.

Communicatie

Het BPL heeft zijn communicatiebeleid beschreven in het communicatiebeleidsplan en jaarplan.

In 2023 is aan deelnemers en pensioengerechtigden maandelijks via een nieuwsbrief o.a. informatie verstrekt over:

- (her)benoemingen van leden van de fondsorganen;
- (beleids)dekkingsgraad;
- beëindiging herstelplan;
- BPL bestaat 35 jaar!;
- VNoL maakt gebruik van hoorrecht;
- transitieplan vastgesteld;
- aankondigingen bijeenkomsten pensioengerechtigden en actieven;
- het premiebesluit en de parameters voor 2023;
- aanpassing van het Pensioenstatuut 2015 in verband met nieuwe ruilfactoren;
- planning uniform pensioenoverzicht (UPO) 2023;
- de verhoging van de renteafdekking;
- implementatie- en communicatieplan ingediend bij de toezichthouders;
- het toekennen van toeslag.

Nevenfuncties

Het BPL dient verantwoording af te leggen over de door bestuursleden vervulde nevenfuncties. Zie hiervoor de tabel in het eerdere hoofdstuk Governance.

Extern toezicht

DNB

In 2023 heeft het bestuur verder met DNB gesproken over de laatste nog openstaande bevindingen in het WTP-gerelateerde onderzoek operationele wendbaarheid. Tevens is DNB geïnformeerd over het verdere verloop van het WTP-traject en is gesproken over de ESG-integratie van het pensioenfonds.

Het bestuur is met DNB in overleg over het ingediende implementatieplan voor de nieuwe pensioenregeling.

AFM

In 2023 verzocht AFM het pensioenfonds om AFM te informeren over de tweedepijlerpensioenen die het pensioenfonds in portefeuille heeft. Daarnaast heeft het pensioenfonds op verzoek van AFM een self-assessment duurzaamheid ingevuld.

Het bestuur is met AFM in gesprek over het begin 2024 ingestuurde communicatieplan WTP.

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het BPL gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

BTW ontwikkelingen

De pensioensector heeft nog altijd te maken met de nodige turbulentie rondom het thema 'btw'. Doordat de btw op kosten (voorbelasting) voor een pensioenfonds slechts zeer beperkt aftrekbaar is, vormt deze btw een aanzienlijke kostenpost. Als gevolg van wijzigingen in wet- en regelgeving en jurisprudentie in de voorbije jaren en een starre houding van het Ministerie van Financiën, is de voorbelasting bij pensioenfondsen nog altijd onverminderd hoog. Daarmee is het belang om de btw-positie van een pensioenfonds goed te analyseren nog altijd aanwezig. De inperking per 1 januari 2015 van de btw-vrijstelling (de 'koepelvrijstelling') voor werkzaamheden met betrekking tot pensioenadministratie en de zeer beperkte toepassing van de btw-vrijstelling voor vermogensbeheerdiensten, dragen daaraan bij.

Desalniettemin is de sector strijdbaar om te komen tot een verlaging van deze btw-last. BPL heeft daartoe in samenwerking met de Kring van Beroepspensioenfondsen het afgelopen jaar weer de nodige stappen gezet. Alles gericht op het uiteindelijk verlagen van de (btw op) uitvoeringskosten naar de toekomst toe en mogelijk zelfs nog het realiseren van teruggave van de betaalde btw op pensioenuitvoerings- en vermogensbeheerdiensten voor een aantal jaren in het verleden.

Inmiddels is er een doorbraak in het btw-dossier. Het Europees Hof van Justitie gaat zich over de zaak buigen, ruim zes jaar nadat de Hoge Raad de pensioenfondsen ongelijk gaf. De verwachting is wel dat dit traject nog enkele jaren in beslag zal nemen. Het pensioenfonds sluit hierbij aan bij de lopende procedures van BSG en BlackRock. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. is voor dit traject aangesteld als inhoudelijke adviseur voor het pensioenfonds.

Code pensioenfondsen

Code pensioenfondsen

Door de invoering van de Wet verplichte beroepspensioenregeling per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor goed pensioenfondsbetuur (Pension Fund Governance, 'PFG') verankerd in het wettelijke kader. Deze principes zijn per 1 januari 2014 vervangen door de Code Pensioenfondsen. De Code is laatstelijk gewijzigd in 2018.

De normen van de Code zijn ingedeeld naar de volgende thema's:

- **Vertrouwen waarmaken:** zij die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen maken het in hen gestelde vertrouwen waar. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.
- **Verantwoordelijkheid nemen:** het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling.
- **Integer handelen:** het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance.
- **Kwaliteit nastreven:** het pensioenfonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een 'lerende organisatie'.
- **Zorgvuldig benoemen:** het pensioenfonds handelt zorgvuldig bij (her)benoemingen en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het pensioenfonds.
- **Gepast belonen:** het pensioenfonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.
- **Toezichthouden en inspraak waarborgen:** het pensioenfonds waarborgt intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering.
- **Transparantie bevorderen:** het pensioenfonds streeft openheid na, communiceert over missie, strategie en risico's en legt verantwoording af over gevoerd beleid.

Het bestuur heeft de Code Pensioenfondsen geanalyseerd en getoetst aan het huidige beleid van het BPL. De Code Pensioenfondsen schrijft een aantal verplichte onderdelen voor die een plek dienen te krijgen in het jaarverslag of website. In de volgende tabel wordt aangegeven of hieraan wordt voldaan en waar de bijbehorende toelichting te vinden is. De normen waar het pensioenfonds nog niet (geheel) aan voldoet worden na onderstaande tabel nader toegelicht.

Rapportagenorm	Voldaan aan de norm	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de deelnemers op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur rapporteert in de hoofdstukken Algemeen, Financieel beleid en Risicobeleid over het beleid dat het in 2023 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van deelnemers en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in de paragraaf Personalia over de samenstelling van de fondsorganen.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	In dit hoofdstuk wordt de afwijking van deze norm nader gemotiveerd.

Rapportagenorm	Voldaan aan de norm	Vindplaats toelichting jaarverslag
Norm 34 De zittingsduur van een lid van het bestuur is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Nee	In dit hoofdstuk wordt de afwijking van deze norm nader gemotiveerd.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De visitatiecommissie betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage intern toezicht (bijlage 1).
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In het hoofdstuk Algemene zaken beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor deelnemers.	Ja	Het bestuur licht in het hoofdstuk Financieel beleid verantwoording af betreffende het verantwoord beleggen.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In het hoofdstuk Bestuurszaken wordt gerapporteerd over de naleving van de gedragscode en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor deelnemers eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In het hoofdstuk Bestuurszaken wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Norm 33

In zowel het bestuur als in het VO is er tenminste een vrouw en een man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.

Toelichting: In zowel het bestuur als VO zitten leden van onder de 40 jaar, maar geen vrouwen. Middels het stappenplan diversiteit wil het bestuur bij nieuwe benoemingen deze groep 'actief' benaderen zodat de interesse ten behoeve van een kandidaatstelling wordt gewekt. Het bestuur geeft hiermee tevens invulling aan norm 37.

Norm 34

De zittingsduur van een lid van het bestuur is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.

Toelichting: Vanwege de complexiteit en de continuïteit van het bestuur heeft het BPL ervoor gekozen om de maximale zittingsduur voor het bestuur te bepalen op vier jaar en drie herbenoemingen. Voor het VO geldt een maximale zittingsduur van vier jaar en twee herbenoemingen, dit is vastgelegd in de statuten. Voor de visitatiecommissie geldt dat zij maximaal acht jaar betrokken kunnen zijn bij het BPL.

Norm 39

Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.

Toelichting: Statutair is geregeld dat leden van het verantwoordingsorgaan worden benoemd door de ledenvergadering van de NLc (voor actieven) of worden benoemd door een, naar het oordeel van het bestuur, representatieve organisatie van ex-loodsen (voor de pensioengerechtigden). Tevens kunnen deze leden ontslagen worden door de organisatie die de betrokkene benoemd, na advies van het verantwoordingsorgaan. Ook is afgelopen jaar in de statuten vastgesteld dat ontslag kan plaatsvinden door het bestuur, na goedkeuring van de visitatiecommissie, indien het bestuur zwaarwegende redenen heeft om het lidmaatschap te beëindigen.

De huidige regeling geeft meer bevoegdheden aan de benoemende organisaties dan de Code Pensioenfondsen voorschrijft. Indien de bepaling in lijn met de Code Pensioenfondsen wordt gebracht worden deze bevoegdheden van de benoemende organisaties weggenomen.

Waarom deze afwijking

Het is sinds het instellen van het verantwoordingsorgaan aan de benoemende organisaties (NLc of VNoL) of een lid van een verantwoordingsorgaan nog steeds voldoet om zijn taak uit te voeren. Dit om te voorkomen dat een lid van het verantwoordingsorgaan, met bijvoorbeeld een afwijkend standpunt, door het verantwoordingsorgaan zelf ontslagen kan worden.

Het is onwenselijk dat de benoemende organisatie iemand wel overwogen in het verantwoordingsorgaan wil hebben en dat het verantwoordingsorgaan zelf 'elke keer' iemand zou kunnen ontslaan. Hierdoor ontstaat een 'beschermingslaag' om tot ontslag over te gaan. Door de afwijking van de Code Pensioenfondsen wordt een zorgvuldiger proces gevolgd.

Financieel beleid

Financieel beleid

Risicohouding

Het BPL heeft in de zomerperiode onderzocht wat de deelnemers belangrijk vinden bij de toekomstige solidaire premieregeling en welke risico's daarbij gelopen kunnen worden. Om hier een beeld van te krijgen is een risicopreferentie onderzoek onder de deelnemers gehouden.

Het doel van het onderzoek is om input te leveren om enerzijds de risicohouding van de pensioengerechtigden en (gewezen) deelnemers van BPL vast te stellen en anderzijds kaders vast te stellen voor het beleid van BPL in het nieuwe stelsel. Daarbij worden tevens de risicomaatstaven, de Lifecycle (indicatief) en gewenste uitkeringseigenschappen afgeleid voor de gemiddelde (ex-)loods.

Uitkomsten kwalitatieve vragen

1. Onder alle leeftijdscohorten geeft de meerderheid (ruim 80%) aan sterk afhankelijk te zijn van het BPL-pensioen. Voor de jongere deelnemers ligt dit wel wat lager dan bij de oudere deelnemers.
2. De meeste respondenten vinden het net zo belangrijk dat een verlaging van de ingegane uitkering wordt voorkomen als dat de pensioenuitkering meegroeit met de prijsinflatie.
3. Relatief gezien hebben de meeste actieve deelnemers bij pensionering de voorkeur voor een hogere uitkering. Voor de oudere (gepensioneerden) respondenten gaat relatief gezien de voorkeur uit naar een constante uitkering.
4. Uit het onderzoek blijkt dat de deelnemers met name aan het begin van de pensionering een zo hoog mogelijke uitkering willen (los van de AOW-overbrugging).
5. Het spreiden van resultaten heeft de voorkeur onder de respondenten.
6. Op totaal niveau wordt gekozen voor het behalen van een zo waardevast mogelijk pensioen (47%). Hiermee wordt echter geen meerderheid gevormd. 27% van de respondenten geeft de voorkeur aan een uitkering met beperkte kortingen en 24% voor een zo hoog mogelijke uitkering.

Uitkomsten kwantitatieve vragen

1. Circa de helft van de deelnemers zou voldoende hebben aan een inkomen tot € 45.000. De overige helft zegt meer dan € 45.000 nodig te hebben.
2. Een schommeling tot 2% van de pensioenuitkering zou passen binnen de tolerantiegrenzen van 88% van de totale populatie. Een schommeling van 4% van pensioenuitkering past nog bij 60% van de populatie.
3. 69% van de populatie zou nog een maximale daling van 15% van het pensioenkapitaal in relatie tot het verwacht pensioen accepteren. In de vraagstelling hoort daar een uitkering van 45.000 euro bij.
4. Via de Pensioenmeter hebben respondenten hun voorkeurs risicoprofiel met bijbehorende pensioenuitkering kunnen aangeven. De bedragen zijn gebaseerd op verschillende beleggingsprofielen en gegeven de input van de respondent. Loodsen neigen een relatief gemiddeld risicoprofiel te kiezen.

Risicohouding kwalitatief

Het bestuur van het BPL heeft een risicobewuste houding. Het BPL streeft ernaar nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het langetermijnkarakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen via indexatie behouden blijft. Beleggingsrisico kan acceptabel zijn in het streven naar koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat de nominale aanspraken tijdelijk niet na kunnen worden gekomen.

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is o.a. gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

Het BPL streeft naar een waardevast pensioen

- Het BPL hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke indexatiestaffel als leidraad voor toeslagverlening. De toeslagverlening die volgt uit deze staffel komt overeen met de wettelijk maximale toegestane toeslagverlening, gegeven de dekkingsgraad.
- Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uitlegbaar dat indexatie wordt gekort. Kortingen op de pensioenaanspraken en –uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden en gespreid te worden over een zo lang mogelijke termijn.

De premie staat niet vast

- De uit het Pensioenstatuut voortvloeiende premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen, waardoor de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is.
- Er bestaan geen bijstortverplichtingen bij lage dekkingsgraden.
- Bij een daling van verwacht rendement of stijging van de levensverwachting zijn partijen bereid extra premie te betalen om de huidige pensioenopbouw te financieren.

De risicobereidheid is gerelateerd aan de volgende uitgangspunten:

- Het BPL kent relatief meer pensioengerechtigden en een kortere duratie dan een gemiddeld pensioenfonds in Nederland.
- De risicotolerantie van de deelnemers van het BPL zijn in lijn met dat van een gemiddeld pensioenfonds.
- Als de financiële positie van het BPL verbetert, wordt bij voorkeur minder risico genomen indien de ambitie van het BPL in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico.

De risicobereidheid van het fonds kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het BPL. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het BPL nog haalbaar is. Het vasthouden aan een onmogelijke ambitie is immers niet zinvol. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld, maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald.

De risicobereidheid is geconcretiseerd door de vaststelling van kwantitatieve risicogrenzen (het Vereist Eigen Vermogen en de grenzen van de haalbaarheidstoets).

Kwantitatieve uitgangspunten

Het bestuur heeft de volgende kwantitatieve uitgangspunten vastgesteld, uitgaande van een 15-jaars horizon:

Dekkingsgraad

- Onder extreem slechte marktomstandigheden wil het BPL bij voorkeur niet onder de minimale richtdekkingsgraad volgens DNB (95%) terechtkomen.
- Het pensioenfonds wil niet sturen op 'buitengewoon' hoge dekkingsgraden. Alle dekkingsgraden binnen 5 jaar boven 130% worden als gelijk beoordeeld.

Pensioenresultaat

Het pensioenresultaat uitgaande van de huidige dekkingsgraad dient bij voorkeur minimaal 80% te zijn. Het pensioenfonds vindt een koopkrachtverlies van meer dan 20% na 5 jaar in beginsel onwenselijk.

De kwantitatieve uitgangspunten zijn gebaseerd op een horizon van 5 jaar, met het oog op een naderend invaarmoment in het nieuwe stelsel, en de in de ALM-studie van 2021 gehanteerde veronderstellingen. De kwantitatieve uitgangspunten worden periodiek geëvalueerd.

Toetsing ALM resultaten aan kwantitatieve uitgangspunten

Het bestuur realiseert zich dat de gekozen beleggingsstrategie in combinatie met de huidige dekkingsgraad niet in alle scenario's alle vooraf gestelde beoordelingscriteria volledig uitsluit. Zo is volgens de ALM-prognose de kans op een dekkingsgraad lager dan de minimale richtdekkingsgraad van 95% in enig jaar maximaal 6,15% en is de kans op een pensioenresultaat lager dan 80% in jaar 5 circa 16,5%. Het bestuur is van mening dat dit acceptabel is.

Risicohouding lange termijn: ondergrenzen pensioenresultaat

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (lange termijn) vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat:

Ondergrens 1:

Vanuit de situatie waarbij de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan Vereist Eigen Vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 90%.

Ondergrens 2:

Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 85%.

Ondergrens 3:

Vanuit de feitelijke beleidsdekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweer scenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Bij de vaststelling van de ondergrenzen is rekening gehouden met de toeslagachterstand van 13,2% per 31 december 2014 voor alle deelnemers en de voorgeschreven scenario'set zoals door DNB gepubliceerd is voor Q1-2015. Indien er op enig moment in de tijd sprake is van een lagere toeslagachterstand of een significante andere voorgeschreven scenario'set kan dit reden zijn om de ondergrenzen te herijken. Dit was afgelopen jaar niet het geval.

Haalbaarheidstoets

Op grond van de Wet verplichte beroepspensioenregeling dient een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uit te voeren. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In het Besluit FTK wordt beschreven hoe de haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd en de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling bevatten nadere voorschriften. Daar wordt de berekeningswijze van het centrale begrip pensioenresultaat bepaald evenals de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt en de te hanteren normen, die binnen de haalbaarheidstoets worden toegepast.

Het BPL heeft in 2023 een nieuwe haalbaarheidstoets uitgevoerd. Onderstaande tabel geeft de resultaten van de haalbaarheidstoets 2023, 2022, 2021 en 2020 weer.

Resultaten haalbaarheidstoets op fondsniveau

Vanuit de feitelijke dekkingsgraad	2023	2022	2021	2020	Vastgestel de grenzen
Mediaan	92,7%	96,6%	93,3%	99,0%	Min. 85%
5 ^e percentiel	64,7%	71,7%	68,9%	74,2%	-
Relatieve afwijking	30,2%	25,8%	26,2%	25,1%	Max. 35%

De resultaten van de haalbaarheidstoetsen overschrijden de vastgestelde grenzen niet.

Risicohouding korte termijn

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (korte termijn) vastgesteld met betrekking tot het Vereist Eigen Vermogen: het Vereist Eigen Vermogen van het BPL mag niet lager zijn dan 16% en niet hoger dan 22%. Middels de ALM-studie die in 2021 is uitgevoerd is deze bandbreedte door het bestuur vastgesteld.

Eind 2023 bedroeg het Vereist Eigen Vermogen 18,7% en valt daarmee binnen de vastgestelde bandbreedte van het bestuur.

Solvabiliteitsrisico

De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Een belangrijk risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen alsook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet korten.

Eind 2023 is het aanwezige vermogen hoger dan het Vereist Eigen Vermogen. De beleidsdekkingsgraad was eind 2023 119,1% en daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 118,5%. De beleidsdekkingsgraad wordt gebruikt om te toetsen of het pensioenfonds voldoet aan de eisen inzake het (minimaal) Vereist Eigen Vermogen. De beleidsdekkingsgraad was ultimo 2023 hoger dan het Vereist Eigen Vermogen. Dit betekent dat er naar de stand van 31 december 2023 geen herstelplan hoeft te worden opgesteld.

Beleggingen

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 stond grotendeels in het teken van wat er in 2022 gebeurde. Een terugblik op 2023 kan eigenlijk moeilijk zonder daarbij de gebeurtenissen van 2022 als startpunt te nemen. In dat jaar werd de wereldeconomie nog volop geconfronteerd met de opstartproblemen na de covid lockdowns en wierp de oorlog in Oekraïne zijn schaduw over met name de energiezekerheid van de Europese economie. Dit leidde tot de grootste stijging in inflatie in zeker veertig jaar, in veel landen in Europa zelfs zeventig jaar, wat de centrale banken tot een historische koerswijziging noopte. Uiteraard liet dit de financiële markten niet onberoerd, maar het leidde daarnaast tot sombere groeivoorzichten voor 2023: iedereen hield rekening met een recessie in Europa en een sterke groeivertraging in de VS. Gegeven deze achtergrond is het niet verwonderlijk dat groei, monetair beleid en de kapitaalmarktrente de leidende thema's van het jaar zijn geworden. In het oog springende gebeurtenissen voor het jaar zijn hierbij de val van Silicon Valley Bank (maart), de hernieuwde interesse in Artificial Intelligence (AI) en de oorlog tussen Israël en Hamas.

Inflatie is het dominante economische thema De recessie die niet kwam

Het grote voordeel van sombere verwachtingen is dat de lat vervolgens niet al te hoog ligt om in positieve zin te verrassen. Dat geldt zeker als we naar de ontwikkeling van de reële economie in 2023 kijken. In december van 2022 waren de consensusgroeiverwachtingen voor 2023 zonder enige twijfel somber. De Amerikaanse economie zou in reële termen naar verwachting slecht 0,3% groeien, Europa zou een krimp van 0,1% laten zien, terwijl de economische activiteit in de Britse economie zelfs met 1% zou teruglopen. De werkelijkheid bleek uiteindelijk een stuk minder somber: op basis van de laatste verwachtingen zal de groei in de VS, Europa en het VK op respectievelijk 2,1%, 0,5% en 0,4% uitkomen. In historisch perspectief zeker geen groeicijfers om over naar huis te schrijven, maar aanzienlijk beter dan gevreesd.

De oorzaak van deze meevaller verschilt overigens per regio. Het lot van de Europese conjunctuur werd grotendeels bepaald door de prijsontwikkeling in de Europese gasmarkt, die in de tweede helft van 2022 een koersverloop van een achtbaan liet zien. Door een combinatie van goed gevulde gasvoorraden, succesvol beleid gericht op het reduceren van energieconsumptie en een milde winter daalde de gasprijs vanaf het vierde kwartaal van 2022 echter aanzienlijk (zie grafiek), waarmee ook de acute recessie-impuls kwam te vervallen. In de VS was de meevallende groei veel meer te danken aan de uitgestelde consumptie-impuls (gefinancierd door de spaaroverschotten opgebouwd tijdens de coronajaren) gecombineerd met een zeer expansief overheidsbeleid.

Saved by the bell, of liever gezegd de sterke daling van de gasprijzen

Bron: BlackRock Investment Institute met data van Bloomberg, januari 2024.

Aanhoudende correctie in de rentemarkten

Wie na het lezen van voorgaande paragraaf het gevoel heeft dat 2023 een rustig en voorspelbaar conjunctuurverloop heeft laten zien, heeft het overigens bij het verkeerde eind. De ongekend snelle draai in het monetaire beleid - in een periode van minder dan achttien maanden verhoogde de Federal Reserve de Federal Funds Rate met maar liefst 525 basispunten, in een poging om weer vóór de curve te komen, de ECB met 450 basispunten - leidde tot een aanzienlijke stijging van de kapitaal- en hypotheekmarktrentes, waarmee de vrees voor een afkoeling van de economie eigenlijk constant boven de markt bleef hangen. Vooralsnog is het belangrijkste slachtoffer van de sterke stijging van de kapitaalmarktrentes de Silicon Valley Bank (SVB) geweest, die door een klassieke bankrun ten onder ging. De achterliggende oorzaak van het debacle was de negatieve waardeontwikkeling van de obligatieportefeuille. De bank werd gedwongen om een deel van haar 'veilige' staatsobligatieportefeuille te verkopen om liquiditeit te creëren. Dat daarbij miljarden verliezen moesten worden geboekt, werkte als een wake-up call voor de bredere markt, dat je ook met staatsobligaties wel degelijk risico's loopt. Onderstaande grafiek laat zien hoe groot die verliezen voor de bredere Amerikaanse, Britse en Duitse obligatiemarkt de afgelopen periode zijn geweest. Hoewel SVB ook nog een paar andere Amerikaanse regionale banken in zijn val meesleurde en waarschijnlijk ook de crisis rond de Zwitserse Credit Suisse Bank een extra zetje gaf, bleef de economische schade vervolgens opmerkelijk genoeg relatief beperkt.

De correctie in de obligatiemarkt is van ongekende omvang geweest.

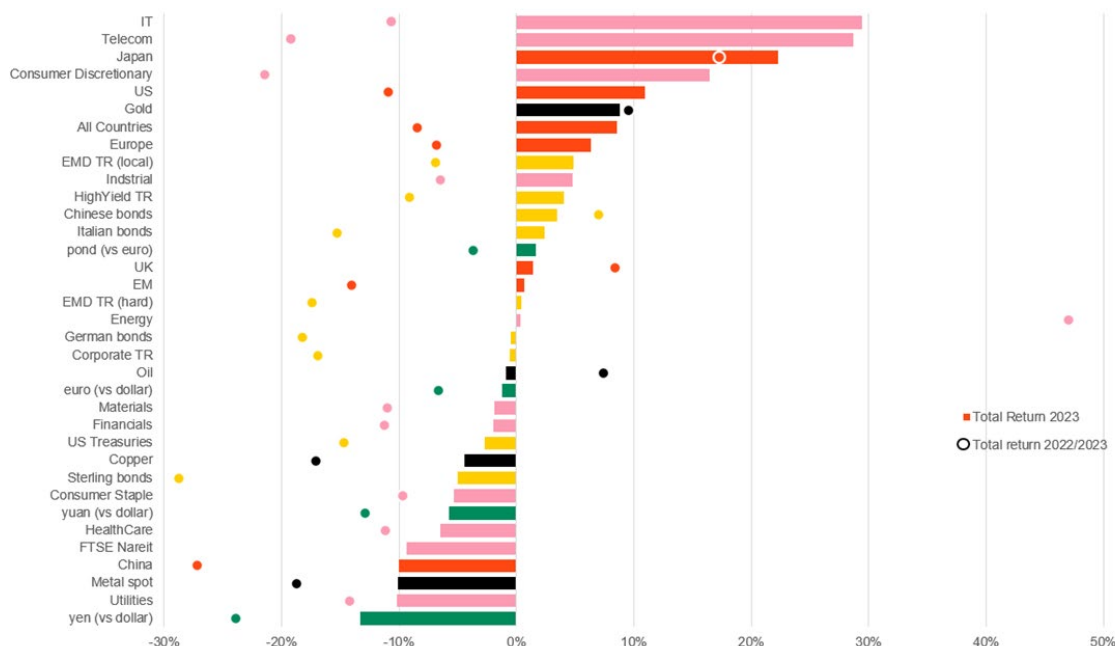
Bron: BlackRock Investment Institute met gegevens van Bloomberg, januari 2024. Toelichting: de grafiek is een zogenaamde drawdown grafiek, die het verlies van de laatste all-time high weergeeft.

Het grote thema van 2022 (inflatie) speelde in 2023 ook zeker een belangrijke rol. Anders dan in de twee voorgaande jaren was de toonzetting een stuk positiever, aangezien inflatie wereldwijd een dalend verloop liet zien. De originele bronnen die de inflatiespike van 2021-22 veroorzaakten kwamen dit jaar grotendeels te vervallen (de heropening van de wereldeconomie, problemen in supply chains, hoge energieprijzen), verschoof de nadruk dit jaar naar de loonkosten. De krappe arbeidsmarkt, gecombineerd met de uitholling van het reële besteedbare inkomen als gevolg van de hoge inflatie in 2022, leidde tot aanzienlijke looneisen en de nodige spraakmakende en succesvolle stakingen, waarmee de kans op het snel bereiken van de befaamde 2% doelstellingen in gevaar kwam.

Resultaten financiële markten

Kijken we naar de resultaten van de brede financiële markten, dan oogt 2023 zeker iets vrolijker dan 2022, maar dan blijkt dat ook dit niet als een erg aantrekkelijk jaar de boeken ingaat. Aandelen wisten een redelijk herstel te laten zien, waarbij met name de hernieuwde interesse in AI in het kielzog van de lancering van ChatGPT een handje hielp. In de obligatiemarkt daarentegen lijkt de correctie nog steeds niet voorbij. Met een beetje pech zal 2023 het derde jaar op rij zijn waarbij de Amerikaanse obligatiemarkt een negatief nominaal rendement boekt, een hattrick die de afgelopen vijftig jaar nog niet eerder is voorgekomen.

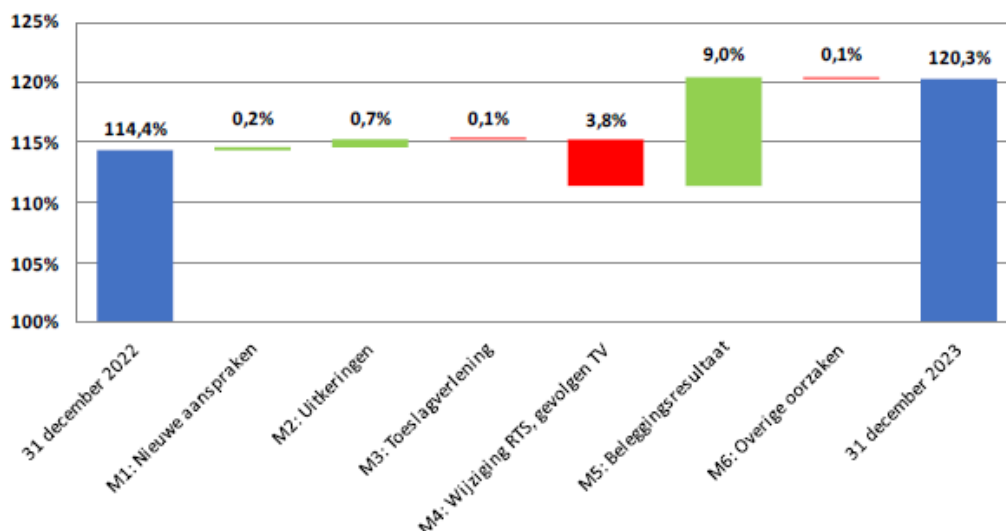
2023 (balken) leverde herstel op, maar onvoldoende om de verliezen over 2022/2023 weg te werken.

Bron: BlackRock Investment Institute, gebaseerd op gegevens van Bloomberg, 01 november 2023. Toelichting: de balken geven de beleggingsresultaten over 2023 aan, de bollen resultaten over de periode 2022 en 2023. De gebruikte indices zijn de MSCI Gross Total Return Local Returns indices voor de VS, Japan, VK, Europa (excl. VK), EM, China, 'All Countries' (developed + EM), de Bloomberg Barclays Total Return unhedged local indices voor de VS, Duitsland en het VK, de Bloomberg Barclays Total Return unhedged Corporate en high yield indices in USD en de JPMorgan EMBI global diversified hard currency in USD en de JPMorgan GBI-EM local valuta in USD.

Dekkingsgraadontwikkeling

De dekkingsgraad op basis van de DNB-curve bedraagt 114,4% eind 2022. Eind 2023 is deze gestegen naar 120,3%.

Toelichting

- De feitelijke premie is hoger dan de marktwaardekosten van pensioenopbouw en de opslag om de dekkingsgraad begin 2023 op niveau te houden. Hierdoor stijgt de dekkingsgraad.
- Bij het uitkeren van pensioenen valt de aanwezige buffer vrij. Hierdoor neemt de dekkingsgraad toe.
- Door het verlenen van toeslagen (indexatie) nemen de verplichtingen toe, ten laste van de algemene reserve. Hierdoor daalt de dekkingsgraad. Per 1 januari 2024 is een indexatie toegekend van 0,07%.
- Door de gewijzigde marktrente wijzigt jaarlijks de voorziening. In het boekjaar is de marktrente gedaald, waardoor de waarde van de verplichtingen toeneemt. Dit heeft geleid tot een afname van de dekkingsgraad.
- Het beleggingsrendement is positief en is hoger dan benodigd aan de (eenjarige) rente. Hierdoor nam de dekkingsgraad toe.
- Door overige oorzaken (zoals bijvoorbeeld kosten, mutaties, maar ook door het samengestelde effect) kan de dekkingsgraad wijzigen. Het effect van mutatie en de kruiseffecten heeft per saldo geleid tot een afname van 0,1%.

Belangrijke aanpassingen 2023

Wijzigingen in de beleggingsportefeuille 2023

Aan de hand van het beleggingsplan 2023 en naar aanleiding van de ALM- en SNP-studie heeft het bestuur in 2023 enkele wijzigingen in de beleggingsportefeuille doorgevoerd, nadat hiervoor de bestuurlijke processen zijn doorlopen. In de volgende sub-paragrafen worden deze wijzigingen toegelicht.

I. Aanpassing renteafdekking

Op basis van de ALM Light- en SNP-studie heeft het bestuur in 2023 besloten om de strategische renteafdekking te verhogen van 60% naar 80%. Het aanpassen van de hoogte van de renteafdekking heeft geen impact op de strategische portefeuilleverdeling en/of de bandbreedtes. Wel zijn de richtlijnen voor de som van de Liquide Middelen en Renteswaps aangepast. Een verhoging van de renteafdekking zal naar verwachting het rendement verbeteren en tegelijkertijd het risico ten opzichte van de verplichtingen verlagen.

II. ESG-beleid

Het bestuur heeft in overleg met het Verantwoordingsorgaan de ambitie uitgesproken om het ESG-beleid in de verschillende portefeuilles naar het niveau van Algemeen geaccepteerde (internationale) normen en verdragen te brengen. Met het aanpassen van de Kern LDI portefeuille naar een artikel 8 mandaat, heeft BPL in het najaar van 2023 de laatste stap gezet om de portefeuille conform deze ambitie vorm te geven. De private equity portefeuilles worden niet omgezet vanwege het illiquide karakter ervan.

In 2022 en 2023 is regelmatig gesproken over de implementatie van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). BPL heeft besloten om in dit kader haar pensioenregeling te classificeren als artikel 8; ESG promoten (zie ook bijlage 6). BPL heeft besloten om de verklaring over de belangrijkste ongunstige effecten niet op te stellen (de opt-out keuze) en zal volgend jaar deze keuze heroverwegen.

In 2023 heeft BPL ook haar stembeleid geëvalueerd. BPL heeft vastgesteld dat het stembeleid in de beleggingsfondsen van BlackRock aansluit op haar eigen voorkeuren.

Strategische Norm portefeuille en bandbreedtes

Portefeuille-optimalisatie studie

Op basis van de vooruitzichten ziet BPL geen aanleiding om de wegingen in de Strategische Norm Portefeuille, de strategische gewichten en/of de bandbreedtes in 2024 te wijzigen.

Beleggingsdoelstelling totale portefeuille

De beleggingsdoelstelling voor de totale Portefeuille luidt als volgt: BPL heeft ten doel om tegen een aanvaardbaar risico langetermijngroei van de Portefeuille te realiseren in vergelijking met zijn verplichtingen.

Gegeven de vooruitzichten voor de financiële markten acht het BPL het huidige strategische beleggingsbeleid passend bij de financiële positie van het fonds. Op basis van de vooruitzichten ziet BPL geen aanleiding om de wegingen in de Strategische Norm Portefeuille, de strategische gewichten en/of de bandbreedtes in 2024 te wijzigen.

Ten aanzien van de valuta-afdekking wordt onderzocht of het nog langer wenselijk is om de Britse Pond (GBP) en Japanse Yen (JPY) af te dekken, aangezien de posities in GBP en JPY steeds kleiner worden in de totale portefeuille.

Herbalancering totale portefeuille

Het feit dat een deel van de Strategische portefeuille is belegd in illiquide producten (private equity en hypotheek), maakt dat dit deel van de portefeuille geen onderdeel vormt van het herbalanceerbeleid van BPL. Dit is de reden dat voor de herbalancering, de Totale Portefeuille is onderverdeeld in onderstaande drie blokken:

Portefeuillestrategie	Weging (%)	Signaalgrenzen (%)	
		Minimum (%)	Maximum (%)
Liquide Activa	60,5	55,5	65,5
Illiquide Activa	15,0	7,5	22,5
Kern LDI-portefeuille	24,5	19,5	29,5

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de fiduciër manager de beleggingsallocatie van de Totale Portefeuille zoals vermeld in bovenstaande tabel niet zal herwegen. Wanneer de weging van een Portefeuillestrategie zich buiten de signaalgrenzen bevindt zoals vermeld in bovenstaande tabel Beleggingsallocatie, stelt de fiduciër manager BPL daarvan op de hoogte en wordt met BPL besproken of er maatregelen moeten worden genomen. Er wordt door de fiduciër manager geen tactische asset allocatie gedaan.

Herbalancering Liquide Activa

De Fiduciër manager spant zich in om de Strategie voor Liquide Activa dagelijks te volgen en herweegt de Liquide Activa naar eigen inzicht om de allocatiepercentages zodanig te wijzigen dat ze weer binnen de in onderstaande tabel vermelde bandbreedtes vallen.

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de Fiduciër Manager de Liquide Activa ook naar eigen inzicht kan herwegen wanneer de allocaties van de Liquide Activa zich binnen de in bovenstaande tabel vermelde bandbreedtes bevinden. De Fiduciër Manager neemt bij de herweging van de Liquide Activa in acht dat de bandbreedtes niet bedoeld zijn om tactisch beheer te voeren. De bandbreedtes zijn opgesteld vanuit operationele overwegingen en het mogelijk maken van efficiënt portefeuillebeheer en het beheersen van kosten.

De benchmarkwegingen voor de Benchmarks voor Liquide Activa zijn statisch en veranderen niet.

Beleggingscategorie	Benchmark	Valutahedging	Weging (%)	Toegestane bandbreedte ¹ (%)
Aandelen			53,7	+/- 4,1
North America Equity*	MSCI North America ex Select Controversies Net Index in EUR	USD 50% gehedged naar EUR		
Pacific Equity*	MSCI Pacific ex Select Controversies Net Index in EUR	JPY 100% gehedged naar EUR		
EM Equity*	MSCI Emerging Markets ex Select Controversies Net Index in EUR	n.v.t.		
Europe Equity*	MSCI Europe ex Select Controversies Net Index in EUR	GBP 100% gehedged naar EUR		
Vastrentende waarden			45,5	
EUR Corporate Bonds	Barclays Euro Aggregate Corporate Index in EUR	n.v.t.	28,9	+/- 2,5
EMD LC	JPMorgan GBI-EM Global Diversified Index in EUR	n.v.t.	4,2	+/- 1,7
EMD HC	JPMorgan ESG EMBI Global Diversified Index in EUR	USD 50% gehedged naar EUR	4,2	+/- 1,7
Global High Yield	ICE BofA Global HY Constrained Index in EUR	USD 50% en GBP 100% gehedged naar EUR	4,1	+/- 1,7
Liquiditeiten			0,8	
Liquiditeiten	ESTR Overnight Rate Index	n.v.t.	0,8	+/- 1,7
TOTAAL LIQUIDE ACTIVA			100,0	n.v.t.

¹ Percentage van de marktwaarde van de totale intrinsieke waarde van de Liquide Activa.

* De gewichten van de regionale aandelen zullen dagelijks schommelen op basis van de marktkapitalisatiegewichten binnen de MSCI All country World Net Index.

Rentebeleid en valutabeleid

Afdekkingsbeleid renterisico

Op basis van de ALM Light- en SNP-studie heeft het bestuur in 2023 besloten om de strategische renteaftdekking te verhogen van 60% naar 80%. Het aanpassen van de hoogte van de renteaftdekking heeft geen impact op de strategische portefeuilleverdeling en/of de bandbreedtes. Wel zijn de richtlijnen voor de som van de Liquide Middelen en Renteswaps aangepast. Een verhoging van de renteaftdekking zal naar verwachting het rendement verbeteren en tegelijkertijd het risico ten opzichte van de verplichtingen verlagen.

Valutahedge Liquide Activa

BPL houdt een valutahedge aan om de blootstelling aan andere valuta dan de basisvaluta EUR, die voortkomt uit de beleggingen in Liquide Activa, te beheren. In de Liquide Activa portefeuille worden de valuta-exposure in Japanse Yen (JPY), en Britse Pond (GBP) voor 100% afgedekt naar de euro op basis van de benchmarkexposures. De exposure naar de US Dollar (USD) wordt voor 50% afgedekt. Het resterende valutarisico in overige portefeuille onderdelen en overige valuta's wordt niet afgedekt naar de euro. De afdekking van de genoemde valuta's geschiedt met behulp van valutatermijncontracten. Er wordt onderpand uitgewisseld wanneer de Fiduciair Manager namens BPL bilaterale OTC-derivaten verhandelt.

De valutapositie van de Liquide Activa wordt minimaal maandelijks door de Fiduciair Manager beoordeeld en herwogen.

Valutahedge illiquide activa

BPL heeft vanuit operationele overwegingen ervoor gekozen om de valuta exposure van illiquide activa niet af te dekken.

Valutahedge LDI Portefeuille

Aangezien de verplichtingen van het pensioenfonds in Euro's luiden, heeft BPL ervoor gekozen om de LDI Portefeuille uitsluitend in Euro-gedeneerde waardepapieren te beleggen. Er is derhalve geen sprake van een valutahedge op deze portefeuille.

Toelichting Performance 2023

Performance totale portefeuille

Over het geheel behaalde de portefeuille een rendement van 12,3% in 2023, wat in lijn was met het rendement van de strategische benchmark.

De rendementen van de verschillende beleggingscategorieën lieten allemaal een positief beeld zien. De Kern LDI-portefeuille, gericht op het afdekken van een deel van het renterisico ten opzichte van de verplichtingen, rendeerde een totaal rendement van 8,1%. De portefeuilleaandelen ontwikkeld en opkomend rendeerde respectievelijk 20,3% en 4,8% en de allocatie naar Private Equity liet een positief rendement zien van 3,8%. De high yield obligatieportefeuille rendeerde 10,6% en hypotheek 2,9%. De emerging market debt en investment grade portefeuilles lieten een rendement zien van 8,6% en 8,9%. De valuta-afdekkingsportefeuille had een positief rendement van 3,5%.

Als onderdeel van de matching portefeuille wordt er ook belegd in Nederlandse woninghypotheken, via fondsen van Achmea en Goldman Sachs. Het rendement van de belegging in deze fondsen samen bedroeg in 2023 2,9%.

Obligaties die zijn uitgegeven door bedrijven die volgens kredietbeoordelaars een goede kredietkwaliteit hebben ('Investment Grade') zijn ook onderdeel van de matching portefeuille. Het rendement van deze categorie bedroeg in 2023 8,9%. Het benchmarkrendement voor deze categorie bedroeg 8,2%. De invulling van deze categorie vindt plaats via fondsen beheerd door BlueBay en Robeco.

	Kern LDI portefeuille (BlackRock)	Hypotheeken (Achmea)	Hypotheeken (Goldman Sachs)	Bedrijfs- obligaties Euro IG BlueBay	Bedrijfs- obligaties Euro IG Robeco
Fonds	8,06%	2,26%	3,86%	9,23%	8,48%
Benchmark	N.v.t.	2,26%	3,86%	8,19%	8,19%
Excess return	N.v.t.	0,00%	0,00%	1,04%	0,29%
In deze assetcategorie werd eind 2023 belegd (procenten van totaal belegd vermogen):					
	27,50%	5,62%	3,98%	8,46%	8,36%

Return Portefeuille

De return portefeuille heeft als doelstelling een extra rendement te genereren boven het rendement van de verplichtingen, om hiermee te zorgen voor dekkingsgraadherstel en op termijn voor het indexeren van pensioenbetalingen. De return portefeuille bestaat uit de volgende onderdelen: (i) Aandelen ontwikkelde markten, (ii) Aandelen Opkomende markten, (iii) private equity, (iv) obligaties van lagere kredietwaardigheid (high yield en emerging markets debt). In de volgende paragrafen wordt dit nader toegelicht.

(i) Aandelen Ontwikkelde Markten

De aandelenportefeuille bestaat uit passieve, marktkapitalisatie gewogen portefeuilles. Door te kiezen voor 3 regionale fondsen behoudt BPL de flexibiliteit om keuzes te maken rondom de wegingen van de verschillende regio's (Noord Amerika, Europa en Pacific). BPL heeft gekozen voor een invulling middels 3 regionale fondsen die opgeteld de Developed World (ex Select Controversies) Index vormen.

(ii) Aandelen Opkomende Markten

Een gedeelte van de aandelenportefeuille wordt belegd in Opkomende Markten via een passief beleggingsfonds. Als benchmark wordt de MSCI Emerging Markets ex Select Controversies Index gehanteerd.

De rendementen van de verschillende fondsen over 2023 van (i) en (ii) en de benchmarks zijn weergegeven in onderstaande tabel.

	Aandelen Pacific ESG (passief)	Aandelen Noord Amerika ESG (passief)	Aandelen Europa ESG (passief)	Aandelen Opkomende markten (passief)
	BlackRock CCF Pacific ESG Screened Equity	BlackRock CCF North America ESG Screened Equity	BlackRock CCF European ESG Screened Equity	iShares Emerging Market Screened Equity
Fonds	11,66%	22,84%	14,89%	5,00%
Benchmark	11,29%	22,98%	16,03%	6,11%
Excess return	0,37%	-0,14%	-1,14%	-1,11%
In deze assetcategorie werd eind 2023 belegd (procenten van totaal belegd vermogen):				
	2,72%	20,64%	4,78%	3,36%

(iii) Private Equity

De waarde van de beleggingen in de private equity fondsen steeg van € 45,06 miljoen per eind 2022 naar € 46,09 miljoen per eind 2023. Er werden in 2023 € 5,5 miljoen aan uitkeringen (distributions) ontvangen en er werd € 3,9 miljoen aan contributies door BPL gestort ('capital calls').

De beleggingen in de categorie private equity vinden plaats via drie fondsen. Gezamenlijk behaalden deze fondsen in 2023 een rendement van +3,8%.

De rendementen gemeten van de driefondsen, sinds start:

Private Equity Fondsen Netto rendement (IRR)	sinds start	2023
Clean Tech Private Equity II (USD)	-16,6%	-6,76%
Stafford Global Private Equity IV	7,6%	-4,37%
Stafford European Private Equity V	8,5%	10,06%
In deze categorie werd eind 2023 belegd (van totaal belegd vermogen): 4,64%		

Specifieke informatie over de status van de commitments per 31 december 2023 inclusief oproepen/uitkeringen gedurende 2023 is weergegeven in onderstaande tabel.

PE-Fondsen (bedragen)	Commitment		Opgeroepen (Capital Calls)	Restant Commitment	Uitgekeerd (Distributions)	Val.	Opgeroepen in 2023	Uitgekeerd in 2023
in Euro's	Aangegaan	Bedrag						
Clean Tech Private Equity II (USD)	22-12-2006	12.000.000	12.000.000	-	859.075	USD	-	0,0
Stafford Global Private Equity IV	26-5-2009	20.000.000	20.000.000	-	20.562.418	EUR	-	641.561
Stafford European Private Equity V	4-6-2015	20.000.000	19.178.529	821.471	1.605.936	EUR	560,132	483.739

Obligaties van lagere kredietwaardigheid (high yield en emerging markets debt)

BPL belegt in obligaties van uitgevers met een lagere kredietkwaliteit in de verwachting dat dit tot een hoger rendement leidt. Deze categorieën zijn onderdeel van de rendementsportefeuille van BPL. Dit betreft zowel obligaties in bedrijven (de categorie 'High Yield') als overheden uit opkomende landen ('Emerging Markets Debt'). De obligaties uitgegeven door overheden uit opkomende landen zijn uitgegeven in lokale valuta.

De rendementen van de verschillende obligatiefondsen waarin BPL belegt zijn weergegeven in onderstaande tabel.

	Global High Yield Wellington*	Emerging Markets Debt LC Neuberger	Emerging Markets Debt HC L&G
Fonds	10,62%	10,41%	6,60%
Benchmark	9,57%	8,89%	6,52%
Excess return	1,05%	1,52 %	0,08%
In deze assetcategorie werd eind 2023 belegd (procenten van totaal belegd vermogen):			
	4,7%	2,48%	2,29%

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het BPL heeft in 2023 (opnieuw) aandacht besteed aan het beleid rond Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB). Het BPL ziet het ontwikkelen van het MVB-beleid als een iteratief proces, waarvan het uiteindelijke eindpunt nog niet is bereikt. Het MVB-beleid zal gedurende dit proces verder worden aangepast.

BPL weegt algemene ESG-criteria mee bij haar investeringsbeslissingen. Echter, BPL weegt niet specifiek mee wat de ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen zijn op de duurzaamheidsfactoren zoals gedefinieerd in de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), wat Europese wetgeving is voortkomend uit het EU Actieplan Duurzame Financiering. De reden om dit niet mee te wegen is dat BPL momenteel geen beschikking heeft tot gegevens die inzicht kunnen bieden in wat de ongunstige effecten zijn en de rapportageverplichtingen die tot hogere kosten (kunnen) leiden.

BPL classificeert haar pensioenregeling als een duurzaam product dat ecologische of sociale kenmerken promoot, waarbij gedeeltelijk in duurzame producten wordt belegd. BPL heeft met de pensioenregeling duurzaam beleggen niet als doel, echter heeft het fonds wel de visie dat maatschappelijk verantwoord beleggen bijdraagt aan haar lange termijn doelstelling en onderdeel is van haar fiduciaire taak. Dit betekent dat BPL bij beleggingsbeslissingen in het gehele beleggingsproces rekening houdt met milieu-, sociale en bestuurlijke factoren. Deze classificatie is onderdeel van de SFDR.

Beleid

Het MVB-beleid van het BPL is gebaseerd op de resultaten van een onderzoek onder bestuursleden. In een volgend deelnemersonderzoek wil het bestuur dit MVB-beleid toetsen bij de deelnemers.

Doelstellingen

Het MVB-doel van het BPL is tweeledig:

1. Portefeuilledoelstelling: Met maatschappelijk verantwoord beleggen wil het BPL rekening houden met ESG-maatstaven in de daadwerkelijke allocatie naar beleggingscategorieën, ondernemingen en landen. Het BPL heeft hiermee ten doel dat de portefeuille een betere risico-rendementsverhouding kent dan een portefeuille waarbij geen rekening wordt gehouden met ESG-factoren.
2. Invloed doelstelling: Anderzijds wil het BPL invloed uitoefenen op de bedrijven waarin het belegt. Het BPL vindt elk van de drie factoren binnen ESG hierbij belangrijk. De instrumenten die hierbij worden ingezet zijn stemmen (voting) en het aangaan van gesprekken met het bedrijf/land over wat voor het fonds belangrijk is (engagement).

Methoden

Het BPL adresseert de ecologische en sociale kenmerken die het fonds promoot door middel van de volgende methoden:

A. ESG integratie

Het BPL ziet maatschappelijk verantwoord beleggen als een integraal onderdeel van het beleggingsproces. Dit betekent dat in elke stap van het beleggingsproces, bij elk besluit over het beleggingsbeleid, MVB onderdeel is van de besluitvorming, aanvullend op de gebruikelijke financiële factoren. MVB wordt daarom altijd in samenhang met (verwacht) rendement, risico en kosten bekeken.

De ESG-integratie in de beleggingsportefeuille verschilt per beleggingscategorie, afhankelijk van de mogelijkheden en het belang van maatschappelijk verantwoord beleggen per categorie. Omdat het BPL de vermogensbeheeractiviteiten heeft uitbesteed, zal het BPL ook richting de vermogensbeheerders haar MVB-doelstellingen kenbaar maken, zodat deze in de uitbesteede werkzaamheden betrokken kunnen worden.

Bij de selectie en monitoring van beleggingsfondsen worden ESG-criteria expliciet meegenomen.

B. Engagement

Het BPL wil door middel van het aangaan van de dialoog (engagement) haar invloed als aandeelhouder inzetten en positieve verandering bewerkstelligen bij de bedrijven waarin het belegt en ondernemingen stimuleren om maatregelen te nemen om schendingen in de toekomst te voorkomen. Het BPL vindt het belangrijk om de dialoog aan te gaan om de kans op positieve verandering te benutten, om op deze manier bij te dragen aan de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten. Meer informatie over het engagement beleid van het fonds is in het MVB-beleid te vinden.

Stemmen

Het stemrecht is een van de belangrijkste rechten van een aandeelhouder. Een hoge opkomst op aandeelhoudersvergaderingen zorgt voor stabiele besluitvorming, breed gedragen besluiten en het voorkomt dat kleine groepen aandeelhouders de vergadering naar hun hand zetten. Het actief uitoefenen van het stemrecht draagt bij aan het creëren van lange termijn aandeelhouderswaarde en past bij een verantwoord beleggingsbeleid. Meer informatie over het stembeleid van het fonds is in het MVB-beleid te vinden.

C. Uitsluiting

Het BPL wil niet beleggen in ondernemingen en landen waarvan producten of kernactiviteiten in strijd zijn met internationale verdragen of de principes van het BPL. Het BPL hanteert daartoe een uitsluitingslijst. Meer informatie over het uitsluitingsbeleid is in het MVB-beleid te vinden.

ESG-indicatoren

In 2022 heeft BPL de ESG-risico's uitgewerkt volgens de eigen IRM-cyclus. Dit heeft geleid tot het vaststellen van een aantal nieuwe ESG-risico's en het aanscherpen van een aantal bestaande risico's, zodat ESG daarin wordt meegenomen. De risicotolerantiegrenzen en de bruto-risico en netto-risico voor de relevante risico's zijn vastgesteld. Ook het klimaatrisico ten aanzien van CO₂-uitstoot, de ESG-scores en het percentage van de portefeuille dat belegt is in SFDR artikel 8 producten zijn geconcretiseerd.

Gegevensbronnen

Er worden nog geen gegevensbronnen geraadpleegd door het fonds.

Screeningcriteria

Het fonds hanteert een uitsluitingsbeleid waarin het, naast de wettelijke uitsluitingen, zoveel mogelijk rekening houdt met algemeen aanvaarde internationale normen. Het fonds belegt niet:

- in ondernemingen die 'controversiële wapens' (zoals clustermunition), of cruciale onderdelen daarvan, produceren, verkopen of distribueren.
- in ondernemingen die zich schuldig maken aan ernstige en structurele schendingen van de UN Global Compact Principles.
- ook belegt BPL niet in ondernemingen die direct betrokken zijn bij nucleaire wapens.
- tenslotte kan er ook tot uitsluiting worden overgegaan als na een periode van intensieve 'engagement' een bedrijf onvoldoende verbetert of hierover het gesprek wil aangaan.
- in strijd met de sanctielijsten van de Verenigde Naties, de Europese Unie of de nationale overheid.

De fiduciair beheerder zorgt voor screening van de portefeuille op deze criteria. De 'uitsluitingslijst' wordt toegepast op alle beleggingen van het BPL, met dien verstande dat bij beleggingen in fondsen een gecombineerd exposure naar alle uitgesloten bedrijven gezamenlijk wordt toegestaan van maximaal 0,5% per beleggingsfonds.

Overzicht per beleggingscategorie

In onderstaand overzicht is per beleggingscategorie waar het BPL in belegt, weergegeven welke methoden worden gehanteerd voor de uitvoering van het ESG-beleid. Ook is weergegeven welke benchmark gebruikt wordt en hoe deze aansluit bij de ESG-kenmerken.

De onderverdeling van de totale beleggingsportefeuille naar verschillende typen beleggingsproducten is als volgt:

Portefeuille	Manager	Benchmark	Strategisch gewicht	Product classificatie door Manager	Manager Research ESG score	Principal Adverse Impact *1	Engagement	Voting	ESG uitsluitingen	ESG benchmark
Matching Portefeuille										
Kern LDI mandaat	BlackRock	Pensioen-verplichtingen	24,5%	8, licht-groen		Ja	Nvt	Nvt	Nvt	Nee
Cash funds (LEAF, USBF)	BlackRock	Overnight cash	0,0%	8, licht-groen		Ja	Ja	Nvt	Ja *2	Nee
Hypotheke	Achmea	Benchmark = feitelijk	5,0%	8, licht-groen		Nee	Nvt	Nvt	Nvt	Nee
Hypotheke	NN	Benchmark = feitelijk	5,0%	8, licht-groen		Nee	Nvt	Nvt	Nvt	Nee
Bedrijfsobligaties	BlueBay	Barclays Euro Aggregate Corporate index	8,5%	8, licht-groen	ESG Advanced	Ja	Ja	Nvt	Nee	Nee
Bedrijfsobligaties	Robeco	Barclays Euro Aggregate Corporate index	9,0%	8, licht-groen	ESG Advanced	Ja	Ja	Nvt	Nee	Nee
Return Portefeuille										
Emerging Market Debt - LC	Neuberger Berman	JPMorgan GBI-EM Global Diversified Index	2,5%	8, licht-groen	ESG Advanced	Ja	Ja	Nvt	Nee	Nee
Emerging Market Debt - HC	LGIM	JPMorgan ESG EMBI Global Diversified Index in EUR	2,5%	8, licht-groen		Ja	Nee	Nvt	Ja *3	Ja
High Yield – Global	Wellington	ICE BofA Global HY Constrained Index in EUR	5,0%	8, licht-groen	ESG Advanced	Ja	Ja	Nvt	Nee	Nee
Aandelen North America	BlackRock	MSCI North America ex Select Controversies Index (ESG Screened)	19,5%	8, licht-groen		Ja	Ja	Ja	Ja *2	Ja
Aandelen Europa	BlackRock	MSCI Europe ex Select Controversies Index (ESG Screened)	5,5%	8, licht-groen		Ja	Ja	Ja	Ja *2	Ja
Aandelen Pacific	BlackRock	MSCI Pacific ex Select Controversies Index (ESG Screened)	3,0%	8, licht-groen		Ja	Ja	Ja	Ja *2	Ja
Aandelen EM	BlackRock	MSCI Emerging Markets ex Select Controversies Index (ESG Screened)	4,5%	8, licht-groen		Ja	Ja	Ja	Ja *2	Ja
Private Equity	Stafford	Benchmark = feitelijk	5,0%	Overig		Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
FX overlay	BlackRock	Nvt	0,0%	Overig, grijs		Nvt	Nvt	Nvt	Nvt	Nvt

*1. Op basis van MSCI Controversy Scores. Red Flags (Controversy score 0/Very Severe) worden uitgesloten

*2. Uitsluitingen op basis van BlackRock Baseline Screens (MSCI): Controversial weapons, Civilian Firearms, Nuclear weapons, Fossil Fuels, Tobacco & UN Global Compact Violators

*3. Uitsluitingen op basis van JPMorgan index

Belangrijkste wijzigingen voor 2024

In deze paragraaf worden de belangrijkste voorgenomen wijzigingen per onderdeel van de beleggingsportefeuille beschreven voor 2024. Deze wijzigingen zijn gebaseerd op een uitgebreide review van de portefeuille over een langere periode.

Op basis van de vooruitzichten ziet BPL geen aanleiding om de wegingen in de Strategische Norm Portefeuille in 2024 te wijzigen.

A. Overig – FX-overlay

Ten aanzien van de valuta-afdekking wordt onderzocht of het nog langer wenselijk is om de Britse Pond (GBP) en Japanse Yen (JPY) af te dekken, aangezien de posities in GBP en JPY steeds kleiner worden in de totale portefeuille.

B. Rentehedge

In aanloop naar de overgang naar de solidaire premieregeling heeft het bestuur besloten om de rentehedge per februari 2024 te verhogen naar 100%.

Aandachtsgebieden voor 2024

In 2024 staan aanvullende onderwerpen op de agenda, naast de gebruikelijke jaarlijks terugkerende onderwerpen. Deze aanvullende onderwerpen worden in de hiernavolgende paragrafen separaat toegelicht.

Voorbereiding implementatie solidaire premiereregeling en invaren beleggingsportefeuille

De NLc, gelijkgesteld aan een beroepspensioenvereniging, heeft in 2023 hun keuze voor een Solidaire premiereregeling kenbaar gemaakt aan het bestuur van BPL. De werkgroep Transitie Pensioenen heeft in dit kader een transitieplan opgesteld dat naar verwachting op 12 december 2023 definitief is vastgesteld door de NLc. Naast de omzetting van de huidige 'defined benefit'-pensioenregeling naar een solidaire premiereregeling, behelst de implementatie ook het invaren van de huidige pensioenaanspraken naar individuele pensioenkapitalen.

De overgang naar het nieuwe stelsel heeft ook gevolgen voor het beleggingsbeleid van BPL. Deze gevolgen zijn uitgewerkt in het implementatieplan, dat het bestuur heeft opgesteld. Op het moment van het schrijven van dit beleggingsplan is dit implementatieplan nog in concept. Naar verwachting wordt het implementatieplan eind december definitief vastgesteld door BPL en zal dan ter toetsing worden voorgelegd aan DNB, welke vervolgens binnen 6 maanden met een reactie op dit plan zal komen.

Op hoofdlijnen voorziet het implementatieplan in de volgende stappen op beleggingsgebied:

- A. Vaststellen nieuw beleggingsbeleid onder solidaire premiereregeling;
- B. Omzetting van huidige portefeuille naar toekomstige portefeuille;
- C. Onderzoeken wenselijkheid om marktrisico's (verder) af te bouwen met het oog op beschermen van minimale invaardeckingsgraad;
- D. Inrichting van Target Operating Model Vermogensbeheer, inclusief inregelen benodigde informatiestromen en rapportages.

Voor een gedetailleerde uitwerking van het bovenstaande verwijzen wij naar het implementatieplan.

ESG-beleid cyclus

In 2024 zal het bestuur de effecten van het herijkte beleid in kaart brengen en beoordelen of verdere aanscherping van het beleid gewenst is. BPL heeft in dit kader BlackRock verzocht om aanvullende ESG-rapportages aan te leveren zodat de effecten van het beleid in kaart gebracht worden en een effectieve besturingscyclus van 'plan-do-check-act' mogelijk gemaakt wordt. Ook heeft BPL BlackRock verzocht een beeldvormende sessie over biodiversiteit te faciliteren.

Pensioenen

Premies

Premies (x 1.000 Euro)	2023	2022
Ontvangen premie	18.604	16.213
Gedempte kostendeekkende premie	18.591	16.200
Zuivere kostendeekkende premie	17.721	24.403

In onderstaande tabel wordt zowel de zuivere als de gedempte kostendeekkende premie uitsplitst weergegeven:

Kostendeekkende premie (x 1.000 Euro)	Zuiver	Gedempt
Comingservice ouderdoms- en partnerpensioen	12.547	8.877
Opslag toekomstige uitvoeringskosten	314	222
Risicopremie overlijden	301	276
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	1.272	1.272
Opslag voor Vereist Eigen Vermogen	2.916	2.151
Opslag voor uitvoeringskosten	371	371
Opslag voorwaardelijk	0	5.422
Totaal	17.721	18.591

Het fonds maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendeekkende premie te dempen. De gedempte kostendeekkende premie over 2023 wordt vastgesteld op basis van het verwachte rendement. De afgeleide gemiddelde rente is 1,5% (2022: 1,5%).

De zuiver kostendeekkende premie wordt vastgesteld op de rentetermijnstructuur primo boekjaar zoals door DNB gepubliceerd.

De premie bestaat uit de actuariële inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen en de risicopremies voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, een opslag voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor de uitvoeringskosten en eventueel de overeengekomen premie voor voorwaardelijke onderdelen.

De zuiver kostendeekkende premie is gedaald ten opzichte van het vorige boekjaar. Deze daling is voornamelijk veroorzaakt door de gestegen rente. De (afgeleide) gemiddelde rente voor de premie is 2,2% (2022: 0,7%).

De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie. De premie wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld als het maximum van:

- de premie van het voorgaande jaar verhoogd met de ontwikkeling van de CBS-index "CPI alle huishoudens (niet afgeleid)", over de periode september tot september;
- de gedempte kostendeekkende premie.

In de situatie dat BPL een vermogenstekort heeft en de premiedekkingsgraad lager is dan de dekingsgraad, kan het bestuur besluiten om de onder a en b van dit artikel genoemde premie te verhogen met een extra premie.

Evenwichtigheid

De premiedekkingsgraad in 2023 is 126,3%. Daarmee had de premie een positief effect op de ontwikkeling van de dekingsgraad. Omdat de premie op basis van de CPI verhoging hoger is dan de gedempte kostendeekkende premie, voor 2023 is de premie vastgesteld op € 3.293 per maand.

Het bestuur heeft eerder afgesproken bij de beoordeling of een besluit evenwichtig is te bezien vanuit de drie pensioenkaders. Hierbij het oordeel vanuit deze drie kaders:

Huidig FTK

Het bestuur beoordeelt dat het effect op de dekkinggraad zeer beperkt is en dat de hoogte van de premie voldoende evenwichtig is. Daarbij heeft het bestuur ook de consequenties van het onverhoopt niet invaren van het opgebouwd pensioen meegewogen.

Nieuw stelsel

Het bestuur beoordeelt de verhoging van de feitelijke premie vanuit het nieuwe stelsel als evenwichtig. De premie-inleg in het nieuwe stelsel is mogelijk beperkt lager gelegen dan de premie 2023.

Transitie

Het bestuur van BPL beoordeelt de huidige premiestelling tijdens de transitiefase als evenwichtig.

Ontwikkeling dekkinggraad

Actuele dekkinggraad

In 2023 is de actuele dekkinggraad gestegen van 114,4% naar 120,3%. In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de dekkinggraad uitgesplitst naar de verschillende componenten.

Ontwikkeling actuele dekkinggraad

01-01-2023	114,4%
1) Nieuwe aanspraken	0,2%
2) Uitkeringen	0,7%
3) Toeslagverlening	-0,1%
4) Wijziging RTS, gevolgen TV	-3,8%
5) Beleggingsresultaat	9,0%
6) Overige oorzaken	-0,1%
31-12-2023	120,3%

- In 2023 heeft de feitelijke premie een premiedekkinggraad van 126,3%. Doordat de dekkinggraad op 1 januari 2023 gelijk was aan 114,4%, heeft de betaalde premie in combinatie met de pensioenopbouw een positief effect gehad op de dekkinggraad van 0,2%.
- Het verrichten van uitkeringen in 2023 heeft vanwege het vrijvallen van de buffer een positief effect gehad op de dekkinggraad van 0,7%.
- Het bestuur heeft in 2023 besloten om per 1 januari 2024 een toeslag van 0,07% toe te kennen. De indexatie heeft een negatief effect op de dekkinggraad van 0,1%.
- Het BPL kent een dynamische staffel met betrekking tot de renteafdekking. Op 16 november 2023 heeft het bestuur besloten om de renteafdekking te verhogen van 60% naar 80%. De renteafdekking is gebaseerd op de zuivere rentetermijnstructuur. De wijziging van de rente heeft een negatief effect gehad op de dekkinggraad van 3,8%.
- Door overige oorzaken (zoals bijvoorbeeld kosten, mutaties, maar ook door het samengestelde effect van 1 tot en met 5) kan de dekkinggraad wijzigen. Het effect van mutaties en de kruiseffecten heeft per saldo geleid tot een afname van 0,1%.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is in boekjaar 2023 gedaald van 120,6% naar 119,1%. De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld als het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden. De beleids- en actuele dekkingsgraad worden maandelijks gepubliceerd op de website van BPL.

Bij de vaststelling van de beleidsdekkingsgraad is rekening gehouden met het totale vermogen en de totale technische voorzieningen.

Reële dekkingsgraad

Met ingang van boekjaar 2015 dienen pensioenfondsen naast de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad tevens de reële dekkingsgraad te rapporteren aan DNB. De reële dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per ultimo 2023 89,9%.

Bij de berekening van de reële dekkingsgraad wordt rekening gehouden met de verwachte stijging van de prijzen. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij pensioenen volledig meestijgen met de prijzen.

Ontwikkeling voorziening

De voorziening risico pensioenfonds bedraagt eind 2023 € 831.984.000 en is daarmee ten opzichte van de stand eind 2022 (€ 802.475.000) gestegen. Zie voor de ontwikkeling van de voorziening verder de jaarrekening.

Herstelplan

Het fonds is per eind 2023 uit reservetekort, derhalve was het in 2024 niet langer nodig om een herstelplan in te dienen bij DNB.

Indexatie- en kortingsbeleid

BPL probeert ieder jaar de pensioenen en de opgebouwde aanspraken te verhogen met de prijsontwikkeling. Het bestuur besloot om de pensioenen en de aanspraken per 1 januari 2023 te verhogen met 11,3% (dit was mogelijk omdat BPL gebruik gaat maken van het transitie-FTK). De consumentenprijsindex (CPI) steeg in de periode september 2021 t/m september 2022 met 14,53%.

Bovenstaande indexatie leidt tot een verschuiving van het vermogen van actieven naar pensioengerechtigden. Er wordt namelijk vermogen vanuit de dekkingsgraad overgeheveld naar de pensioenuitkeringen. Het bestuur is van mening dat deze verschuiving evenwichtig is, gezien het feit dat er over de periode 2009 t/m 2021 sprake is van een cumulatieve achterstand in de indexatie van 22,84%. Daarnaast wordt een buffer aangehouden en wordt niet de volledige toeslag verleend onder het transitie-FTK.

Of deelnemers in de toekomst nog evenveel kunnen kopen met hun pensioen hangt af van de toeslagverlening en de stijging van de prijzen. De afgelopen jaren waren de toeslagverlening en de stijging van de prijzen (overgenomen van Centraal Bureau voor de Statistiek) als volgt:

Toeslagen (in procenten)									
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0,00	0,26	0,00	0,00	0,00	0,15	0,00	0,00	2,69	11,3

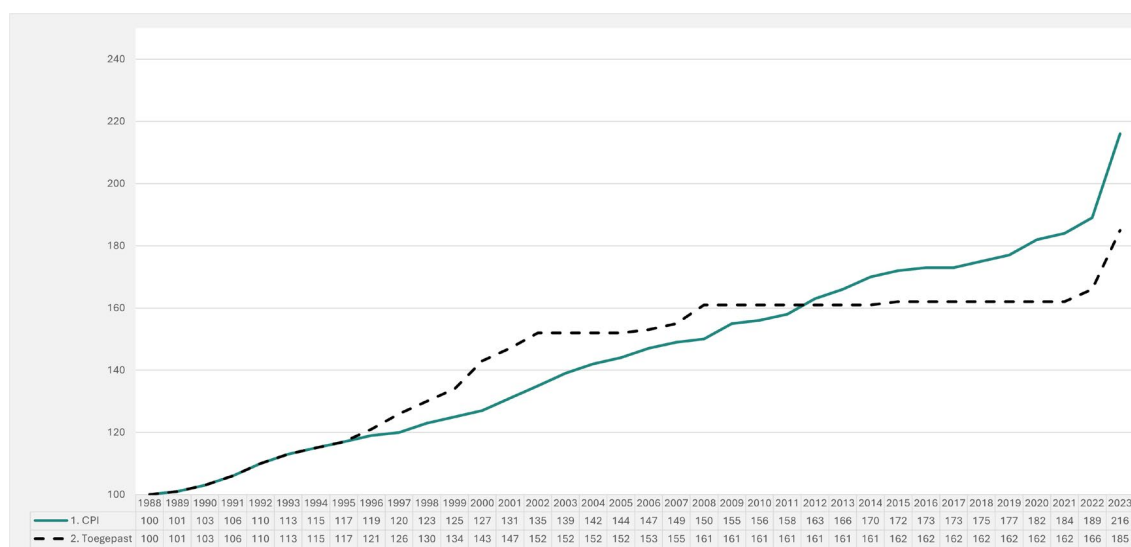
Onderstaande CPI is gebaseerd op de periode september-september van het voorliggende jaar:

Consumentenprijsindex (CPI) (in procenten)									
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
2,45	0,88	0,60	0,07	1,45	1,88	2,65	1,12	2,69	14,53

BPL betaalt de toekomstige verhogingen van uw (opgebouwde) pensioen uit beleggingsrendement. In het geval van een verhoging en de verwachting voor de komende jaren is er niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Het pensioen kan in uitzonderlijke gevallen ook worden verlaagd. De afgelopen jaren is het pensioen niet verlaagd.

Indexering 1988 t/m 2023 in vergelijking met stijging consumenten prijsindex (CPI)

Pensioenbeleid

Pensioenbeleid

Kenmerken pensioenregeling

Het BPL kent één lopende verplichte pensioenregeling, het Pensioenstatuut 2015. Het voornemen is om per 1 januari 2025, bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel over te stappen naar het nieuwe Pensioenstatuut 2025.

Pensioenstatuut 1988 beëindigd per 1 januari 2021

Per 1 februari 2020 is de laatste actieve deelnemer (FLP'er) aan Pensioenstatuut 1988 gepensioneerd vanwege het bereiken van de reglementaire pensioenleeftijd van 65 jaar. Dit betekende dat het Pensioenstatuut 1988 (inclusief FLP-bepalingen) kon worden beëindigd. Daarop is het Pensioenstatuut 1988 per 1 januari 2021 beëindigd.

Middels een nieuwe overgangsbepaling in Pensioenstatuut 2015 is gewaarborgd dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten, die zijn verkregen onder Pensioenstatuut 1988, worden behouden.

Pensioenstatuut 2015

In het Pensioenstatuut 2015 wordt ouderdoms- en partnerpensioen opgebouwd op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Deze pensioenovereenkomst heeft het karakter van een uitkeringsregeling.

Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,875% per deelnemersjaar van de vastgestelde pensioengrondslag uitgaande van een pensioenrekendatum van 68 jaar.

De pensioengrondslag is het fiscaal maximale pensioengevend inkomen minus de minimaal toegestane franchise.

De deelneming vangt aan op de eerste dag van de maand waarin betrokkene als registerloods is ingeschreven in het Loodsenregister en eindigt met ingang van de (vervroegde) pensioendatum.

De pensioendatum is de eerste dag van de maand waarin de inschrijving van de loods in het Loodsenregister uiterlijk wordt doorgehaald, thans 60 jaar.

In deze regeling is naast 70% partnerpensioen en een tijdelijke partnerpensioen ook een wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen opgenomen.

De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie. De premie wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld als het maximum van:

- a) de premie van het voorgaande jaar verhoogd met de ontwikkeling van de CBS-index 'CPI alle huishoudens (niet afgeleid)', over de periode september tot september;
- b) de gedempte kostendekkende premie.

In de situatie dat BPL een vermogenstekort heeft en de premiedekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad, kan het bestuur besluiten om de onder a en b van dit artikel genoemde premie te verhogen met een extra premie.

Indien de gedempte kostendekkende premie hoger is dan de premie genoemd onder a) of indien het bestuur besluit tot extra premie, kan de NLc-Ledenvergadering binnen 30 dagen na de datum van een besluit van het bestuur tot verhoging van de feitelijke premie per 1 januari besluiten de premie lager vast te stellen. Indien door een besluit van de NLc-Ledenvergadering in enig jaar minder premie-inkomsten worden ontvangen dan noodzakelijk is voor de financiering van de pensioenopbouw, stelt het bestuur, gehoord het advies van de adviserend actuaris, binnen 14 dagen na een besluit van de NLc-Ledenvergadering, zoals hiervoor bedoeld, voor het betreffende jaar een pensioengrondslag vast die met deze verminderde premie-inkomsten rekening houdt.

Wijzigingen in het Pensioenstatuut 2015

- Per 1 januari 2023 zijn de ruil- en vervroegingsfactoren gewijzigd.

Risicobeleid

Risicobeleid

Doelstellingen en uitgangspunten

Het risicomanagement van het BPL is gericht op het beheersen van risico's die het realiseren van de strategische doelstelling kunnen belemmeren. De missie, visie, kernwaarden en strategische doelstellingen van het BPL (zie hoofdstuk Algemeen) zijn het uitgangspunt voor de invulling van het risicomanagement. De risicohouding van het bestuur is kaderstellend voor de inrichting en besturing van de interne organisatie. Deze risicohouding is nader geconcretiseerd door middel van risicobereidheidprincipes.

Integraal risicomanagement (IRM)

In 2023 is de IRM-beleidscyclus weer doorlopen. Dit betekent dat middels het uitvoeren van een risk assessment op de strategische en operationele risico's, het integraal risicomanagement weer is herijkt.

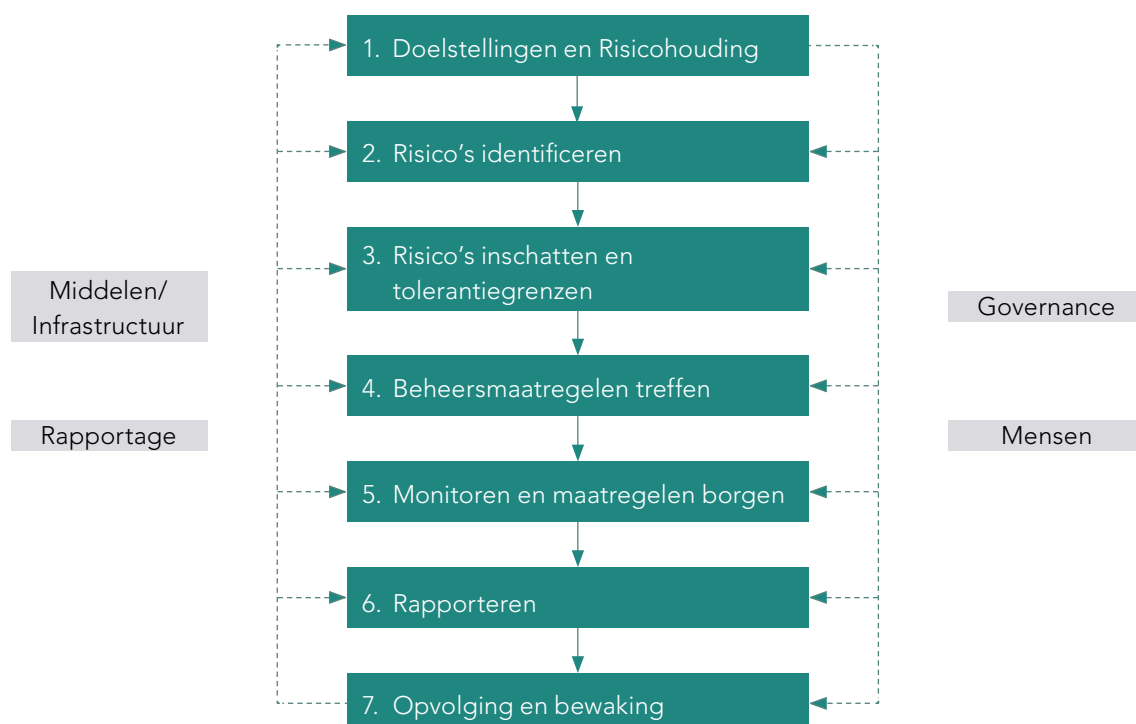
Met de implementatie van IORP II is de sleutelfunctiehouder risicobeheer aangesteld binnen het bestuur, met als taak het beoordelen, monitoren en rapporteren over het risicobeheersysteem. Het doel van de risicobeheerfunctie is om het BPL een totaalbeeld te geven van zowel financiële als niet-financiële risico's waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld. Het BPL heeft schriftelijk beleid vastgelegd en zorgt voor de uitvoering hiervan, waarbij het beleid tenminste om de drie jaar wordt geëvalueerd.

Bij beslissingen met een significante impact, verstrekt de sleutelfunctiehouder risicobeheer een onafhankelijke opinie over de risicobeheersing, waardoor dit integraal onderdeel wordt van het bestuurlijke besluitvormingsproces. Daarnaast stelt de sleutelfunctiehouder risicobeheer elk kwartaal een rapport op waarin wordt beschreven welke risico's het BPL in het afgelopen kwartaal heeft gelopen, samen met de acties die zijn ondernomen om deze risico's te beheersen.

Het geformuleerde beleid is vastgelegd in het handboek voor integraal risicomanagement.

Proces

Het stappenplan van het integraal risicomanagement binnen het BPL is gebaseerd op de Handreiking integraal risicomanagement van de Pensioenfederatie. In de volgende figuur is dit stappenplan schematisch weergegeven:

Het BPL onderscheidt strategische en operationele risico's.

Strategische risico's

Onder strategische risico's worden de belangrijkste risico's verstaan die het behalen van de strategische doelstellingen van het BPL in de weg staan. Binnen de strategische risico's wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Risico's in relatie tot stakeholders.
- Risico's inzake uitvoerbaarheid.
- Risico's inzake de omgeving.

De strategische risico's kunnen het voortbestaan van BPL bedreigen.

Strategische risico's in relatie tot stakeholders

1.	Het verlies van draagvlak onder de deelnemers.
2.	Een afname van het aantal actieve loodsen.
3.	Het door de NLc-Ledenvergadering onderbrengen van de toekomstige pensioenopbouw bij een andere partij dan BPL, dan wel de introductie van een beschikbare premieregeling.

Strategische risico's inzake uitvoerbaarheid

4.	Een stijging van de (uitvoerings)kosten.
5.	Het niet kunnen vinden van geschikte bestuurders of leden van het verantwoordingsorgaan binnen de eigen beroepsgroep.
6.	Het niet waarmaken van de pensioenambitie, bijvoorbeeld door een langdurig lage dekkingsgraad.
7.	Ontoereikende risicobeheersing.
8.	Ontoereikende financiële opzet.
9.	Ontoereikend aanpassingsvermogen aan veranderende omstandigheden, bijvoorbeeld door het ontbreken van een veranderbudget.

Strategische risico's inzake omgeving

10.	Politieke besluitvorming, die van invloed is op de pensioenuitvoering, -waardering, het beleid of de regeling.
11.	Een verlaging van het fiscaal maximaal pensioengevend inkomen in relatie tot de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds.

Operationele risico's

Onder de strategische risico's hangen de operationele risico's. Het BPL hanteert hiervoor de FIRM-risicocategorieën zoals destijds door DNB voorgeschreven. De onderstaande tabel toont de FIRM-risicocategorieën en de wijze waarop het BPL deze risicocategorieën beheerst ten opzichte van de fondsdoelstellingen.

FIRM-risicocategorie	Koppeling aan doelstelling
Matching-/ renterisico	Beheersen: enig risico is nodig om ambitie waardevast pensioen te kunnen waarmaken.
Marktrisico	Beheersen: enig risico is nodig om ambitie waardevast pensioen te kunnen waarmaken.
Kredietrisico	Beheersen: enig risico is nodig om ambitie waardevast pensioen te kunnen waarmaken.
Verzekeringstechnisch risico	Accepteren en beheersen in verband met solidariteit binnen de beroepsgroep.
Omgevingsrisico	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Operationeel risico	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Uitbestedingsrisico	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
IT-risico	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Integriteitsrisico	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.
Juridisch risico	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het BPL.

Een nadere specificatie van de bovenstaande risico's is opgenomen in het handboek integraal risicomanagement. Een belangrijk risico dat onder het juridisch risico valt betreft het verslaggevingsrisico. De jaarrekening is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals deze zijn vermeld in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenen. Dit wordt jaarlijks gecontroleerd door de onafhankelijke accountant.

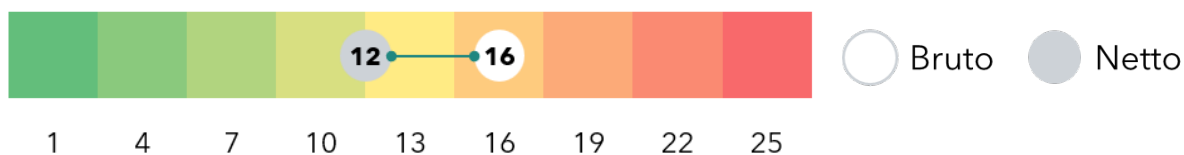
Het integriteitsrisico is nader uitgewerkt in de systematische integriteitsrisicoanalyse. Per risico wordt als eerste stap het zogenaamde 'brutorisico' bepaald. Dat gebeurt door vermenigvuldiging van de scores op kans en impact. Voor de inschatting van de kans en impact van het risico wordt onderstaande vijfpuntsschaal gehanteerd, zoals deze ook door DNB wordt voorgeschreven:

Kans dat het risico zich voordoet	Weging	Impact van het risico t.o.v. doelstelling(en)
Zeer gering	1	Zeer gering
Laag	2	Laag
Middel	3	Middel
Hoog	4	Hoog
Vrijwel zeker	5	Catastrofaal

De vermenigvuldiging van de scores op kans en impact resulteert in het brutorisico. Vervolgens wordt in samenhang met de beheersmaatregelen het nettorisico bepaald. De drie grootste strategische risico's worden getoond in onderstaande tabel.

Strategisch

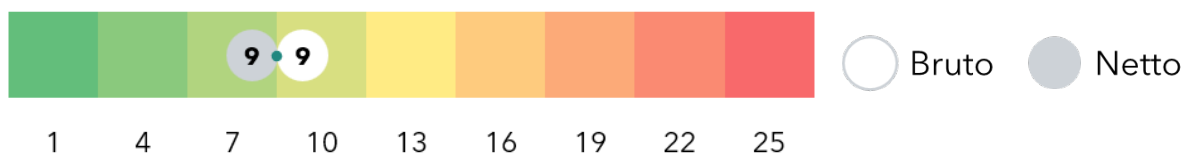
Risico: Politieke besluitvorming, die van invloed is op de pensioenuitvoering, -waardering, het beleid of de regeling.

Beheersing

- Ontwikkelingen volgen en impact daarvan bepalen op het BPL;
- Gevolgen kwantificeren d.m.v. scenario-analyse;
- Invloed aanwenden via Pensioenfederatie;
- Het op peil houden van de deskundigheid binnen de fondsorganen;
- Zitting hebben in de Kring van Beroepspensioenfondsen.

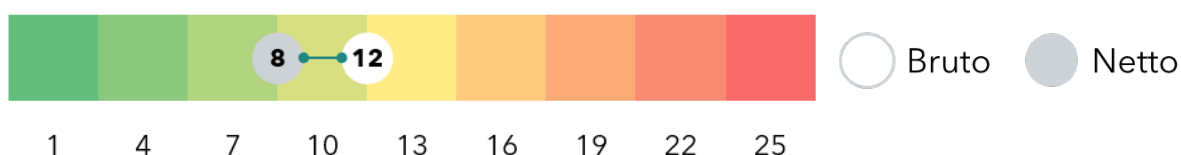
Risico: Een verlaging van het fiscaal maximaal pensioengevend inkomen in relatie tot de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds.

Beheersing

- Het onderzoeken van alternatieven i.s.m. de NLc-Ledenvergadering;
- Gevolgen kwantificeren d.m.v. scenario-analyse;
- Het heroverwegen van de toekomst van het pensioenfonds;
- Monitoren wet- en regelgeving.

Risico: Het verlies van draagvlak onder de deelnemers.

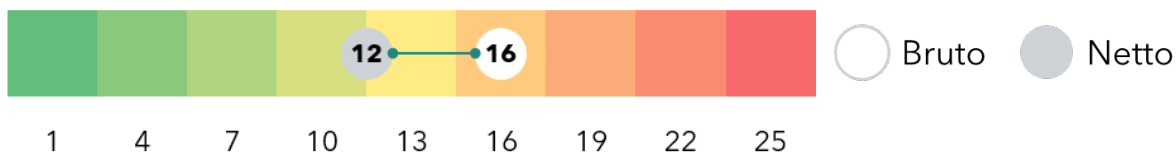
Beheersing

- Bestuurders maken deel uit van de beroepsgroep en zijn toegankelijk voor de deelnemers, weten wat er speelt binnen de beroepsgroep;
- Maandelijks nieuwsbrief inzake beleid, uitkomsten en onderliggende argumentatie;
- Presentaties aan deelnemers o.a. over premieniveau;
- Enquêtes onder deelnemers o.a. over toekomst;
- Bijwonen van regiobijeenkomsten door bestuursleden;
- Evenwichtige belangenafweging, specifiek aandacht voor de jongeren;
- Verzorgen van webinars incl. Q&A;
- Actuele en toegankelijke website.

Operationeel

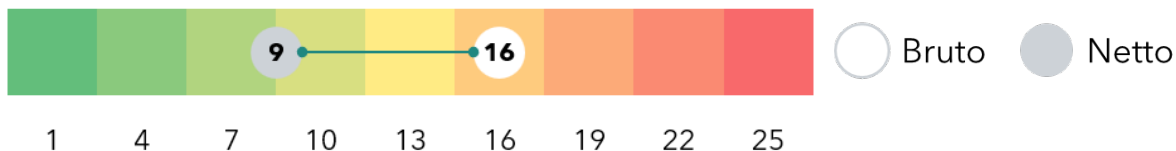
Risico: Het risico dat ontwikkelingen bij de beroepsgenoten de reputatie van het pensioenfonds (negatief) beïnvloeden.

Beheersing

- het bestuur is onafhankelijk (zonder financiële incentive)
- het bestuur leeft het integriteitsbeleid na en voert periodiek een SIRA uit;
- de bestuursleden zijn zichtbaar en toegankelijk voor de beroepsgroep en weten derhalve wat er speelt.
- evenwichtige belangenafweging in de besluitvorming betrekken.
- verzorgen van webinars incl. Q&A
- actuele en toegankelijke website

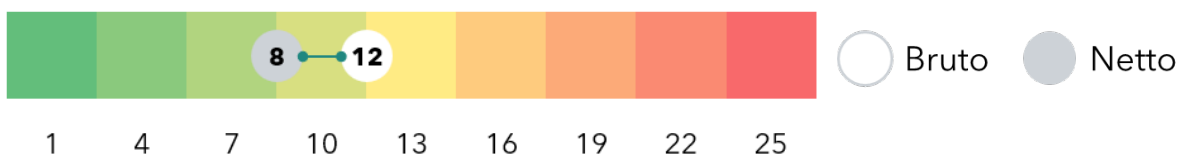
Risico: Het risico van veranderingen in de waarde van (verhandelbare instrumenten binnen) de portefeuille als gevolg van wijzigingen in marktprijzen.

Beheersing

- Gespreide portefeuille
- Monitoren balansrisico's in rapportages fiduciair en onafhankelijk adviseur

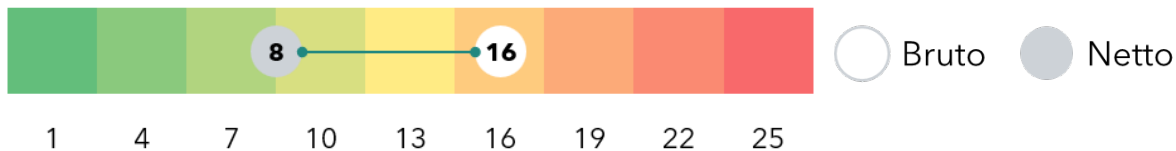
Risico: Uitvoeringsorganisatie is niet (tijdig) in staat de nieuwe regeling uit te voeren.

Beheersing

- Regelmatig overleg met BSG
- Betrokkenheid bij proces
- Rapportages BSG inzake projectvoortgang
- Uitwerking alternatieve scenario's

Risico: Fondsspecifieke inrichting van processen en systemen niet tijdig gereed.

Beheersing

- Tijdig overleg met BSG over wensen BPL
- Opstellen geïntegreerde planning BPL en BSG
- Afstemming tussen BSG, custodian en fiduciair beheerder t.b.v. uitlevering informatie in nieuw stelsel
- Rapportage BSG inzake projectvoortgang

Gemanifesteerde risico's

Inflatierisico

Eind 2023 was de dekkingsgraad van het BPL ontoereikend om een volledige toeslag te kunnen uitkeren, wat heeft geresulteerd in een vermindering van de koopkracht van de pensioenen.

Uitbestedingsrisico

AAPS

Vanwege strategische redenen heeft AAPS besloten de dienstverlening inzake de administratie in 2024 niet verder te continueren. In het transitieplan is opgenomen dat de Flexioen-kapitalen worden ingevaren naar het nieuwe stelsel. Hiermee zijn er geen Flexioen-deelnemers meer.

Werkzaamheden 2023 Sleutelfunctiehouder Risicobeheer

Eerste kwartaal

De ontwikkeling en implementatie van het integraal risicomanagement is een continu proces. In het eerste kwartaal zijn geen risico-opinies opgesteld. Wel is er een risicoreflectie opgesteld inzake de verantwoordingsrapportage WTP over Q4 2022. Tevens is geconstateerd dat:

- Het bestuur adequaat heeft gehandeld i.r.t. de situatie in Oekraïne.
- De sanctiewetgeving wordt nageleefd.
- De aandachtspunten in de Q4-rapportage door de werkgroepen zijn geadresseerd.
- De werkgroep transitie pensioenregeling conform planning zijn werkzaamheden uitvoert.

Tweede kwartaal

In het tweede kwartaal zijn geen risico-opinies opgesteld. Wel is er een risicoreflectie opgesteld inzake de verantwoordingsrapportage WTP over Q1 2023. Tevens is geconstateerd dat:

- De sanctiewetgeving wordt nageleefd.
- De aandachtspunten in de Q1-rapportage door de werkgroepen zijn geadresseerd.
- De werkgroep transitie pensioenregeling conform planning zijn werkzaamheden uitvoert, dan wel voldoende toegelicht.

Derde kwartaal

In het derde kwartaal zijn er twee opinies opgesteld, beide met een positief oordeel. Wel is er een risicoreflectie opgesteld inzake de verantwoordingsrapportage WTP over Q3 2023. Tevens is geconstateerd dat:

- De sanctiewetgeving wordt nageleefd.
- De aandachtspunten in de Q2-rapportage door de werkgroepen zijn geadresseerd.
- De werkgroep transitie pensioenregeling conform planning zijn werkzaamheden uitvoert, dan wel voldoende toegelicht.
- Het fonds op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo Q3 in een reservetekort is gekomen. Aan DNB is ontheffing gevraagd inzake het indienen van een herstelplan.

Vierde kwartaal

In het vierde kwartaal is het IRM-beleidsdocument herijkt. Ook zijn zes risico-opinies opgesteld, allen met een positief oordeel. De opinies hebben betrekking op de partiële ERB, verhoging rente-afdekking, implementatieplan i.h.k. van de WTP, opdrachtbevestiging, datakwaliteit fase 3 & 4 en datakwaliteit fase 5.

Tevens is geconstateerd dat:

- De sanctiewetgeving wordt nageleefd.
- De aandachtspunten in de Q3 rapportage door de werkgroepen zijn geadresseerd.
- De werkgroep transitie pensioenregeling conform planning zijn werkzaamheden uitvoert, dan wel voldoende toegelicht.

Beheersing frauderisico

Fraude kan een gevaar vormen voor de integere en beheerste bedrijfsvoering. Daarom heeft het BPL beheersmaatregelen getroffen om de kans op en de impact van fraude te beperken. Voor de beheersing van integriteitsrisico's in brede zin maakt het BPL onderscheid tussen 'zachte' maatregelen zoals aandacht voor gedrag, cultuur en het bevorderen van gewenst gedrag en 'harde' maatregelen en normen (zoals vastgelegd in beleid, procedures en codes). Uitgangspunt is het vertonen van gewenst gedrag door het BPL en alle personen die hieraan verbonden zijn.

Het bestuur actualiseert jaarlijks de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) om te bepalen of er integriteitsrisico's zijn die een mogelijke bedreiging vormen voor het BPL. Naast integriteitsrisico's zoals gedrag, cultuur, corruptie (omkoping) en witwassen, maken fiscale fraude, interne fraude en externe fraude expliciet onderdeel uit van de SIRA. Daarnaast kan fraude zich voordoen als gevolg van andere integriteitsrisico's, zoals cybercrime en privacy risico. De uitkomst van de SIRA is dat het BPL een breed scala aan maatregelen heeft getroffen om het integriteitsrisico te beheersen. Geen van de netto risico's uit de SIRA is als 'hoog' beoordeeld.

Voor de beheersing van de frauderisico's heeft het BPL beheersmaatregelen geformuleerd. Voorbeelden van beleid van het BPL zijn: gedragscode, integriteitsbeleid, integraal risicomanagementbeleid, screeningsbeleid, uitbestedingsbeleid, informatiebeveiligingsbeleid, privacybeleid en incidenten- en klokkenluidersregeling.

Deze incidenten- en klokkenluidersregeling combineert de regelingen voor operationele- en integriteitsincidenten, de regeling ongewenst gedrag en de klokkenluidersregeling. In 2023 zijn geen fraude-incidenten gemeld.

Continuïteitsrisico

Het is belangrijk voor het bestuur om te zorgen voor de continuïteit van het fonds. Daarom heeft het bestuur als uitgangspunt het continuïteitsbeginsel genomen en vastgesteld dat de continuïteit van het pensioenfonds ten minste 12 maanden is gewaarborgd. Het bestuur monitort de kwetsbaarheid van het fonds door per kwartaal een aantal door DNB voorgeschreven financiële en niet-financiële risico-indicatoren in de gaten te houden. Dit omvat onder meer de kostenstructuur, premieruimte en ontwikkeling van het deelnemersbestand.

Een belangrijke factor bij het waarborgen van de continuïteit van het pensioenfonds is de vermogenspositie. Er is geen sprake meer is van een reservetekort. Dit betekent dat het indienen van een herstelplan niet nodig is.

Ook stelt het bestuur jaarlijks een liquiditeitsanalyse op. Ook afgelopen jaar is gebleken dat de liquiditeitspositie van het fonds meer dan toereikend is.

Een ander belangrijk aspect is het kortingsbeleid zoals vastgelegd in de Abtn, dat in uiterste situaties kan worden toegepast om aanspraken en rechten te korten. Gelukkig is dit tot op heden nog niet nodig geweest.

Het bestuur heeft ook een aantal actuele fondsdocumenten opgesteld waarin is vastgelegd hoe en door wie er kan worden gehandeld en besloten bij onverwachte of extreme omstandigheden. Dit omvat bijvoorbeeld een procedure ten behoeve van het uitvallen van key persons, de noodprocedure en het crisisplan.

Op basis van al deze inzichten ziet het bestuur geen redenen om de continuïteit van het pensioenfonds ter discussie te stellen. Het bestuur blijft echter alert en zal de ontwikkelingen blijven monitoren en indien nodig actie ondernemen om de continuïteit van het fonds te waarborgen.

Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Het BPL is wettelijk verplicht in het kader van het risicomanagement minimaal eens in de drie jaar een ERB uit te voeren. De eerste reguliere ERB van BPL is in 2021 afgerond. In 2023 heeft BPL een partiële ERB opgesteld, gericht op de strategische risico's die gepaard gaan met de invoering van de nieuwe pensioenregeling onder de Wtp. De ERB is een aanvulling op de integrale eigenrisicobeoordeling die in 2021 door het fonds is uitgevoerd. In 2024 zal het fonds conform zijn beleid een integrale ERB uitvoeren. Gegeven het belang van de transitie naar de nieuwe regeling heeft het fonds ervoor gekozen om voorafgaand aan de uitvoering van de integrale ERB alvast een partiële ERB uit te voeren op de opdrachtacceptatie.

De ERB heeft als doel inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de deelnemers en voor het pensioenfonds zelf.

Deze ERB is een partiële oftewel specifieke ERB, met als centrale vraag:

Zijn de grootste (nieuwe) risico's voor het fonds en de deelnemers die samenhangen met de uitvoering van de nieuwe regeling (onder de Wtp) voldoende beheersbaar om de opdracht van de NLc te aanvaarden?

De rapportage maakt inzichtelijk of en hoe BPL de ERB inzet als een sturingsinstrument ten behoeve van de bestuurlijke besluitvorming inzake de opdrachtaanvaarding. Het gaat daarbij zowel om inzicht in de bestuurlijke besluitvorming over de ERB, als om inzicht in de bestuurlijke besluitvorming naar aanleiding van de uitkomst ervan. In de rapportage is de beschrijving van de uitkomsten van de ERB opgenomen. De rapportage vormt naast een verantwoordingsdocument ook een basisdocument voor het risicobeheer beschreven in het implementatieplan in het kader van de Wtp.

Het bestuur van BPL heeft de ontvangen opdracht van de NLc beoordeeld op de risico's die impact hebben op de verschillende strategische doelstellingen. De strategische doelstellingen zijn kapitaal management, communicatie & reputatie, besturing en regeling & uitvoering. Door middel van de partiële ERB is het beoordelingskader gezet, om een gefocuste beoordeling te kunnen doen. Hier zijn de kenmerken voor de nieuwe pensioenregeling, recente RSA's en opinies van de sleutelfunctiehouders in meegenomen. De geanalyseerde risico's op de strategisch doelstellingen kapitaal management, communicatie & reputatie en besturing zijn beoordeeld als aanvaardbaar op basis van de gestelde risicohouding. De risico's met betrekking op regeling, uitvoering & ICT voldoen niet aan de gestelde risicohouding.

Het bestuur van BPL heeft verder gekeken naar de beoordeling van de evenwichtigheid van de transitie en uitvoering. Hierbij heeft het fondsbestuur gekeken naar verschillende dekkingsgraden en rentescenario's om de evenwichtigheid van het invaarbesluit te beoordelen. Hierin heeft het bestuur van BPL een toelichting opgesteld ter onderbouwing van de evenwichtigheid van de transitie.

Het bestuur van BPL is zich bewust dat tussen de vastgestelde datum van de ERB en de transitiedatum van 1 januari 2025 veel kan gebeuren in de pensioenmarkt. Dit kan de inhoud van de uiteindelijke uitvoering en de beoordeling van de risico's doen wijzigen ten opzichte van hetgeen is opgenomen in dit schrijven. Bij een inhoudelijke wijziging met significante impact wordt de beoordeling binnen het bestuur behandeld en opgenomen in de integrale ERB van 2024.

Tot slot concludeert het Bestuur dat de risico's voldoende worden beheerst om de opdracht van de NLC te aanvaarden.

Sleutelfunctiehouder Actuarieel

De actuariële functie is belast met actuariële activiteiten. Dit betreft in ieder geval:

- het houden van toezicht op de berekening van de technische voorzieningen;
- het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen;
- het beoordelen van de algehele gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen ingeval het pensioenfonds een dergelijke gedragslijn heeft;
- het beoordelen van de adequaatheid van de verzekeringsregelingen;
- het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

De sleutelfunctiehouder Actuarieel levert ieder kwartaal een rapportage op waarin zijn bevindingen betreffende de controlewerkzaamheden zijn verwerkt. Deze rapportage wordt besproken door het bestuur en indien nodig wordt er opvolging aan gegeven.

Sleutelfunctiehouder Interne Audit

De interne auditfunctie betreft het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. Het BPL moet zijn beleid met betrekking tot de interne audit schriftelijk vastleggen en het pensioenfonds draagt zorg voor de uitvoering van dat beleid. Ten minste driejaarlijks moet het beleid geëvalueerd worden. Afgelopen jaar zijn door de sleutelfunctiehouder Interne Audit de volgende activiteiten uitgevoerd:

- beoordelen audit-opdrachten & auditrapportages, mede in het kader van de WTP en datakwaliteit;
- beoordelen assurance betreffende het jaarwerk;
- uitvoeren audit m.b.t. beoordeling ISAE-rapportages;
- beoordelen controleplan 2023 PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.;
- participeren in het sleutelfunctiehouders interne audit-overleg van Blue Sky Group.

Op basis van de verkregen assurance (ISAE 3402 type II rapportages en beoordeelde audits) zijn naar het oordeel van de sleutelfunctiehouder de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en interne bedrijfsvoering doeltreffend en adequaat.

Focus 2024

In 2024 zullen naast de reguliere werkzaamheden, zoals de jaarlijkse SIRA en het monitoren van SLA's, de volgende punten worden opgepakt:

Operationeel risico: het BPL zal zijn uitbestedingsrelaties blijven monitoren en daar waar wordt afgeweken van de afgesproken dienstverlening dit bespreekbaar maken. Tevens zal het BPL komend jaar de kwaliteit van de data als onderwerp adresseren (stay clean).

Juridisch risico: het bestuur dient compliant te zijn aan wet- en regelgeving en wilt toekomstige wetgeving tijdig geïmplementeerd hebben.

IT-risico: het monitoren van de IT-beheersing (o.a. informatiebeveiliging) bij de uitbestedingspartijen. Dit ook in relatie met de toekomstbestendigheid van het IT-landschap bij de uitvoering van de solidaire premieregeling. Met name de voortgang bij BSG zal nauwlettend in de gaten worden gehouden. Daarnaast dient het BPL te voldoen aan DORA (zie de toekomstparagraaf).

Markt- en matchingrisico: de implementatie beleggingsplan 2024 en het uitvoeren van een strategische normportefeuillestudie ten behoeve van de nieuwe beleggingsportefeuille onder de WTP.

In het kader van de transitie en het daarbij horende invaarmoment zal het bestuur nauwlettend de ontwikkeling van de dekkingsgraad monitoren en indien noodzakelijk dekkingsgraadbeschermende maatregelen treffen.

Crisisplan

Het bestuur heeft een financieel crisisplan opgesteld. Het plan bevat een beschrijving van maatregelen die het fonds op korte termijn zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zich snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het BPL in gevaar komt.

De in het financiële crisisplan beschreven maatregelen geven een mogelijke inzet van sturingsmiddelen tijdens een financiële crisis weer. In het geval van een financiële crisis zal het bestuur weloverwogen beslissen of en in welke mate uitvoering zal worden gegeven aan de maatregelen zoals beschreven in dit plan. Het is immers vooraf onmogelijk om alle facetten van een financiële crisissituatie volledig in te schatten.

Het pensioenfonds heeft de volgende maatregelen ter beschikking om te voorkomen dat zij in een crisissituatie terechtkomt, of om uit een crisissituatie te herstellen:

- het niet (volledig) toekennen van toeslagen;
- het aanpassen van het beleggingsbeleid;
- het verhogen van de premiemarge;
- korting van pensioenaanspraken en -rechten.

In de onderstaande tabel zijn de verschillende financiële situaties opgesomd die het bestuur als financiële crisissituaties aanmerkt en per situatie zijn de consequenties aangegeven.

Financiële situatie	Consequenties	Crisis
a. Beleidsdekkingsgraad > maximum van VEV ¹ en dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige indexatie kan plaatsvinden.		
b. 110% < beleidsdekkingsgraad < maximum van VEV en dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige indexatie kan plaatsvinden.	Herstelplan Beperkte toeslagverlening Mogelijkheid tot premieverhoging indien premiedekningsgraad lager is dan dekkingsgraad	
c. MVEV < beleidsdekkingsgraad < 110%	Geen toeslagverlening	
d. 100% < beleidsdekkingsgraad < MVEV ²	Korting van pensioenaanspraken en -rechten indien deze situatie zich vijf jaar achtereenvolgens voordoet	
e. Kritische DG ³ < beleidsdekkingsgraad < 100% <i>Kritische dekkingsgraad: dekkingsgraad waarbij het VEV naar verwachting niet meer binnen 10 jaar kan worden bereikt, zonder korten van pensioenaanspraken en -rechten</i>	Door verrichten van uitkering verslechtert financiële positie	
f. Beleidsdekkingsgraad < kritische DG	Korting van pensioenaanspraken en -rechten	

DG = Dekkingsgraad

¹ Vereist Eigen Vermogen

² Minimaal Vereist Eigen Vermogen

³ Kritische dekkingsgraad: dekkingsgraad waarbij het VEV naar verwachting niet meer binnen 10 jaar kan worden bereikt, zonder korten van pensioenaanspraken en -rechten

De kritische DG is de dekkingsgraad waarbij het Vereist Eigen Vermogen naar verwachting niet meer binnen de herstelperiode van 10 jaar kan worden bereikt, zonder inzet van noodmaatregelen.

Het bestuur acht het aanpassen van het beleggingsbeleid alleen opportuun indien de economische omstandigheden naar de mening van het bestuur zodanig zijn gewijzigd dat aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk is. Een besluit tot aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid kan door het bestuur worden genomen en dient vergezeld te gaan van een deugdelijke onderbouwing door middel van bijvoorbeeld een herijking van het beleggingsbeleid of een ALM-studie. Het bestuur wil bij voorkeur niet onder een dekkingsgraad van 85% komen en richt het beleggingsbeleid zodanig in dat de kans dat de dekkingsgraad lager dan 85% wordt zeer beperkt is.

Actuariële analyse

Actuariële analyse

Analyse van het resultaat (bedragen x 1.000 Euro)

In het boekjaar 2023 is een positief resultaat geboekt van 53.656. In onderstaande tabel wordt het resultaat uitgesplitst naar de diverse bronnen.

Resultaat op	2023	2022
1. Beleggingsopbrengsten	51.342	110.965
2. Pensioenopbouw (premie)	3.720	-4.456
3. Wijziging uit hoofde van overdracht van pensioenaanspraken	84	-20
4. Uitvoeringskosten	-767	-206
5. Onttrekking voor pensioenuitkering	-77	1
6. Technische grondslagen	63	1.238
7. Toeslagverlening	-747	-137.832
8. Andere mutaties	38	-12.709
Totaal resultaat	53.656	-43.019

1. Beleggingsopbrengsten	2023	2022
Directe beleggingsopbrengsten	8.292	6.660
Indirecte beleggingsopbrengsten	98.729	-209.947
Vermogensbeheerkosten	-2.413	-1.891
Benodigde rente technische voorzieningen risico fonds	-25.882	4.889
Wijziging marktrente (rentetermijnstructuur)	-27.384	311.254
Wijziging technische voorziening risico deelnemer door rendement	69	134
Beleggingsresultaat risico deelnemer	-69	-134
Resultaat op beleggingsopbrengsten	51.342	110.965

Het beleggingsresultaat bestaat uit de behaalde directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Het behaalde rendement is positief. De benodigde rentetoevoeging aan de TV is bepaald met 3,264%, de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur aan het begin van het boekjaar (2022: -0,486%). De rentetermijnstructuur voor de vaststelling van de TV ultimo boekjaar is lager dan ultimo vorig boekjaar. Hierdoor is de TV gestegen en is er een negatief resultaat op deze post.

2. Pensioenopbouw (premie)	2023	2022
Benodigd voor jaarinkoop risico fonds	-12.547	-18.340
Storting flexioen	0	0
Benodigd voor risicopremies arbeidsongeschiktheid	-1.272	-1.213
Benodigd voor risicopremies overlijden	-301	-390
Ontvangen premie	18.604	16.213
Betaalde premie risicoherverzekering	-79	-92
In premie opgenomen kosten	-685	-634
Resultaat op pensioenopbouw (premie)	3.720	-4.456

De feitelijk ontvangen premie is hoger dan de zuiver kostendeckende premie. Dit veroorzaakt het positieve resultaat op pensioenopbouw.

3. Wijziging uit hoofde van overdracht van pensioenaanspraken	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten		
Benodigd voor de technische voorzieningen	-654	-819
Ontvangen	738	799
Uitgaande waardeoverdrachten		
Vrijval uit de technische voorzieningen	373	441
Overgedragen	-373	-441
Resultaat op overdracht van pensioenaanspraken	84	-20

Het resultaat op waardeoverdrachten ontstaat door het verschil in de waarderingsgrondslagen (rekenrente en sterftegrondslagen) die het fonds hanteert en de wettelijk voorgeschreven grondslagen bij waardeoverdrachten. Inkoop uit Flexioenkapitaal is hierin ook meegenomen.

In het boekjaar zijn er 33 inkomende waardeoverdrachten geweest, waarvan 25 automatische waardeoverdrachten van klein pensioen en 8 reguliere waardeoverdrachten.

4. Uitvoeringskosten	2023	2022
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	964	776
Toevoeging aan technische voorzieningen i.v.m. kostenvoorziening	-314	-413
In premie begrepen bedrag directe kosten	371	221
In premie begrepen bedrag toekomstige kosten	314	413
Gemaakte uitvoeringskosten	-2.102	-1.203
Resultaat op pensioenuitvoeringskosten	-767	-206

Het resultaat op pensioenuitvoeringskosten bestaat uit het saldo van de beschikbare middelen voor pensioenuitvoeringskosten en de werkelijk gemaakte uitvoeringskosten.

5. Onttrekking voor pensioenuitkering	2023	2022
Vrijgevallen uit de voorzieningen (exclusief excassokosten)	38.565	34.509
Uitbetaalde pensioenuitkeringen	-38.642	-34.508
Resultaat op pensioenuitkeringen	-77	1

Het resultaat op uitkeringen geeft het saldo weer tussen de veronderstelde uitkeringen en de daadwerkelijke uitkeringen.

6. Technische grondslagen	2023	2022
Arbeidsongeschiktheid		
Benodigd wegens waargenomen nieuwe arbeidsongeschiktheid	-1.196	-1.711
Risicokoopsom arbeidsongeschiktheid	1.272	1.212
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	76	-499
Sterfte (langlevensrisico)		
Werkelijke vrijval wegens overlijden	7.916	7.360
Risicopremie langlevensrisico	-7.516	-7.661
Resultaat op sterfte (langlevensrisico)	400	-301
Sterfte (kortlevensrisico)		
Risicokoopsom overlijden	301	390
Risicopremie kortlevensrisico	2.546	2.604
Werkelijke vrijval wegens overlijden	2.486	2.449
Benodigd voor ingang pensioen door overlijden	-5.846	-3.416
Resultaat op sterfte (kortlevensrisico)	-513	2.027
Resultaat op overige technische grondslagen	100	11
Resultaat op technische grondslagen	63	1.238

In het boekjaar is een bedrag beschikbaar van 1.272 voor nieuwe toekenningen. Er zijn drie nieuwe toekenningen en één nieuwe zieke geweest in 2023. De voorziening, inclusief schadevoorziening is per saldo toegenomen met 1.196. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is hierdoor 76.

In 2023 zijn er 30 overlijdensgevallen en zijn 16 partnerpensioenen toegekend. Hierdoor is 10.402 vrijgevallen uit de voorziening en is 5.846 aan de voorziening toegevoegd voor de toegekende partner- en wezenpensioenen. Verondersteld (of beschikbaar uit de voorziening voor sterfte) is -4.669. Dit leidt tot een verlies van 113.

Het resultaat op overige technische grondslagen wordt veroorzaakt door:
Diverse mutaties bij pensionering (71)
Diverse correcties (29)

7. Toeslagverlening	2023	2022
Beschikbaar voor toeslagverlening uit premie	0	0
Toeslagverlening TWK 1 januari 2022	0	-26.324
Toeslagverlening	-747	-111.508
Resultaat op toeslagverlening	-747	-137.832

Het resultaat op toeslagverlening betreft de toeslagverlening aan het eind van het boekjaar. Er is per 1 januari 2024 is een toeslag van 0,07% verleend, met een resultaat van -747.

8. Andere mutaties	2023	2022
Benodigd door overgang naar nieuwe sterftegrondslagen	0	-9.998
Wijziging excasso opslag	0	-2.710
Wijziging AOW-leeftijd	0	-32
Overige mutaties en baten en lasten	38	31
Resultaat op andere mutaties	38	-12.709

Het resultaat onder overige mutaties wordt veroorzaakt door overige baten en lasten.

Kostenparagraaf

Kostentransparantie

In navolging van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie geeft het BPL hieronder inzicht in de uitvoeringskosten over het boekjaar 2023.

Er wordt in genoemde publicaties onderscheid gemaakt tussen de volgende kostensoorten:

1. kosten van pensioenbeheer;
2. kosten van vermogensbeheer: dit betreft de integrale kosten voor vermogensbeheer, inclusief kosten begrepen in onderliggende fondsen, advieskosten en een deel van de algemene kosten;
3. performance fee;
4. transactiekosten: er worden drie categorieën onderscheiden, te weten:
  - in- en uitstapkosten van fondsen;
  - aan- en verkoopkosten bij directe beleggingen;
  - acquisitiekosten.

De gegevens zijn hieronder weergegeven in de door de Pensioenfederatie aanbevolen format.

Uitvoeringskosten

	2023	2022
Kosten pensioenbeheer in Euro's per deelnemer*	1.582	907
Kosten pensioenbeheer in Euro's**	2.102.000	1.203.000
Kosten pensioenbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen***	0,22	0,13
Kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen****	0,42	0,35
Kosten vermogensbeheer in Euro's (incl. kosten bewaarbank)*****	4.061.180	3.391.910
Performance fee (Private Equity) in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,01	-0,03
Performance fee (Private Equity) in Euro's	69.192	-261.203
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen (geschat)	0,09	0,09
Transactiekosten in Euro's	805.577	849.432
Totaal kosten vermogensbeheer in % van gemiddeld belegd vermogen	0,51	0,44
Totaal kosten vermogensbeheer in Euro's	4.866.757	4.241.342
Totaal kosten vermogensbeheer per deelnemer in Euro's	3.662	3.196
Kosten vermogensbeheer in Euro's, uitgesplitst naar beleggingscategorie:		
• Zakelijke waarden	528.410	354.663
• Vastrentende waarden	1.841.320	1.980.347
• Vastgoed beleggingen	4.997	-
• Valuta afdekking	13.917	15.958
Totaal kosten in % van gemiddeld belegd vermogen	0,74	0,58
Totale kosten in % van gemiddeld belegd vermogen (excl. transitiekosten)	0,65	0,49
Rendement (in procenten):		
• Fonds (netto)	11,8	-18,5
• Benchmark (bruto)	12,6	-18,0

- * Bij de bepaling van de pensioenuitvoeringskosten in Euro's per deelnemer is uitgegaan van de som van deelnemers en pensioengerechtigden (2023: 1.329 en 2022: 1.327).
- ** Hierbij is uitgegaan van de kosten pensioenbeheer van € 2.102.000 over het boekjaar 2023 en € 1.203.000 over het boekjaar 2022.
- *** Gemiddeld belegd vermogen in 2023: € 946.286.102
Gemiddeld belegd vermogen in 2022: € 960.553.589
- **** Percentage vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten, inclusief performance fee.
- ***** Kosten bewaarbank waren in 2023 € 173.250, respectievelijk € 128.308 in 2022.

Kosten vermogensbeheer, verschil tussen bestuursverslag en jaarrekening

	2023		2022	
	In Euro's	In %*	In Euro's	In %*
Kosten zoals vermeld in de jaarrekening	2.413.000	0,25	1.890.374	0,20
Kosten vermogensbeheer verwerkt in de waarde van de beleggingen	2.453.757	0,26	2.350.968	0,24
Totale kosten vermogensbeheer, vermeld in bestuursverslag	4.866.757	0,51	4.241.342	0,44

* Van gemiddeld belegd vermogen.

Toelichting

De uitvoering van een pensioenregeling kost geld. Het BPL heeft derhalve te maken met uitvoeringskosten. Deze kunnen op hoofdlijnen onderverdeeld worden in kosten voor pensioenbeheer en kosten voor het vermogensbeheer. BPL vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten en presenteert daarom deze kostenparagraaf over de uitvoeringskosten.

Kosten pensioenbeheer

Het BPL is een klein beroepspensioenfonds met een relatief klein aantal deelnemers en pensioengerechtigden, waarbij alle kosten pensioenbeheer ten laste komen van het BPL.

De kosten per deelnemer betreffende het pensioenbeheer zijn ten opzichte van het vorige jaar gestegen. Dit komt voornamelijk door de stijging van de uitvoeringskosten t.o.v. 2022. Deze stijging komt voornamelijk vanwege de incidentele kosten die zijn gemaakt ten behoeve van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling. Deze kosten hebben onder meer betrekking op de extra vergaderingen van het bestuur en verantwoordingsorgaan, de aanvullende werkzaamheden van onze adviseurs, de gehouden informatiebijeenkomsten en de projectkosten die gemaakt worden door Blue Sky Group.

Het serviceniveau dat door de gehele keten betreffende het pensioenbeheer wordt nagestreefd sluit aan bij hetgeen waar het BPL voor staat: "van, voor en door". Dit betekent dat van het bestuur, bestuursbureau en pensioenadministrateur wordt verwacht dat zij dichtbij de deelnemers staan, betrokken en servicegericht zijn. Door het geringe deelnemersbestand zijn de kosten per deelnemer hoger vergeleken met pensioenfondsen met een grotere populatie. Door de organisatiestructuur en het serviceniveau dat het pensioenfonds nastreeft zijn deze kosten ook hoger dan de gemiddelde kosten per deelnemer van de overige beroepspensioenfondsen (€ 611; 2022). Hierbij opgemerkt dat op het pensioenfonds van de Roeiers na, alle andere pensioenfondsen meer deelnemers en pensioengerechtigden hebben dan het BPL.

Om het kostenniveau te beoordelen kijkt het bestuur ook de pensioenbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen (2023: 0,22%; 2022: 0,13%). Het bestuur is van oordeel dat het kostenniveau acceptabel is en in verhouding staat tot de pensioenaanspraken en -uitkeringen van de deelnemers. Zowel de pensioenaanspraken als de uitkeringen zijn bovengemiddeld vergeleken met andere pensioenfondsen.

Het bestuur blijft kritisch op de kostenontwikkeling en hecht waarde aan een kostenbewust bestuur.

Kosten per beleggingscategorie & transactiekosten (in Euro's)

	Kosten per beleggingscategorie	Transactiekosten (aan- en verkoopkosten, en kosten binnen de beleggingsfondsen)
2023		
Aandelen	147.641	81.902
Vastrentende waarden	1.133.390	707.930
Private Equity	298.867	-
Vastgoed	3.170	1.827
Overlay beleggingen	-	13.917
Totaal	1.583.068	805.577
2022		
Aandelen	179.929	146.067
Vastrentende waarden	1.292.940	687.407
Private Equity	28.667	-
Vastgoed	-	-
Overlay beleggingen	-	15.958
Totaal	1.501.536	849.432

Kosten vermogensbeheer

Ten opzichte van de jaarcijfers 2022 is in 2023 sprake geweest van hogere kosten in zowel absolute als procentuele termen ten opzichte van het gemiddeld vermogen.

	2023 (%)	2022 (%)	2023 (€)	2022(€)
Management fee binnen fondsen verrekend	0,11%	0,13%	1.072.712	1.224.816
Overige beheerkosten binnen fondsen verrekend	0,05%	0,06%	510.356	537.923
Totaal beheerkosten binnen fondsen verrekend	0,17%	0,18%	1.583.068	1.762.739
Performance fee	0,01%	-0,03%	69.192	-261.203
Transactiekosten ex. directe aan- / verkopen	0,05%	0,07%	679.772	666.404
Directe aan-/verkoopkosten	0,01%	0,02%	125.805	183.028
Totaal transactiekosten	0,09%	0,09%	805.577	849.432
Kosten fonds en bestuur	0,13%	0,08%	1.239.025	743.799
Kosten fiduciair beheerder	0,05%	0,05%	453.019	480.050
Bewaarloon	0,02%	0,01%	173.250	128.308
Advieskosten	0,01%	0,02%	121.817	173.798
Overige kosten	0,04%	0,04%	421.810	364.419
Totaal overige vermogensbeheerkosten	0,25%	0,20%	2.408.921	1.890.374
Totaal kosten vermogensbeheer	0,49%	0,44%	4.866.757	4.241.342

De stijging van de vermogensbeheerkosten is met name gekomen door:

1) De toerekening van de bestuurs- en overige kosten gerelateerd aan het vermogensbeheer. In het kader van de overgang naar de WTP zijn hier aanvullende kosten voor gemaakt. Deze kosten zijn echter niet van structurele aard.

2) De prestatievergoeding voor Private equity.

3) De kosten van de bewaarbank zijn toegevoegd, dit vanwege de aanvullende rapportage-eisen die worden gesteld door de toezichthouder. Om hieraan te kunnen voldoen is deze dienstverlening uitgebreid.

De gemiddelde kosten vermogensbeheer als percentage van het gemiddeld belegd vermogen van de beroepspensioenfondsen is over 2022 0,40%.

Transactiekosten

De transactiekosten voor 2023 zijn berekend conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De transactiekosten bestaan uit schattingen van de aankoop- en verkoopkosten die binnen de beleggingsfondsen zijn gemaakt als onderdeel van de gevolgde strategie. Daarbij is gebruik gemaakt van het cijfer dat door de managers zelf in het kader van MIFIDII moet worden gerapporteerd. Daarnaast zijn in de transactiekosten de kosten verantwoord die samenhangen met allocatiewijzigingen. Dit betreft eventuele in- en uitstapvergoedingen van beleggingsfondsen zoals door NT in de beleggingsadministratie is opgenomen.

De geschatte transactiekosten bedragen circa € 613 duizend, circa 0,06% op portefeuilleniveau. Dit is lager dan vorig jaar, zowel in absolute zin (2022: € 849 duizend) als procentueel (2022: 0,09%). Vorig jaar waren de transactiekosten relatief hoog binnen het Emerging Market aandelenfonds en het High Yield fonds. Dit waren geen structurele kosten, en de verwachting was daarom ook dat deze dit jaar een stuk lager zouden zijn.

De gemiddelde transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen van de beroepspensioenfondsen is over 2022 0,85%.

Kosten in relatie tot rendement

Het fonds streeft naar een goede pensioenvoorziening, met waar mogelijk jaarlijks geïndexeerde uitkeringen. Voor het realiseren van deze doelstelling is het behalen van beleggingsrendement een belangrijke voorwaarde, uiteraard binnen een bij het fonds passend risicoprofiel. Het fonds is zich ervan bewust dat kosten een drukkend effect hebben op het beleggingsrendement. In de afweging van de verschillende beleggingsalternatieven speelt daarom de hoogte van de bijkomende kosten een belangrijke rol. Tegelijkertijd is het fonds van mening dat hogere kosten in sommige gevallen acceptabel zijn als daarmee een naar verwachting hoger (netto) rendement kan worden gerealiseerd. Dit is bijvoorbeeld de reden waarom er in private equity wordt belegd. Over het algemeen resulteert dit weliswaar in hogere vermogensbeheerkosten dan indien er beursgenoteerde aandelen wordt belegd, maar daar staat naar verwachting van het bestuur een hoger netto (na kosten) rendement tegenover.

Het bestuur is van mening dat er in de portefeuillesamenstelling een goede balans is gevonden tussen het verwachte rendement, de risico's en de kosten van het vermogensbeheer.

Toekomstparagraaf

Toekomstparagraaf

Outlook financiële markten 2024

Kijken we naar het komende jaar, dan is het duidelijk dat iedereen nog een slag om de arm houdt ten aanzien van de vraag of centrale banken nu wel of niet geslaagd zijn om een zachte landing te ensceneren. Consensus gaat in elk geval van aanhoudend lage groei uit (minder dan 1% voor Amerika en Europa), terwijl inflatie naar verwachting pas aan het einde van het kalenderjaar op de gewenste 2% terugkeert. Overigens is deze verwachting ook nu weer omlijst met de nodige mitsen en maren. Hierbij kan gedacht worden aan het al dan niet escaleren van het gewapende conflict in het Midden Oosten, het verdere verloop van de strijd in Oekraïne, de long and variable lags van het monetaire beleid (de tijd die nodig is voor het beleid om effect te hebben op de bredere economie) en de mate waarin de krapte op de arbeidsmarkt het beleid van de centrale banken zal weten te frustreren. Vergrijzing, geopolitieke spanningen (2024 is het jaar waarin de Amerikanen weer een 'nieuwe' president mogen kiezen), de opwarming van het klimaat en de verdere opmars van AI staan hierbij in de coulisse te trappelen om eveneens een rol van betekenis te mogen gaan spelen.

Overigens zijn er niet alleen risico's: de zware correctie in met name de obligatiemarkt heeft er ook toe geleid dat de langetermijnrendementsverwachtingen er momenteel een heel stuk gunstiger uitzien dan een jaar geleden. Ook de correctie in aandelen heeft ertoe geleid dat de rendementsvooruitzichten op de langere termijn zijn verbeterd. Dat dat zeker niet een rechte lijn omhoog zal zijn, moet hierbij voor lief worden genomen.

Implementatie DORA

In een tijdperk van toenemende digitalisering en complexiteit op het gebied van financieel beheer, hebben pensioenfondsen een cruciale rol in het waarborgen van de financiële zekerheid van miljoenen mensen wereldwijd. Met het oog op deze verantwoordelijkheid is het noodzakelijk voor pensioenfondsen om vooruitstrevende en efficiënte methoden te omarmen om hun operaties te stroomlijnen en te versterken. Een nieuwe ontwikkeling in deze context is de implementatie van DORA (Digital Operational Resilience Act) binnen pensioenfondsen.

DORA is een systeem dat zich richt op het verbeteren van de operationele veerkracht en het automatiseren van processen binnen organisaties. Het biedt een holistische benadering om de digitale infrastructuur te versterken en tegelijkertijd operationele efficiëntie te vergroten. Voor pensioenfondsen biedt de implementatie van DORA voordelen die niet alleen de interne processen verbeteren, maar ook de ervaring van deelnemers optimaliseren.

Een van de belangrijkste aspecten van DORA is de nadruk op digitalisering. Door handmatige processen te vervangen door geautomatiseerde systemen, kunnen pensioenfondsen fouten verminderen en operationele kosten verlagen. Dit resulteert in een verbeterde nauwkeurigheid en consistentie bij het beheren van pensioenregelingen, wat essentieel is om het vertrouwen van deelnemers te behouden.

Daarnaast draagt DORA bij aan operationele veerkracht door het identificeren en minimaliseren van potentiële risico's en kwetsbaarheden binnen het systeem. Door middel van analyses en monitoringmechanismen kan het systeem proactief reageren op bedreigingen en verstoringen, waardoor de continuïteit van de dienstverlening aan deelnemers wordt gewaarborgd, zelfs in tijden van onvoorziene gebeurtenissen.

Een ander voordeel van de implementatie van DORA is de mogelijkheid om de gebruikerservaring te verbeteren. Door processen te automatiseren en digitale kanalen te optimaliseren, kunnen pensioenfondsen een beter gepersonaliseerde ervaring bieden aan hun deelnemers. Dit omvat bijvoorbeeld het vereenvoudigen van het aanmeldingsproces, het verstrekken van duidelijke en transparante communicatie over pensioenregelingen, en het bieden van self-serviceopties voor het beheren van accounts.

Het is belangrijk op te merken dat de implementatie van DORA niet alleen technologische veranderingen met zich meebrengt, maar ook culturele en organisatorische verschuivingen vereist. Pensioenfondsen moeten investeren in het opleiden van personeel en het cultiveren van een cultuur van innovatie en samenwerking om het volledige potentieel van DORA te benutten.

De implementatie van DORA is een belangrijke mijlpaal voor het pensioenfonds. Het is relevant om deze ontwikkeling te benoemen als een voortdurende inspanning gericht op operationele verbetering en klanttevredenheid. Door te investeren in geavanceerde technologieën zoals DORA, positioneert het pensioenfonds zich als een speler in de sector, klaar om toekomstige uitdagingen aan te gaan en de belangen van de deelnemers te waarborgen.

Vernieuwen van de dienstverlening

De pensioenreis van deelnemers krijgt door de stelselvernieuwingen en digitale ontwikkelingen een nieuwe, andere dimensie. Pensioen wordt persoonlijker en individueler en deelnemers willen eenvoudiger, sneller en financieel breder toegang tot informatie en diensten.

Daarmee verandert de relatie tussen pensioenfondsen en hun deelnemers en dat vraagt om een vernieuwende benadering van dienstverlening. Het betekent voor pensioenfondsen een omslag van deelnemers informeren naar meer 'klantgericht' denken met een meer persoonlijke benadering. De komende jaren hebben we dan ook nadrukkelijk aandacht voor het vernieuwen van de dienstverlening en de klantreis die daarbij past. De toegang tot data, de beweging naar meer gezamenlijke platforms, vernieuwende vormen van communicatie en het kunnen geven van handelingsperspectieven aan deelnemers zijn daarbij een belangrijk aandachtspunt.

BPL is momenteel samen met BSG bezig om een mijn-omgeving te ontwikkelen zodat via een centrale plek de informatie over uw pensioen te raadplegen is.

Nieuwe Code Pensioenfondsen

De herziening van de Code Pensioenfondsen, die per 1 januari 2024 in werking is getreden, markeert een significante ontwikkeling in het regulerende landschap voor pensioenfondsen. Voorheen dateerde de vorige versie van de Code Pensioenfondsen uit 2018, maar met deze recente wijzigingen worden belangrijke aspecten van het pensioenbeheer aangepakt en gemoderniseerd.

Als wettelijk verankerd instrument vervult de Code Pensioenfondsen een rol door niet alleen richtlijnen te bieden, maar ook als een bindende en dwingende set van voorschriften. Hierdoor wordt het belang ervan benadrukt als een regulerend kader dat de integriteit en deugdelijkheid van pensioenfondsen waarborgt.

Deze herzieningen richten zich met name op sleutelgebieden zoals duurzaamheid en beleggingsbeleid, visie, missie en strategie, evenals diversiteit en inclusie. Norm 2, die duurzaamheid en beleggingsbeleid behandelt, wordt versterkt om pensioenfondsen aan te moedigen om duurzame en verantwoorde beleggingspraktijken te omarmen. Norm 1, gericht op visie, missie en strategie, wordt aangescherpt om een duidelijkere en meer toekomstgerichte benadering van pensioenbeheer te bevorderen. Daarnaast wordt de focus op diversiteit en inclusie, onder andere in norm 34, geïntensiveerd om ervoor te zorgen dat pensioenfondsen streven naar een inclusief en representatief bestuur en verantwoordingsorgaan.

Aanvullende onderwerpen 2024

Naast de reguliere werkzaamheden heeft het bestuur de volgende onderwerpen benoemd om dit jaar additioneel op te pakken:

- Het vormgeven van de transitiecommunicatie;
- Het aanpassen van de fondsdocumentatie zodat alles tijdig 'WTP-proof' is;
- Het beoordelen van testverslagen zodat we zeker weten dat straks de informatie-uitwisseling tussen partijen op orde is;
- Het monitoren van de pensioenadministrateur, Blue Sky Group, betreffende de verandering van hun IT-landschap.

Vaststelling door bestuur

Het jaarverslag 2023 is door het bestuur op 20 juni 2024 te Hoek van Holland vastgesteld.

Origineel getekend door:

M. Louwerens
Voorzitter

P.B. Schoe
Secretaris / penningmeester

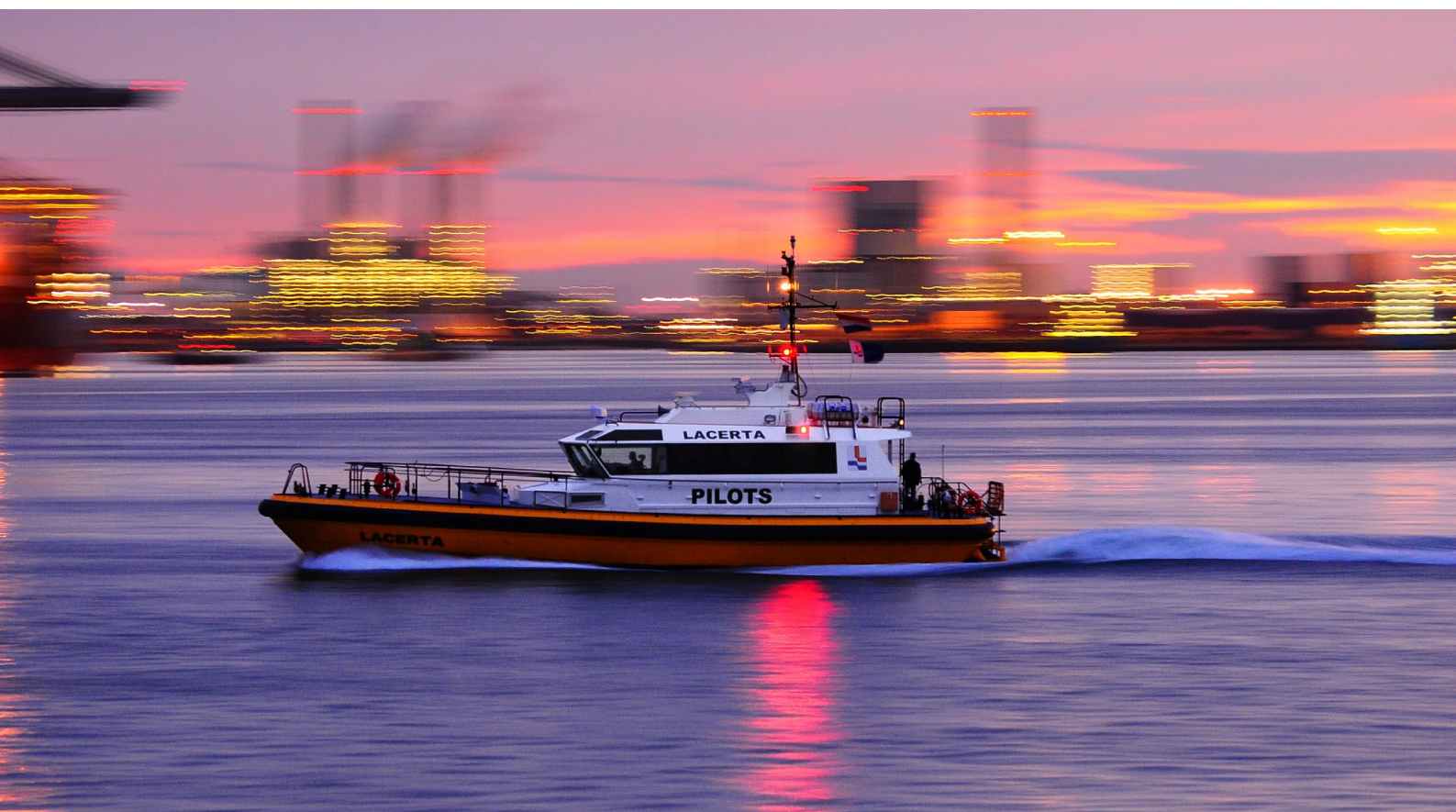
W.T. Buitelaar

H.A. Witzier

J.H.P. Waasdorp

A.N.B. Eggink

N.R. Halfweeg

Jaarrekening

JAARREKENING

Balans per 31 december 2023 (x 1.000 Euro)

Na bestemming van het saldo van baten en lasten.

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico fonds		
• Aandelen (1)	360.134	340.652
• Vastrentende waarden (2)	667.053	608.649
• Derivaten (3)	24.397	28.982
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.051.584	978.283
Beleggingen voor risico deelnemers (4)	947	1.251
Vorderingen en overlopende activa (5)	1.971	2.160
Liquide middelen	3.471	2.275
Totale activa	1.057.973	983.969
Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves (7)		
• Overige reserves	169.238	115.582
Technische voorzieningen		
• Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (8)	831.984	802.475
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (9)	947	1.251
Derivaten (3)	53.949	63.145
Schulden en overlopende passiva (10)	1.855	1.516
Totale passiva	1.057.973	983.969

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 96 tot en met 107.

Staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

Baten en lasten pensioenactiviteiten	2023	2022
Premies voor risico pensioenfonds (11)	18.604	16.213
Waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds (12)	738	799
Waardeoverdrachten voor risico deelnemers (13)	-373	-441
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
• Pensioenopbouw (14)	-14.434	-20.356
• Indexering (15)	-747	-137.832
• Rentetoevoeging (16)	-25.882	4.889
• Wijziging rekenrente (17)	-27.384	311.254
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (18)	39.529	35.285
• Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo (19)	-654	-819
• Wijziging actuariële grondslagen (20)	-	-12.740
• Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen (21)	63	1.238
Totale mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	-29.509	180.919
Pensioenuitkeringen voor risico pensioenfonds (22)	-38.711	-34.508
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (23)	304	575
Herverzekeringen (24)	-10	-92
Pensioenuitvoeringskosten voor risico pensioenfonds (25)	-2.102	-1.203
Overige baten en lasten pensioenactiviteiten	38	31
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	-51.021	162.293

Baten en lasten beleggingsactiviteiten	2023	2022
Beleggingsopbrengsten (26)	103.978	-205.869
Overige baten en lasten beleggingsactiviteiten (27)	630	691
Totaal beleggingsresultaat voor risico pensioenfondsen	104.608	-205.178
Totaal beleggingsresultaat voor risico deelnemers (28)	69	-134
Totaal baten en lasten beleggingsactiviteiten	104.677	-205.312
Resultaat	53.656	-43.019

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 115 tot en met 123.

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden euro's)

Kasstroom uit pensioenactiviteiten	2023	2022
Ontvangen premies voor risico pensioenfonds	18.604	16.213
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	738	799
Betaalde waardeoverdrachten voor risico deelnemers	-373	-441
Ontvangen uitkering herverzekeraar	69	
Betaalde pensioenuitkeringen voor risico pensioenfonds	-38.566	-34.478
Betaalde premies herverzekering voor risico pensioenfonds	-79	-92
Betaalde pensioenuitvoeringskosten voor risico pensioenfonds	-2.801	-1.257
Overige mutaties pensioenactiviteiten voor risico pensioenfonds	77	31
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-22.331	-19.225

Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	2023	2022
Verkopen beleggingen voor risico pensioenfonds	655.028	793.022
Verkopen beleggingen voor risico deelnemers	252	1.072
Directe beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	6.427	5.179
Directe beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	16	4
Aankopen beleggingen voor risico pensioenfonds	-639.425	-780.240
Aankopen beleggingen voor risico deelnemers	-16	-403
Betaalde kosten van vermogensbeheer voor risico pensioenfonds	- 1.361	-1.749
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten voor risico pensioenfonds	802	636
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten voor risico deelnemers	-29	-43
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	21.694	17.478
Mutatie liquide middelen	-637	-1.747
Saldo liquide middelen per 1 januari	2.275	2.940
Mutatie liquide middelen	1.196	-665
Saldo liquide middelen per 31 december	3.471	2.275
Saldo liquide middelen onder belegging per 1 januari	2.506	3.588
Mutatie liquide middelen	-1.833	-1.082
Saldo liquide middelen onder belegging per 31 december	673	2.506

Toelichting algemeen

Activiteiten

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen is een beroepspensioenfonds, statutair gevestigd in Rotterdam en kantoorhoudend aan de Berghaven 16 in Hoek van Holland. Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in overeenstemming met wet- en regelgeving. Het pensioenfonds is ingeschreven in het Stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41130603.

Missie, visie en strategie

Het pensioenfonds heeft de missie, visie en strategie beschreven. Het beleid van het bestuur is hiermee in overeenstemming. Het beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) de belangrijkste is. Hierin zijn het beleid, waaronder de financiële opzet van het pensioenfonds, en de grondslagen waarop het beleid berust, gemotiveerd beschreven. Het beleid is erop gericht om, met een bij het karakter van het pensioenfonds passend risico, een optimaal resultaat te behalen, mede in aanmerking genomen de voorwaardelijk geïndexeerde pensioenverplichtingen.

Pensioenregeling

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,875% per deelnemersjaar van de vastgestelde pensioengrondslag uitgaande van een pensioenrekendatum van 68 jaar. De pensioengrondslag is het fiscaal maximale pensioengevend inkomen minus de minimaal toegestane franchise.

De deelneming vangt aan op de eerste dag van de maand waarin betrokkene als registerloods is ingeschreven in het Loodsenregister en eindigt met ingang van de (vervroegde) pensioendatum. De pensioendatum is de eerste dag van de maand waarin de inschrijving van de loods in het Loodsenregister uiterlijk wordt doorgehaald, thans 60 jaar.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen is gelijk aan 70% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Bij overlijden van de deelnemer vóór de (vervroegde) pensioendatum bedraagt het partnerpensioen 70% van het op 68 jaar te bereiken levenslange ouderdomspensioen. Dit partnerpensioen wordt uitgekeerd zolang de nabestaande leeft. Indien en zolang de nabestaande jonger is dan haar AOW-datum wordt het partnerpensioen aangevuld met een tijdelijk partnerpensioen van € 15.430 per jaar.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het ouderdomspensioen. Het wezenpensioen wordt verdubbeld voor volle wezen (in geval beide ouders zijn overleden). De uitkering stopt als het kind 21 jaar wordt. Voor wezen die studeren of een uitkering genieten op grond van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten stopt de uitkering bij het bereiken van de leeftijd van 27 jaar of als niet meer aan de voorwaarden voor de uitkering wordt voldaan.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Het op risicobasis gedekte arbeidsongeschiktheidspensioen gaat in op aanvraag van de deelnemer, met ingang van de dag, waarop hij/zij 104 weken beroepsongeschikt is en wordt uitgekeerd tot zijn/haar 60e, zo lang betrokkene leeft. Voor alle deelnemers geldt een arbeidsongeschiktheidspensioen op risicobasis dat uitgekeerd wordt indien en zolang de deelnemer beroepsongeschikt is.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is om de opgebouwde pensioenen van de actieve en premievrije deelnemers alsmede de reeds ingegane pensioenen te verhogen met de relatieve stijging van de relevante consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens (niet-afgeleid)).

Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en de ingegane pensioenen worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd, maar deze wordt gefinancierd vanuit de algemene reserve. De toeslagverlening is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds en vindt alleen plaats voor zover deze toekomstbestendig is, dat wil zeggen dat de toeslag naar verwachting ook in de toekomst kan worden toegekend.

Bij de besluitvorming wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds. Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% wordt geen toeslag toegekend.

Financiering en premie

Jaarlijks stelt het bestuur de premie vast zijnde de hoogste van de beide hierna genoemde premies:

- a) De premie van het voorgaande jaar verhoogd met de ontwikkeling van de CBS-index "CPI alle bestedingen (niet afgeleid)", over de periode september tot september.
- b) De gedempte kostendekkende premie.

In de situatie dat het pensioenfonds een vermogenstekort heeft en de premiedekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad, kan het bestuur besluiten om de onder a en b van dit artikel genoemde premie te verhogen met een extra premie.

Indien de gedempte kostendekkende premie hoger is dan de premie genoemd onder a) of indien het bestuur besluit tot extra premie, kan de Nederlandse Loodsencorporatie (NLC) binnen 30 dagen na de datum van een besluit van het bestuur tot verhoging van de feitelijke premie per 1 januari besluiten de premie lager vast te stellen. Indien door een besluit van de NLC-ledenvergadering in enig jaar minder premie-inkomsten worden ontvangen dan noodzakelijk is voor de financiering van de pensioenopbouw, stelt het bestuur, gehoord het advies van de adviserend actuaire, binnen 14 dagen na een besluit van de NLC-ledenvergadering, zoals hiervoor bedoeld, voor het betreffende jaar een pensioengrondslag vast die met deze verminderde premie-inkomsten rekening houdt.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Het overlijdensrisico voortvloeiende uit het reglementaire partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen, alsmede de eenmalige uitkering bij overlijden van een deelnemer of pensioengerechtigde en het arbeidsongeschiktheidsrisico zijn op stop-loss basis verzekerd. De overeenkomst komt erop neer dat indien een totale schade in de contractperiode (vijf jaren) 125% van de totale risicopremie over deze periode overschrijdt, het meerdere door de herverzekeraar wordt uitgekeerd. De overeenkomst expireert eind 2024. Er is in deze overeenkomst geen winstdelingsregeling overeengekomen.

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds (RJ 610).

Continuïteitsbeginsel

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, dat wil zeggen de veronderstelling dat de continuïteit gewaarborgd is en de activiteiten in de afzienbare toekomst zullen worden voortgezet.

De bedragen in de jaarrekening luiden in euro's.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schatting en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het maken van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen hebben invloed op de toepassing van grondslagen en de waardering van activa en verplichtingen. De schattingen en daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Vooral de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en (in veel mindere mate) de waardering van de beleggingen zijn gebaseerd op schattingen en veronderstellingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Ten behoeve van de oordeelsvorming en het maken van schattingen wordt gebruik gemaakt van externe deskundigen. De aard van oordelen en schattingen en de onderliggende veronderstellingen is, voor zover noodzakelijk geacht voor het vereiste inzicht in het vermogen, vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien. Een herziening van een schatting heeft dikwijls ook gevolgen voor waardering en resultaatbepaling in toekomstige perioden.

Schattingswijzigingen

Op 29 november 2022 is het Advies van de Commissie Parameters verschenen, waarin onder meer een aangepaste UFR-methode wordt geadviseerd. De belangrijkste wijziging in de UFR-methode is dat de UFR pas van invloed wordt vanaf looptijd 50 in plaats van looptijd 30. Vanaf looptijd 50 vindt extrapolatie plaats met de constante 30-jaars forward met een looptijd van 20 jaar. DNB heeft besloten dat deze UFR-methode de voorgaande methode vervangt. De wijziging is ultimo 2023 verwerkt. Het effect op de pensioenverplichtingen bedraagt EUR 2.227 duizend (toename). Zie toelichting note 17 waar dit bedrag is opgenomen.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn respectievelijk de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. De beleggingen zijn in de balans opgenomen en bestaan uit aandelen, vastrentende waarde derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering (of eventueel overdracht van de pensioenrechten).

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

Beleggingsresultaten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben. Directe en indirecte opbrengsten en aan de verslagperiode toe te rekenen (gefactureerde of nog te factureren) kosten van beleggingen, worden afzonderlijk gepresenteerd. Onder de directe opbrengsten worden opbrengsten uit rente, dividend en dergelijke gepresenteerd. Dividend wordt op het moment van betaalbaarstelling verantwoord. Waardeveranderingen zijn indirecte beleggingsopbrengsten en worden aan de periode toegerekend waarin zij optreden.

Waardering beleggingen

Beleggingen worden op het moment van verkrijging gewaardeerd tegen de marktprijs vermeerderd met de transactiekosten. Vervolgens worden de beleggingen gewaardeerd tegen marktwaarde. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Participaties in (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Waardeverandering beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de intrinsieke waarde van de participaties in (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de staat van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta's is:

	2023	2022
Amerikaanse dollar	1,1047	1,0673
Canadese dollar	1,4566	1,4461
Australische dollar	1,6189	1,5738
Japanse yen	155,7336	140,8183
Britse pond	0,8665	0,8873
Zwitserse frank	0,9297	0,9875

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Aandelen

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde aandelen van aandelenfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. Indien de koersvorming van beursgenoteerde aandelen niet representatief is, wordt de marktwaarde getaxeerd. De taxatie is gebaseerd op recente marktinformatie. De marktwaarde van onderliggende niet-beursgenoteerde aandelen (private equity) wordt getaxeerd door de externe managers op basis van richtlijnen die algemeen worden toegepast in de private equity en venture capital branche.

Vastrentende waarden

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde vastrentende waarden van beleggingsfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. De marktwaarde van onderliggende niet-beursgenoteerde vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging. De marktwaarde van directe vastrentende beleggingen wordt eveneens bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten, waarvan de waarde afhankelijk is van één of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor één of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn tussen partijen worden overgedragen. Derivaten leiden bij het aangaan van de transactie niet of tot een relatief gering vermogensbeslag. Basisvormen van derivaten zijn swaps, forwards, futures en opties. Het onderliggende primaire financiële instrument kan onder meer een valutaproduct, een aandelenproduct of een renteproduct zijn.

Het pensioenfonds maakt gebruik van valutatermijncontracten en interest rate swaps.

Een valutatermijncontract is een contract waarbij de verplichting wordt aangegaan om een bepaalde valuta te verkopen en een andere valuta te kopen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde (termijn)koers.

Een interest rate swap of renteswap is een contract waarbij wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode rentestromen in dezelfde valuta te ruilen. Bij de meeste renteswaps wordt een variabele rente geruild tegen een vaste rente. De variabele rente is gebaseerd op de geldmarktrente, waarbij als referentie €STR wordt gehanteerd. De vaste rente is meestal gebaseerd op de marktrente van staatsobligaties.

Derivaten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie (zoals valutakoersen, rentecurves en indexen), als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen. Derivaten met een positieve marktwaarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de baten en lasten gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuarieel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagen niet in de voorziening zijn begrepen, maar de op balansdatum toegezegde toeslagen wel hierin wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten.

De voorziening met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen is de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de verplichtingen aan bij het pensioenfonds aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers, nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard.

De belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- rekenrente volgens actuele rentetermijnstructuur DNB (ongewijzigd);
- levensverwachting volgens prognosetabels AG 2022 met correctiefactoren gebaseerd op het verschil in levensverwachting tussen de werkende bevolking en de totale bevolking op basis van verschillende inkomensklassen (ongewijzigd);
- gehuwdheidsfrequentie actieve en gewezen deelnemers 100% en gehuwdheidsfrequentie pensioengerechtigden op basis van bepaalde partner (ongewijzigd);
- verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- administratie- en excassokosten 2,5% van de voorziening (ongewijzigd).

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2023 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,3% (2022: -0,49%) worden afgeleid.

De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 20 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt. Voor looptijden langer dan 20 jaar wordt de swapcurve per balansdatum aangepast. Vanaf 1 januari 2021 tot 1 januari 2024 is de aanpassing een weging van de oude UFR-methodiek (advies Commissie UFR 2013) en de nieuwe UFR methodiek (advies Commissie Parameters 2019). De weging van de oude UFR-methodiek wordt stapsgewijs afgebouwd (2021: 75%, 2022: 50%, 2023: 25% en 2024: 0%). In de UFR- methodiek wordt de onderliggende éénjaarsforwardrente geëxtrapoleerd naar een lange termijn verwacht renteniveau, de zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR). De UFR wordt vastgesteld als 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 20- jaarsforwardrentes (oude UFR-methodiek) respectievelijk 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 30-jaarsforwardrentes (nieuwe UFR-methodiek). In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de actuele forwardrente wordt gemiddeld met de UFR. Vanaf 1 januari 2023 heeft DNB de hiervoor beschreven UFR-methodiek laten vervallen. De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 50 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt. Vanaf looptijd 50 vindt extrapolatie plaats met de constante 30-jaars forward met een looptijd van 20 jaar. Het effect van de nieuwe UFR-methode zal verantwoord worden als onderdeel van het RTS-effect per ultimo 2023.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers heeft betrekking op de flexioenregeling. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de reële waarde van de daarmee samenhangende beleggingen.

Schulden en overlopende passiva

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Premies voor risico pensioenfonds

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt.

Indexering

De toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van indexering wordt in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening en het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen.

Wijziging rekenrente

Het effect van de verandering van de rekenrente op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Pensioenrechten waardeoverdrachten

De met waardeoverdrachten samenhangende toevoeging en onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Pensioenuitkeringen voor risico pensioenfonds

Pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers bestaat voornamelijk uit inleg van premies, een toevoeging uit hoofde van het rendement op het pensioenkapitaal en onttrekkingen uit hoofde van omzetting van het pensioenkapitaal in pensioenrechten. Mutaties worden in de staat van baten en lasten verwerkt in de periode waarop zij betrekking hebben.

Herverzekeringen

Herverzekeringspremies en herverzekeringsuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten voor risico pensioenfonds

Pensioenuitvoeringskosten voor risico pensioenfonds worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Rente wordt ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarop deze betrekking hebben. Dividend wordt in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van beschikbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de staat van baten en lasten opgenomen.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe kosten verstaan die direct zijn afgerekend en niet zijn betaald via de beleggingsfondsen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

Toelichting op de balans per 31 december

(bedragen in duizenden euro's)

Activa

1. Aandelen

	2023	2022
Beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen	314.798	296.398
Private equity aandelen	45.336	44.254
Totaal	360.134	340.652

Het pensioenfonds heeft in totaal EUR nihil (2022: EUR nihil) aan aandelen uitgeleend. De onderliggende fondsen doen wel aan uitlening.

De onderliggende aandelenportefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) kan als volgt worden gespecificeerd per sector:

	2023	2022
Basisindustrieën	3,3%	3,7%
Cyclische consumentengoederen	7,1%	6,6%
Niet-Cyclische consumentengoederen	9,0%	9,5%
Energie	4,1%	5,2%
Farmacie	10,5%	12,5%
Financiële instellingen	25,9%	14,1%
Industriële ondernemingen	7,5%	7,6%
Informatietechnologie	18,5%	14,5%
Nutsbedrijven	1,5%	1,8%
Telecommunicatie	12,6%	11,2%
Andere sectoren	0,0%	13,3%
Totaal	100%	100%

De samenstelling van de totale portefeuille naar regio op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) is als volgt:

	2023	2022
Europa	15,2%	19,1%
Afrika	0,3%	0,5%
Noord-Amerika	55,0%	60,3%
Midden- en Zuid-Amerika	2,5%	3,6%
Midden-Oosten	0,7%	0,9%
Azië	5,6%	6,9%
Oceanië	7,3%	8,7%
Overige	13,4%	0,0%
Totaal	100%	100%

2. Vastrentende waarden

	2023	2022
Staatsobligaties	171.715	96.917
Obligaties van semioverheidsinstellingen	25.642	25.575
Totaal beursgenoteerde obligaties	197.357	122.492
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen	357.165	351.444
Geldmarktfondsen en kortlopende vorderingen op banken	83.244	96.479
Liquide middelen en overlopende activa	29.287	38.234
Totaal	667.053	608.649

De specificatie van de portefeuille vastrentende waarden naar type (uitgedrukt in percentages) is als volgt:

	2023	2022
Staatsobligaties	46,0%	33,2%
Obligaties van semioverheidsinstellingen	36,8%	38,8%
Hypotheekfondsen	17,1%	0,0%
Beleggingsfondsen vastrentende waarden	0,0%	17,0%
Geldmarktfondsen en kortlopende vorderingen op banken	0,0%	10,9%
Leningen	0,1%	0,1%
Totaal	100%	100%

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) is als volgt:

	2023	2022
Korter dan 1 jaar	19,3%	33,1%
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	15,2%	14,5%
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	20,7%	19,0%
Vanaf 10 jaar tot 15 jaar	5,8%	7,2%
Vanaf 15 jaar tot 20 jaar	8,1%	4,9%
Langer dan 20 jaar	30,9%	21,3%
Totaal	100%	100%

De kredietwaardigheid van de totale portefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) kan als volgt worden weergegeven:

	2023	2022
AAA-rating	41,2%	31,3%
AA-rating	17,8%	16,2%
A-rating	11,1%	20,0%
BBB-rating	16,8%	18,5%
Lagere rating dan BBB	11,8%	12,3%
Geen rating	1,3%	1,7%
Totaal	100%	100%

De indeling van de portefeuille is gebaseerd op de gepubliceerde credit ratings van één van de volgende ratingbureaus: Standard & Poor's, Moody's en Fitch. In geval alle drie bureaus een rating geven, is de op één na hoogste gehanteerd. In geval twee van deze kredietbeoordelaars een rating geven, is de hoogste van de twee gehanteerd. Indien slechts één van deze bureaus een rating geeft, is vanzelfsprekend deze rating gehanteerd.

De samenstelling naar regio op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) is als volgt:

	2023	2022
Europa	82,5%	80,8%
Afrika	0,9%	1,0%
Noord-Amerika	8,6%	9,8%
Midden- en Zuid-Amerika	3,6%	3,4%
Azië	2,0%	2,2%
Oceanië	1,2%	1,5%
Midden-Oosten	1,2%	1,3%
Overig	0,0%	-
Totaal	100%	100%

De volgende (onderliggende) beleggingen maken meer dan 5% uit van de totale obligatieportefeuille:

	2023	2022
NN Dutch Residential Mortgage Fund	38.908	37.778
Netherlands Government Bond	25.277	30.162
Finland Government Bond	22.801	20.158
Kreditanstalt für Wiederaufbau	9.838	9.123
Bundesrepublik Deutschland Bundesanleihe	27.760	24.567
Staatsobligaties Frankrijk	23.280	18.614
BlackRock ICS Euro Liquidity Fund	62.782	9.123
iShares ESG Screened Euro Corporate Bond	29.155	24.567
Republic of Austria Government Bond	14.410	18.614

3. Derivaten

Derivaten met een positieve marktwaarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

2023	Activa	Passiva	Per saldo
Valutaderivaten	4.741	-291	4.450
Rentederivaten	19.656	-53.658	-34.002
Totaal	24.397	-53.949	-29.552

2022	Activa	Passiva	Per saldo
Valutaderivaten	8.768	-746	8.022
Rentederivaten	20.214	-62.399	-42.185
Totaal	28.982	-63.145	-34.163

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille derivaten per balansdatum:

	2023		2022	
	Contractomvang	Marktwaarde	Contractomvang	Marktwaarde
Valutatermijncontracten				
Gekocht	6.539	4.741	909.594	8.768
Verkocht	32.500	-291	739.937	-746
Interest rate swaps				
Gekocht	219.963	19.656	255.412	20.214
Verkocht	-	-53.658	144.060	-62.399

Valutatermijncontracten zijn aangeduid als verkocht indien de positie in euro's long is en de positie in vreemde valuta's short is. Dit betreft onderhandse contracten, die zijn afgesloten met het doel om het valutarisico af te dekken. Zij hebben een looptijd korter dan een jaar.

Als gekocht aangeduide interest rate swaps zijn zogenoemde receiver swaps, waarbij een vaste rente wordt ontvangen en een variabele rente wordt betaald. Door middel van de interest rate swaps wordt het rentemismatchrisico verkleind.

De valutatermijncontracten en interest rate swaps zijn niet-beursgenoteerde contracten. De valutatermijncontracten betreffen beursgenoteerde contracten en lopen doorgaans maximaal 3 maanden.

De portefeuille gekochte interest rate swaps is als volgt samengesteld naar looptijden:

	2023		2022	
	Contractomvang	Marktwaarde	Contractomvang	Marktwaarde
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	-	6.779	118.593	6.286
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	2.476	629	58.289	4.101
Vanaf 10 jaar tot 15 jaar	9.065	-14	26.837	-1.421
Vanaf 15 tot 20 jaar	44.225	-5.063	45.416	-8.832
Langer dan 20 jaar	164.197	-36.333	150.337	-42.319
Totaal	219.963	-34.002	399.472	-42.185

Voor derivatencontracten met een negatieve marktwaarde zijn zekerheden gegeven tot een bedrag van totaal EUR 30.304 duizend (2022: EUR 40.276 duizend).

4. Beleggingen voor risico deelnemers

	2023	2022
Vastgoed	46	43
Aandelen	240	221
Vastrentende waarden	661	987
Totaal	947	1.251

De beleggingen - volgens de persoonlijke 'asset-mix' van de loodsen - van hun individuele deel van de pensioenopbouw worden op een aparte totaalrekening van het pensioenfonds bijgehouden. Per balansdatum zijn de totaalbedragen als volgt:

	2023	2022
Noord	-	-
IJmond	214	199
Rijnmond	234	272
Scheldemonden	416	447
FLP-gerechtigden	-	114
Overige (Verevenings flexioen)	83	219
Totaal	947	1.251

Het volgende overzicht geeft inzicht in het aantal deelnemers en de waarde van de beleggingen per beleggingsmix:

	2023		2022	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Mix 10	1	14	1	13
Mix 11	4	13	4	12
Mix 12	17	235	17	219
Mix 13	25	553	32	706
Overige profielen	2	14	3	12
Eigen beheer	4	100	5	148
Overige activa	1	18	-	141
Totaal	54	947	62	1.251

5. Vorderingen en overlopende activa

	2023	2022
Bronbelastingen	1.846	1.930
Af te wikkelen beleggingstransacties	110	166
Overige vorderingen en overlopende activa	15	64
Totaal	1.971	2.160

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

6. Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden. Liquide middelen die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd, worden gepresenteerd onder de vastrentende waarden.

	2023	2022
Banktegoeden in rekening-courant	3.471	2.275
Totaal	3.471	2.275

De liquide middelen zijn vrij opeisbaar.

Passiva

7. Stichtingskapitaal en reserves

	2023	2022
Stand begin van het jaar	115.582	158.601
Resultaat	53.656	-43.019
Stand eind van het jaar	169.238	115.582

De vermogenspositie wordt toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 110 tot en met 115.

8. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2023		2022	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Actieve deelnemers*	468	291.514	468	279.526
Arbeidsongeschikte deelnemers	8	8.507	5	5.414
Gewezen deelnemers	8	2.556	10	3.629
Pensioengerechtigden	853	509.115	854	494.333
Totaal pensioenuitkeringen	1.337	811.692	1.337	782.902
Pensioenuitvoeringskosten (excassokosten)	-	20.292	-	19.573
Totaal	1.337	831.984	1.337	802.475

* Inclusief schadereserve zieken

De schadereserve wordt opgebouwd gedurende de periode van ziekte. Uit onderstaande tabel blijkt de totale reservering schadereserve zieken ultimo boekjaar, rekening houdend met overige mutaties welke toegerekend behoren te worden aan de schadereserve zieken:

	2023	2022
Stand begin van het jaar	2.231	3.021
Opvoer schadereserve nieuwe zieken	219	1.076
Opvoer schadereserve bestaande zieken (verstrijken wachttijd)	763	1.204
Vrijval schadereserve zieken	-2.992	-2.403
Mutatie schadereserve zieken	-2.010	-123
Wijziging rekenrente	7	-667
Wijziging actuariële grondslagen	-	-
Totaal	228	2.231

De waarde van de voorziening pensioenverplichtingen naar resterende looptijd is als volgt:

	2023	2022
Korter dan 1 jaar	38.779	38.604
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	143.446	139.892
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	154.187	146.851
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	230.803	217.356
Vanaf 20 tot 30 jaar	144.181	138.941
Vanaf 30 tot 40 jaar	79.346	78.676
Langer dan 40 jaar	41.242	42.155
Totaal	831.984	802.475

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

	2023	2022
Stand begin van het jaar	802.475	983.394
Pensioenopbouw actieve deelnemers	14.120	19.943
Premievrije pensioenopbouw van ao-pensioen arbeidsongeschikten	314	413
Inkomende waardeoverdrachten	654	819
Rentetoevoeging	25.882	-4.889
Wijziging rekenrente	27.384	-311.254
Indexering	747	137.832
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-38.565	-34.509
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-964	-776
Wijziging actuariële grondslagen	-	12.740
Overige mutaties	-63	-1.238
Stand eind van het jaar	831.984	802.475

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2023 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,3% (2022: 2,6%) worden afgeleid.

9. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de flexioenregeling. De deelnemers in de flexioenregeling hebben vanaf de (vervroegde) pensioendatum de keuze om het kapitaal om te zetten in een maandelijks uitkering ten laste van het pensioenfonds.

	2023		2022	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Gewezen deelnemers	55	947	63	1.251
Totaal	55	947	63	1.251

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

	2023	2022
Stand begin van het jaar	1.251	1.826
Uitgaande waardeoverdrachten	-373	-441
Beleggingsresultaat	69	-134
Totaal	947	1.251

10. Schulden en overlopende passiva

	2023	2022
Beleggingen overige schulden	239	498
Pensioenuitkeringen	67	46
Belastingen en premies sociale verzekeringen	888	782
Overige schulden en overlopende passiva	661	191
Totaal	1.855	1.516

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Overige informatie beleggingen

Beleggingen voor risico pensioenfondsen

De totale beleggingsportefeuille voor risico pensioenfondsen bedraagt EUR 999.590 duizend (2022: EUR 916.877 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2023	2022
Aandelen	360.134	340.652
Vastrentende waarden	667.053	608.649
Derivaten activa	24.397	28.982
Derivaten passiva	-53.949	-63.145
Totaal exclusief vorderingen en schulden	997.635	915.138
Vorderingen en schulden, per saldo	1.955	1.739
Totaal	999.590	916.877

Een bedrag van EUR 4.941 duizend (2022: EUR 5.270 duizend) heeft betrekking op saldi op margin accounts die worden aangehouden in verband met aandelen en vastrentende waarden. De saldi op deze bankrekeningen staan niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

Beleggingen voor risico deelnemers

De beleggingen voor risico deelnemers bedragen totaal EUR 947 duizend (2022: EUR 1.251 duizend):

	2023	2022
Vastgoed	46	43
Aandelen	240	221
Vastrentende waarden	661	987
Totaal	947	1.251

Marktwaaarde beleggingen voor risico pensioenfondsen

De beleggingen kunnen overeenkomstig RJ 290.916 als volgt worden ingedeeld naar de categorieën afgeleid van genoteerde marktprijzen, onafhankelijke taxaties, netto-contantewaardeberekeningen en andere geschikte methoden.

Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de derivatenportefeuille. Voor fondsbeleggingen in aandelen (private equity fondsen) en vastrentende waarden wordt de waardering bepaald op basis van de nettovermogenswaarde zoals blijkt uit de laatste ontvangen fondsrapportages.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere geschikte methoden	Totaal
2023					
Aandelen	314.798	-	-	45.336	360.134
Vastrentende waarden	199.865	-	-	467.188	667.053
Derivaten activa	-	-	24.397	-	24.397
Derivaten passiva	-	-	-53.949	-	-53.949
Totaal	514.663	-	-29.552	512.524	997.635
2022					
Aandelen	296.398	-	-	44.254	340.652
Vastrentende waarden	123.885	-	-	484.764	608.649
Derivaten activa	-	-	28.982	-	28.982
Derivaten passiva	-	-	-63.145	-	-63.145
Totaal	420.283	-	-34.163	529.018	915.138

Marktwaaarde beleggingen voor risico deelnemers

De beleggingsportefeuille is als volgt ingedeeld naar de vier onderscheiden categorieën:

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere geschikte methoden	Totaal
2023					
Vastgoed	46	-	-	-	46
Aandelen	240	-	-	-	240
Vastrentende waarden	661	-	-	-	661
Totaal	947				947
2022					
Vastgoed	43	-	-	-	43
Aandelen	221	-	-	-	221
Vastrentende waarden	987	-	-	-	987
Totaal	1.251	-	-	-	1.251

Mutaties beleggingen voor risico pensioenfondsen

De mutaties in de portefeuilles aandelen en vastrentende waarden zijn als volgt:

	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
2023			
Balanswaarde begin van het jaar	340.652	608.649	949.301
Aankopen	11.410	571.816	583.226
Verkopen	-45.684	-546.048	-591.732
Waardeveranderingen	53.756	32.636	86.392
Mutatie deposito's en liquiditeiten		-	-
Balanswaarde eind van het jaar	360.134	667.053	1.027.187
2022			
Balanswaarde begin van het jaar	445.668	697.520	1.143.188
Aankopen	9.650	698.859	708.509
Verkopen	-60.662	-681.172	-741.834
Waardeveranderingen	-54.004	-105.950	-159.954
Mutatie deposito's en liquiditeiten		-608	-608
Balanswaarde eind van het jaar	340.652	608.649	949.301

De mutaties in de portefeuille derivaten (valutatermijncontracten) zijn als volgt:

	2023	2022
Balanswaarde begin van het jaar	8.022	-4.443
Aankopen	10.972	32.156
Verkopen	-17.443	-9.585
Waarde veranderingen	2.899	-10.106
Balanswaarde eind van het jaar	4.450	8.022
Derivaten activa	4.741	8.768
Derivaten passiva	-291	-746
Per saldo	4.450	8.022

De mutaties in de portefeuille rentederivaten (interest rate swaps) zijn als volgt:

	2023	2022
Balanswaarde begin van het jaar	-42.186	-411
Aankopen	108.297	7.087
Verkopen	-109.552	-8.975
Waarde veranderingen	9.437	-39.887
Balanswaarde eind van het jaar	-34.004	-42.186
Derivaten activa	19.656	20.214
Derivaten passiva	-53.658	-62.399
Per saldo	-34.002	-42.185

Mutaties beleggingen voor risico deelnemers

De mutaties in de portefeuilles vastgoed, aandelen en vastrentende waarden zijn als volgt:

	2023	2022
Balanswaarde begin van het jaar	1.251	1.826
Aankopen	16	543
Verkopen	-252	-1.072
Waarde veranderingen	53	-138
Mutatie spaarrekening	-121	92
Balanswaarde eind van het jaar	947	1.251

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contracten

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico voor de periode tot en met 31 december 2024. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt ongeveer EUR 61 duizend (2022: EUR 144 duizend).

Investerings- en stortingsverplichtingen

	2023	2022
Private equity	821	1.382
Totaal	821	1.382

Achterstand in toeslagverlening

De actuariële waarde van de achterstand in toeslagverlening bedraagt totaal EUR 174.626 duizend (2022: EUR 170.918 duizend). De cumulatieve achterstand bedraagt per 1 januari 2024 26,98%. (1 januari 2023: 26,80%). De achterstand in toeslagverlening is een voorwaardelijke verplichting.

De opgelopen achterstand ten opzichte van de prijsindex heeft betrekking op de volgende jaren:

	Prijsindex	Toegekend	Verschil
1 januari 2024	0,21%	0,07%	0,14%
1 januari 2023	14,53%	11,30%	3,23%
1 januari 2022	2,69%	2,69%	0,00%
1 januari 2021	1,12%	0,00%	1,12%
1 januari 2020	2,65%	0,00%	2,65%
1 januari 2019	1,88%	0,15%	1,73%
1 januari 2018	1,45%	0,00%	1,45%
1 januari 2017	0,07%	0,00%	0,07%
1 januari 2016	0,60%	0,00%	0,60%
1 januari 2015	0,88%	0,26%	0,62%
1 januari 2014	2,45%	0,00%	2,45%
1 januari 2013	2,30%	0,00%	2,30%
1 januari 2012	2,70%	0,00%	2,70%
1 januari 2011	1,60%	0,00%	1,60%

Jaarlijks neemt het bestuur een besluit over de toeslagverlening, inclusief de inhaal van de ontstane achterstand.

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt besproken en wordt ingegaan op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden voornamelijk de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkinggraad als solvabiliteitsratio gehanteerd. De dekkinggraad is de verhouding tussen de nettoactiva en het totaal van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

Het vereist eigen vermogen wordt in beginsel berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB.

Het overschot van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de strategische beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar, bedraagt EUR 15.315 duizend (2022: tekort EUR 46.473 duizend):

	2023	2022
Vereiste buffers		
• Rentemismatchrisico	13.370	31.430
• Aandelenrisico	112.877	110.429
• Valutarisico	37.341	37.801
• Commodityrisico	-	-
• Kredietrisico	43.837	44.823
• Verzekeringstechnisch risico	28.843	28.069
• Liquiditeitsrisico	-	-
• Concentratierisico	-	-
• Operationeel risico	-	-
• Actief risico	-	-
Totaal	236.268	252.552
Diversificatie van risico's	-82.345	-90.497
Totaal vereist eigen vermogen	153.923	162.055
Aanwezig eigen vermogen	169.238	115.582
Saldo	15.315	-46.473

Het vereist eigen vermogen van EUR 153.923 duizend (2022: EUR 162.055 duizend) is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar. De hiermee overeenkomende nominale dekkinggraad bedraagt 118,5% (2022: 120,2%). De actuele nominale dekkinggraad bedraagt 120,3% (2022: 114,4%). De nominale dekkinggraad is de verhouding tussen de netto activa en de totale pensioenverplichtingen (risico pensioenfonds en risico deelnemers).

Het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille, bedraagt EUR 146.206 duizend (2022: EUR 160.892 duizend). De hiermee overeenkomende dekkinggraad bedraagt 117,6% (2022: 120,0%). Het vermogenoverschot op basis van de feitelijke portefeuille bedraagt EUR 23.032 duizend (2022: tekort EUR 45.310 duizend). Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt EUR 34.984 duizend (2022: EUR 33.654 duizend). Dit komt overeen met een nominale dekkinggraad van 104,2% (2022: 104,2%). De beleidsdekkinggraad bedraagt 119,1% (2022: 120,6%). De beleidsdekkinggraad is de (voortschrijdend) gemiddelde nominale dekkinggraad van de laatste 12 maanden.

De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor de toetsing aan het (strategisch) vereist eigen vermogen, het toepassen van eventuele kortingen en het indexeringsbeleid.

Op basis van de toetsing van de beleidsdekkingsgraad aan de met het (strategisch) vereist vermogen overeenkomende dekkingsgraad wordt vastgesteld of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert en een herstelplan moet indienen bij DNB. Het herstelplan wordt gedurende de tekortsituatie jaarlijks geactualiseerd.

De beleidsdekkingsgraad is 0,6 procentpunten (2022: 0,4 procentpunten) hoger dan de met het (strategisch) vereist vermogen overeenkomende dekkingsgraad.

De wettelijke reële dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt 89,8% (2022: 93,1%). De wettelijke reële dekkingsgraad zoals bedoeld in artikel 128b Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) is gelijk aan de actuele beleidsdekkingsgraad gedeeld door de beleidsdekkingsgraad die ingevolge artikel 132 lid 2b Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) is vereist voor voorwaardelijke toeslagverlening (indexering) ter hoogte van de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a lid 1a en lid 2 Besluit financieel toetsingskader (FTK) pensioenfondsen.

Een wettelijke reële dekkingsgraad van 100% betekent dat het pensioenfonds de pensioenen en pensioenrechten kan verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.

Het solvabiliteitsrisico wordt hierna toegelicht aan de hand van de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's. Met uitzondering van het operationele risico, worden deze risico's aangemerkt als financiële risico's.

Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen. De rentegevoeligheid van de verplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille vastrentende waarden. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille vastrentende waarden.

Door afdekking van het rentemismatchrisico is de vermogenspositie van het pensioenfonds minder gevoelig voor de ontwikkeling van de marktrente.

Het volgende overzicht van de looptijden van de portefeuille vastrentende waarden en de technische voorziening geeft op hoofdlijnen inzicht in het rentemismatchrisico:

	Vastrentende waarden	Technische voorziening	Netto positie
2023			
Korter dan 1 jaar	106.056	-38.779	67.277
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	83.391	-143.446	-60.055
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	113.982	-154.187	-40.205
Vanaf 10 jaar tot 15 jaar	32.041	-230.803	-198.762
Vanaf 15 jaar tot 20 jaar	44.631	-144.181	-99.550
Langer dan 20 jaar	169.869	-79.346	90.523
Langer dan 40 jaar	-	-41.242	-41.242
Totaal	549.970	-831.984	-282.014

	Vastrentende waarden	Technische voorziening	Netto positie
2022			
Korter dan 1 jaar	181.661	-38.604	162.859
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	79.222	-139.892	-51.638
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	104.038	-146.851	-31.208
Vanaf 10 jaar tot 15 jaar	39.333	-217.356	-173.533
Vanaf 15 jaar tot 20 jaar	27.081	-138.941	-109.117
Langer dan 20 jaar	116.742	-78.676	50.966
Langer dan 40 jaar	-	-42.155	-42.155
Totaal	548.077	-802.475	-193.826

De bedragen van vastrentende waarden zijn op basis van doorkijk. De bedragen van de vergelijkende cijfers zijn daarop aangepast.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden en de voorziening pensioenverplichtingen en de duration mismatch zijn als volgt:

	2023	2022
Vastrentende waarden (zonder derivaten)	7,3	7,6
Vastrentende waarden (met derivaten)	21,6	13,6
Totale beleggingen	10,8	7,9
(Nominale) pensioenverplichtingen	15,5	15,5

Bij de berekening van de modified duration van de totale beleggingen is aan equities en private equity geen duration toegekend.

Het pensioenfonds heeft het renterisico eind 2023 strategisch voor 80% (eind 2022: 60,0%) (op basis van markrente) afgedekt door gebruikmaking van investmentgradebedrijfsobligaties, Nederlandse Woninghypotheken, Euro Staatsobligaties (AAA en AA) en swaps.

De effectiviteit van de afdekking bedraagt ultimo 2023 ongeveer 81% (2022: ongeveer 59%).

Hierbij moet worden opgemerkt dat de toepassing van de UFR-methodiek voor de discontering van de pensioenverplichtingen een positief effect heeft op dit percentage. Op basis van de markrente bedraagt de effectiviteit van de afdekking ultimo 2023 ongeveer 81% (2022: ongeveer 59%), binnen de gestelde bandbreedte van 77% tot 83%.

Aandelenrisico

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 39% (2022: ongeveer 37%) uit van de totale beleggingsportefeuille.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van beursgenoteerde aandelen ontwikkelde markten (inclusief beursgenoteerde aandelen vastgoedondernemingen) van 30%, beursgenoteerde aandelen opkomende markten van 40% en niet-beursgenoteerde aandelen (private equity) van eveneens 40%.

Een hiermee overeenkomende waardedaling van de totale portefeuille aandelen resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 14 procentpunten (2022: ongeveer 14 procentpunten). Een hiermee overeenkomende waardestijging van de aandelenportefeuille resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 14 procentpunten (2022: ongeveer 14 procentpunten).

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen. Van de totale beleggingen op basis van doorkijk luidt omgerekend EUR 370.295 duizend (2022: EUR 342.822 duizend) in een andere valuta dan de euro. De valutapositie op basis van doorkijk (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

	Bruto positie	Valuta-afdekking	Netto positie
2023			
Euro	624.846	161.143	785.989
Amerikaanse dollar	252.044	-129.598	122.446
Canadese dollar	8.265	-	8.265
Australische dollar	5.550	-	5.500
Japanse yen	18.658	-15.299	3.359
Britse pond	13.206	-11.796	1.410
Zwitserse frank	7.371	-	7.371
Overige valuta's	65.250	-	65.250
Totaal	995.140	4.450	999.590
2022			
Euro	566.389	160.794	727.183
Amerikaanse dollar	226.251	-122.283	103.968
Canadese dollar	8.231	-	8.231
Australische dollar	5.451	-	5.451
Japanse yen	17.274	-18.186	-912
Britse pond	12.165	-12.303	-138
Zwitserse frank	7.859	-	7.859
Overige valuta's	65.591	-	65.591
Totaal	909.211	8.022	917.233

Een groot deel van de aandelen en een kleiner deel van de vastrentende waarden luidt in vreemde valuta's. Het valutarisico op beleggingen in Amerikaanse dollars wordt voor 50% en het valutarisico op beleggingen in Japanse yens, Britse ponden en Zwitserse franken wordt volledig afgedekt naar de euro op basis van de benchmarkexposure. Het resterende valutarisico in overige valuta's wordt niet afgedekt.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van de na afdekking resterende positie in vreemde valuta's van ontwikkelde markten ten opzichte van de euro van 20%. De positie in vreemde valuta's van opkomende markten wordt geschokt met 35%. Hiermee overeenkomende dalingen van de valutakoersen ten opzichte van de euro resulteren in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 6 procentpunten (2022: ongeveer 9 procentpunten). Hiermee overeenkomende stijgingen van de valutakoersen resulteren in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 6 procentpunten (2022: ongeveer 9 procentpunten).

Grondstoffenrisico

Grondstoffenrisico is het risico dat de waarde van grondstofbeleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktprijzen van desbetreffende (onderliggende) grondstoffen. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen of grondstofderivaten, zodat geen sprake is van grondstoffenrisico.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen. Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balansposten vastrentende waarden. De verdeling is over de vastrentende waarden van de portefeuille, waar in 2023 ook een allocatie naar Europese en US High Yield onder viel. Deze mandaten alleen verklaart al voor ongeveer 13% (van de vastrentende waarden van de portefeuille) de bucket 'Lower than BBB and/no rating'. Ongeveer 41% (2022: ongeveer 31%) van de totale portefeuille heeft de hoogste rating AAA en ongeveer 18% (2022: ongeveer 16%) van de portefeuille heeft de AA-rating.

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van de AG-prognosetabellen 2022 met correcties voor ervaringssterfte wordt rekening gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting.

Het overlijdensrisico is het risico dat deelnemers overlijden vóór pensioendatum, in welk geval het pensioenfonds levenslang partnerpensioen en tijdelijk wezenpensioen moet uitkeren, waarvoor geen voorziening pensioenverplichtingen is gevormd. Dit risico is op stop-loss basis verzekerd bij een onder toezicht van DNB staande verzekeraar.

Tenslotte wordt het arbeidsongeschiktheidsrisico onderscheiden. Dit is het risico dat meer deelnemers arbeidsongeschikt worden dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid, met andere woorden dat de toekomstige premievrije pensioenopbouw en het toekomstige arbeidsongeschiktheidspensioen hoger zijn dan de hiervoor ontvangen risicopremie. Ook dit risico is op stop-loss basis verzekerd bij een onder toezicht van DNB staande verzekeraar.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen (voornamelijk de pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen. Dit risico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig, omdat de pensioenuitkeringen nog langdurig kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten en bovendien nagenoeg de gehele beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels. Dit neemt niet weg dat ingenomen derivatenposities kunnen leiden tot de contractuele verplichting tot bijstorting. Feitelijk is het liquiditeitsrisico geen onderdeel van het solvabiliteitsrisico, namelijk het risico dat het pensioenfonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. Wel is het zo dat een gedwongen verkoop op korte termijn van illiquide beleggingen veelal een ongunstige prijs tot gevolg heeft, waardoor op de verkoop verlies wordt geleden. Het totaal van de illiquide beleggingen maakt ongeveer 14% (2022: ongeveer 5%) uit van de totale portefeuille beleggingen. Het liquiditeitsrisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld..

Concentratierisico

Concentratierisico kan optreden als een goede spreiding van beleggingen of pensioenverplichtingen ontbreekt. In het standaardmodel van DNB voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is het concentratierisico gelijkgesteld aan nihil. Het pensioenfonds voldoet aan deze veronderstelling van een voldoende gediversifieerde beleggingsportefeuille en een voldoende evenwichtige demografische opbouw van de populatie. In de toelichting op de balanspost vastrentende waarden zijn de posten die meer dan 5% uitmaken van de totale portefeuille vermeld. Nederlandse, Finse, Oostenrijkse en Duitse staatsleningen en een woninghypothekfonds maken gezamenlijk ongeveer 20% (2022: ongeveer 20%) uit van de totale portefeuille vastrentende waarden. De totale marktwaarde van de derivatencontracten komt overeen met ongeveer 1% (2022: ongeveer 1%) van de marktwaarde van de obligatieportefeuille. Voor de derivatenposities zijn in het algemeen voldoende zekerheden verkregen.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit risico wordt beperkt door de ISAE 3402-rapportages die het pensioenfonds van de diverse uitvoerders ontvangt. Op grond van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) mag het operationeel risico in de solvabiliteitstoets van DNB op nihil worden gesteld, mits geen sprake is van een verhoogd risico. In 2023 (en 2022) is aan deze voorwaarde voldaan.

Actief risico

Actief risico is het risico dat het rendement van een beleggingsportefeuille afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille gehanteerde benchmark. Op basis van een ALM-studie wordt een strategische beleggingsmix bepaald. Ter beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten wordt voor de afzonderlijke beleggingscategorieën binnen de totale beleggingsportefeuille een benchmark bepaald, die worden geaggregeerd op portefeuilleniveau. Door middel van zowel actief beheer van de onderscheiden afzonderlijke beleggingsportefeuilles per assetcategorie (selectie van individuele vermogenstitels) als actief beheer van de totale portefeuille (afwijking van de strategische mix) wordt actief risico aangegaan. De benchmarkportefeuille dient dus als referentiekader voor de beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

Baten en lasten pensioenactiviteiten

11. Premies voor risico pensioenfonds

	2023	2022
Premies registerloodsen	18.604	16.213
Totaal	18.604	16.213

De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie. De premie wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld als de hoogste van a) de premie van het voorgaande jaar verhoogd met de ontwikkeling van de CBS-prijsindex CPI alle huishoudens (niet-afgeleid) en b) de gedempte kostendeekkende premie. De feitelijke premie bedraagt EUR 18.604 duizend (2022: EUR 16.213 duizend).

De kostendeekkende premie overeenkomstig artikel 123 lid 1 Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) bedraagt EUR 17.721 duizend (2022: EUR 24.403 duizend). De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	2023	2022
Pensioenopbouw	12.861	18.753
Risicopremies overlijden	301	390
Risicopremies invaliditeit	1.272	1.212
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	371	221
Solvabiliteitsopslag	2.916	3.827
Totaal	17.721	24.403

De kostendeekkende premie wordt berekend op basis van de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo vorig verslagjaar. De afgeleide gemiddelde marktrente voor de kostendeekkende premie bedraagt 2,2% (2022: 0,7%).

De gedempte kostendeekkende premie volgens artikel 123 lid 2 Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) bedraagt EUR 18.591 duizend (2022: EUR 16.200 duizend). De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	2023	2022
Pensioenopbouw	9.099	7.902
Risicopremies overlijden	276	258
Risicopremies invaliditeit	1.272	1.212
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	371	221
Solvabiliteitsopslag	2.151	1.762
Resultaat op kosten	5.422	4.845
Totaal	18.591	16.200

De gedempte kostendeekkende premie over 2023 wordt vastgesteld op basis van het verwacht rendement. De afgeleide gemiddelde rente is 1,5%.

De feitelijke premie is EUR 883 duizend (2022: EUR 8.190 duizend lager) hoger dan de kostendeekkende premie en EUR 13 duizend (2022: EUR 13 duizend hoger) hoger dan de gedempt kostendeekkende premie.

12. Waardeoverdrachten voor risico pensioenfondsen

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen.

	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	738	799
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-
Saldo	738	799

13. Waardeoverdrachten voor risico deelnemers

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers.

	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	-	-
Uitgaande waardeoverdrachten	-373	-441
Saldo	-373	-441

14. Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen. De pensioenopbouw wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB primo verslagjaar.

	2023	2022
Pensioenopbouw actieve deelnemers	14.120	19.943
Premievrije pensioenopbouw en ao-pensioen arbeidsongeschikten	314	413
Saldo	14.434	20.356

15. Indexering

De pensioenrechten van actieve deelnemers, de premievrije pensioenrechten van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2024 verhoogd (1 januari 2023: verhoogd). De toeslagverlening per 1 januari van het volgende jaar is opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen ultimo verslagjaar. Het besluit van de verhoging heeft voor het einde van het boekjaar plaatsgevonden.

	2023	2022
Indexering actieve deelnemers	215	80.774
Indexering gewezen deelnemers	182	750
Indexering ingegane pensioenen	350	56.308
Totaal	747	137.832

16. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur DNB per balansdatum. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

	2023	2022
Totaal	-25.882	4.889

De in het verslagjaar aan de voorziening pensioenverplichtingen toegevoegde rente is gebaseerd op de éénjaarsrente van 3,26% (2022: negatief 0,49%).

17. Wijziging rekenrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de rekenrente.

	2023	2022
Totaal	-27.384	311.254

Het totaal effect van wijziging RTS op de TV is -27.384. Hiervan is -2.227 door wijziging UFR 2023 (2022: -8.273). De afgeleide rekenrente is in 2023 gedaald van 2,6% naar 2,3%.

18. Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2023	2022
Onttrekking pensioenuitkeringen	38.565	34.509
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	964	776
Totaal	39.529	35.285

19. Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2023	2022
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-654	-819
Saldo	-654	-819

20. Wijziging actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen zijn de uitgangspunten en veronderstellingen waarop de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd. Onder wijziging actuariële grondslagen is het effect van aanpassing van de bestandsgrondslagen, economische grondslagen en kostengrondslagen op de voorziening opgenomen.

	2023	2022
Levensverwachting	-	-9.998
Kostenvoorziening	-	-2.710
Overig	-	-32
Totaal	-	-12.740

Het effect van de wijziging van de levensverwachting is als volgt samengesteld:

	2023	2022
Overgang op prognosetafels AG 2022	-	-8.336
Wijziging correctiefactoren	-	-1.662
Totaal	-	-9.998

21. Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Onder overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen: actuariële resultaten en mutaties in de pensioenverplichtingen die niet onder een ander hoofd zijn opgenomen.

	2023	2022
Actuariële resultaten	63	1.238
Totaal	63	1.238

De actuariële resultaten zijn als volgt samengesteld:

	2023	2022
Kortlevenrisico	-513	2.027
Langlevenrisico	400	-301
Resultaat op sterfte	-113	1.726
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	76	-499
Flexibele keuzemogelijkheden	71	-25
Overig	29	36
Totaal	63	1.238

Het resultaat op arbeidsongeschiktheid bestaat uit:

- Een benodigde toevoeging aan de voorziening van 1.196 (waarvan 3.206 dotatie TV en -2.010 onttrekking schadereserve (voor 2022: 1.834 dotatie TV en -123 onttrekking aan schadereserve)
- De ontvangen risicokoopsom arbeidsongeschiktheid van 1.272 (2022:1.212), per saldo een resultaat op arbeidsongeschiktheid van 76 (2022: -499).

22. Pensioenuitkeringen voor risico pensioenfonds

	2023	2022
Ouderdomspensioen	32.529	29.195
Partnerpensioen	5.562	4.872
Wezenpensioen	95	87
Arbeidsongeschiktheidspensioen	525	354
Totaal	38.711	34.508

23. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2023	2022
Uitgaande waardeoverdracht	373	441
Beleggingsresultaat	-69	134
Totaal	304	575

24. Herverzekeringen

	2023	2022
Premies herverzekering	-79	-92
Uitkering herverzekering	69	-
Totaal	-10	-92

25. Pensioenuitvoeringskosten voor risico pensioenfonds

Onder pensioenuitvoeringskosten voor risico pensioenfonds zijn opgenomen de kosten met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregelingen. De kosten van vermogensbeheer zijn hierin niet begrepen. De kosten van bestuur en financieel beheer worden toegerekend aan pensioenuitvoering en vermogensbeheer.

	2023	2022
Kosten pensioenuitvoering	644	372
Kosten bestuursondersteuning	652	381
Kosten bestuur	525	381
Kosten verantwoordingsorgaan en visitatiecommissie	60	48
Advies- en controlekosten	1.241	577
Overige kosten	219	188
Totaal voor toerekening aan vermogensbeheer	3.341	1.947
Toegerekend aan vermogensbeheer	-1.239	-744
Totaal	2.102	1.203

26. Beleggingsopbrengsten

	Directe	Indirecte	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
2023				
Aandelen	589	53.756	-755	53.590
Vastrentende waarden	6.277	32.636	-1.657	37.256
Rentederivaten	796	9.437	-	10.233
Valuta derivaten	-	2.899	-	2.899
Totaal	7.662	98.728	-2.412	103.978
2022				
Aandelen	2.695	-54.004	-679	-51.988
Vastrentende waarden	2.579	-105.950	-1.212	-104.583
Rentederivaten	695	-39.887	-	-39.192
Valuta derivaten	-	-10.106	-	-10.106
Totaal	5.969	-209.947	-1.891	-205.869

De directe beleggingsopbrengsten betreffen rente en door beleggingsfondsen uitgekeerd dividend.

De indirecte beleggingsopbrengsten betreffen waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen.

De hiervoor weergegeven kosten van vermogensbeheer betreffen de rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten. De kosten die ten laste van beleggingsfondsen komen zijn hierin niet begrepen, maar zijn onderdeel van de waardeveranderingen. De ten laste van de beleggingsfondsen komende kosten kunnen worden onderscheiden in kosten van vermogensbeheer (vergoeding beheer beleggingen, bewaarloon en overige kosten) en transactiekosten. In de waardeveranderingen van de valutaderivaten zijn eveneens transactiekosten begrepen.

De kosten van vermogensbeheer toegerekend aan de beleggingscategorieën kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2023	2022
Fiduciaire kosten en managersfee	874	845
Northern Trust (bewaarloon, FTK rapportage en accounting)	178	174
Beleggingsadvies Sprenkels	122	128
Overige kosten	-	-
Totaal voor toerekening kosten bestuur en financieel beheer	1.174	1.147
Toegerekende kosten bestuur en financieel beheer	1.239	744
Totaal	2.413	1.891

De niet rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten, die onderdeel zijn van de waardeveranderingen van de beleggingen, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Kosten vermogens- beheer	Transactiekosten fondsen	Toe- en uittreed- vergoeding
2023			
Aandelen	450	60	24
Vastrentende waarden	1.133	620	88
Totaal beleggingsfondsen	1.583	680	112
Valutaderivaten	-	-	14
Totaal	1.583	680	126
2022			
Aandelen	209	91	55
Vastrentende waarden	1.293	575	112
Totaal beleggingsfondsen	1.502	666	167
Valutaderivaten	-	-	16
Totaal	1.502	666	183

De niet rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten, die onderdeel zijn van de waardeveranderingen van de beleggingen, kunnen slechts door middel van schattingen worden vastgesteld.

27. Overige baten en lasten beleggingsactiviteiten

	2023	2022
Fee rebates	630	706
Overige baten en lasten	-	-15
Totaal	630	691

28. Totaal beleggingsresultaat voor risico deelnemers

	Direct	Waarde- verandering	Totaal
2023			
Vastgoed	3	3	6
Aandelen	12	21	33
Vastrentende waarden	1	29	30
Totaal voor kosten	16	53	69
Kosten van vermogensbeheer			-
Totaal	16	53	69
2022			
Vastgoed	-	-2	-2
Aandelen	4	-35	-31
Vastrentende waarden	-	-101	-101
Totaal voor kosten	4	-138	-134
Kosten van vermogensbeheer			-
Totaal	4	-138	-134

Overige informatie

Verbonden partijen

De loodsorganisaties, de bestuursleden en hun nauwe verwanten, alsmede de functionarissen van het bestuursbureau worden aangemerkt als verbonden partijen.

Tussen het pensioenfonds en de loodsorganisaties is een uitvoeringsovereenkomst inzake de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling gesloten.

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan bestuursleden en/of functionarissen van het bestuursbureau en heeft ook anderszins geen vorderingen op hen. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging bestuurders hierna.

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst. De medewerkers van het bestuursbureau zijn gedetacheerd bij het pensioenfonds.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging van de leden van het bestuur bedraagt totaal EUR 381 duizend (2022: EUR 284 duizend).

Naam/functie	Presentiegelden	Km-vergoeding	Overige kosten-vergoedingen
2023			
M. Louwerens , voorzitter	59.600	5.111	1.200
P.B. Schoe, secretaris/penningmeester	55.200	12.532	1.200
M.A. van Kuik, lid	5.600	599	310
A.N.B. Eggink, lid	39.200	12.330	620
W.T. Buitelaar, lid	36.000	3.159	620
J.H.P. Waasdorp, lid	51.200	9.330	620
N.R. Halfweeg, lid	42.400	1.997	620
H. Witzier, lid	39.200	2.147	620
Totaal	328.400	47.205	5.810

Naam/functie	Presentiegelden	Km-vergoeding	Overige kosten-vergoedingen
2022			
M. Louwerens , voorzitter	45.825	3.547	1.100
P.B. Schoe, secretaris/penningmeester	40.125	6.443	830
M.A. van Kuik, lid	23.625	991	555
A.N.B. Eggink, lid	22.875	6.363	935
W.T. Buitelaar, lid	24.750	2.175	560
J.H.P. Waasdorp, lid	38.625	6.653	560
N.R. Halfweeg, lid	34.875	1.558	560
H. Witzier, asp.-lid	19.500	988	420
Totaal	250.200	28.718	5.520

Honorarium onafhankelijke accountant

De aan het verslagjaar toegerekende (ten laste van het resultaat gebrachte) accountants-honoraria zoals bedoeld in artikel 382a Boek 2 BW bedragen totaal EUR 88 duizend (2022: EUR 63 duizend).

	2023	2022
Controle jaarrekening en jaarstaten DNB	88	63
Fiscaal advieswerk	-	-
Totaal	88	63

De vermelde honoraria hebben betrekking op het gehele netwerk waarvan de accountantsorganisatie die is belast met de wettelijke jaarrekeningcontrole deel uitmaakt. De getoonde bedragen zijn inclusief BTW. Het getoonde bedrag heeft betrekking op periode 2023 van EUR 66 duizend en EUR 22 duizend op periode 2022.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

Toezichthouder

Evenals vorig jaar is geen sprake van door DNB genomen corrigerende maatregelen ingevolge artikel 104 Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb).

Gebeurtenissen na balansdatum

In aanloop naar de overgang naar de solidaire premieregeling heeft het bestuur besloten om de rentehedge per februari 2024 te verhogen naar 100%

Hoek van Holland, 20 juni 2024

M. Louwerens
Voorzitter

P.B. Schoe
Secretaris/ penningmeester

W.T. Buitelaar

A.N.B. Eggink

H.A. Witzier

N.R. Halfweeg

J.H.P. Waasdorp

Overige gegevens

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Bestemming van het resultaat

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld. Het resultaat wordt jaarlijks geheel ten gunste dan wel ten laste van de reserves gebracht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen te Hoek van Holland is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 8.300.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 415.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrechte artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling gelden, zoals deze tot inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luidden. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 20 juni 2024
drs. J.J.M. Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controle verklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen ('de stichting' of 'het pensioenfonds') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023 van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen te Rotterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar het hoofdstuk 'Risicobeleid' van het bestuursverslag, waarin het bestuur haar frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de frauderisicoanalyse van het bestuur (Systematische Integrale Risico Analyse, hierna: SIRA), de gedragscode, de incidenten- en klokkenluidersregeling, en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het bestuur en medewerkers van het bestuursbureau of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Daarnaast hebben wij de rapportages van de sleutelfunctiehouders risicobeheer, interne audit, actuarieel, en de compliance officer geëvalueerd. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's

Onze controlewerkzaamheden en observaties

Doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door het bestuur

Volgens de controlestandaarden is het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het bestuur van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur met betrekking tot:

- journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- schattingen;
- significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.

Wij hebben daarbij bijzondere aandacht voor tendenties als gevolg van mogelijke belangen van het bestuur.

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Wij hebben getoetst of de journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

Wij zijn ook alert geweest op mogelijk significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie. Wij hebben geen significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering geïdentificeerd.

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing en de werking van de maatregelen getoetst voor het maken van schattingen. Daarnaast hebben wij de beheersmaatregelen ten aanzien van de toegangsbeveiliging in de IT-systemen getoetst door het verkrijgen van inzicht in de ISAE3402-rapportages van relevante serviceorganisaties.

Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij aandacht voor belangrijke schattingsposten, die zijn gebaseerd op subjectieve input, zoals de fondsspecifieke elementen in de waardering van de technische voorzieningen en de waardering van niet-beursgenoteerde beleggingen. Wij hebben naar aanleiding van onze controle en de uitkomsten daarvan, deze schattingsposten beoordeeld op aanwijzingen van tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Daarbij hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben voor alle niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen de waardering gevalideerd aan de hand van de nettovermogenswaarde conform de gecontroleerde jaarrekening over 2022 van het beleggingsfonds of wanneer deze niet (tijdig) beschikbaar is hebben wij alternatieve werkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben daarnaast de derivaten zelfstandig gewaardeerd.
- Evaluatie van de gehanteerde actuariële grondslagen en eventuele wijzigingen hierin, de uitkomsten van de actuariële analyse, en bespreking hiervan met het pensioenfonds en de certificerend actuaris.
- Kennis name van de toelichting op de financiële positie en het toetsen aan de (toelichtings)vereisten uit de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Wij hebben bij onze controle van de schattingsposten geen aanwijzingen van tendenties als gevolg van belangen van het bestuur geïdentificeerd. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Daarnaast hebben wij kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor fraude. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormen voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Controleaanpak continuïteit

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking, het vereist eigen vermogen, aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het pensioenfonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het pensioenfonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan. Zoals toegelicht in de hoofdstukken 'Continuïteitsrisico' van het bestuursverslag en 'Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening bevindt het pensioenfonds zich op balansdatum niet in een (reserve) tekortsituatie. Het is de verwachting van het bestuur dat het pensioenfonds over voldoende potentieel beschikt om uit een situatie van reservetekort te blijven.

Het bestuur heeft de continuïteitsbeoordeling van de stichting voor tenminste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben gekregen en door het bestuur te bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Het bestuur heeft hierbij onder andere aandacht besteed aan:
  - o de financiële positie van het pensioenfonds ten opzichte van het (minimaal) vereist eigen vermogen;
  - o de kwartaalijkse monitoring van de kwetsbaarheid van het pensioenfonds op een aantal financiële en niet-financiële risico-indicatoren;
  - o de continue monitoring van de beleggingsportefeuille, het (rente) afdekkingsbeleid en beheersing van het liquiditeitsrisico;
  - o politieke, demografische, geografische, alsmede operationele ontwikkelingen, voor zover deze impact hebben op het pensioenfonds.
  - o Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

Daarnaast hebben wij de correspondentie met relevante toezichthoudende instanties geïnspecteerd.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid en is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de controlestandaarden is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer hier sprake van is.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 20 juni 2024

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. N.C. Doets RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2023 van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlagen

BIJLAGEN

Bijlage 1

Rapport visitatiecommissie over beroepspensioenfonds loodsen 2023 (samenvatting)

Inleiding

De Visitatiecommissie (hierna 'VC') heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. Tevens dient de VC toezicht te houden op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De VC vervult deze taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. De VC heeft de periode januari 2023 tot en met december 2023 onderzocht. Het rapport is tot stand gekomen met inachtneming van de Code Pensioenfondsen en de Code VITP (Code VITP van kracht zijnde voor boekjaar 2023).

Het bestuur heeft, op voorstel van het VO, gevraagd om naast de algemene opdracht voor de visitatie over 2023 aandacht te besteden aan de volgende twee onderwerpen: voorlichting belanghebbenden inzake transitieplan en borging van de datakwaliteit ten behoeve van het invaren naar de premieregeling.

De VC legt jaarlijks haar bevindingen vast in een rapport en legt verantwoording af aan het VO en aan het bestuur, als volgt onderstaand samengevat. De VC heeft in haar rapport tevens een aantal aanbevelingen opgenomen, die met bestuur en VO zijn doorgesproken.

Het functioneren van de governance

De VC is van oordeel dat het bestuur de bestuurlijke continuïteit adequaat bewaakt, en dat vacatures tijdig worden opgepakt. Uit de evaluaties van bestuur en VO maakt de VC op dat de samenwerking goed verloopt.

Het functioneren van het bestuur

In dit spannende bestuursjaar met de combinatie van lopende activiteiten en de activiteiten voor de implementatie van de nieuwe solidaire pensioenregeling met alle daarbij horende wijzigingen ingevolge het nieuwe pensioensysteem en de realisatie van het tijdig indienen van het implementatieplan bij DNB is het oordeel van de VC een oordeel van waardering van dit goed functionerend bestuur. Hierbij wordt door het bestuur in zijn functioneren goed onderkend wat het bestuur zelf kan, waarvoor externe expertise moet worden geregeld en welke reviewende controls (in het bijzonder voor de transitie activiteiten naar het nieuwe pensioensysteem) nodig zijn.

Het bestuur heeft ook op een juiste, tijdige, en adequate wijze de sleutelfunctiehouders, adviserend actuaris, VO en Intern Toezicht ingeschakeld.

De vergaderstukken zijn tijdig beschikbaar. Goede follow-up van de genomen besluiten en benoemde acties wordt goed ondersteund door het bestuursbureau en is geborgd door een goed agendabeheer door het bestuursbureau.

Het implementatie plan voor het invaren in de nieuwe pensioenregeling is structureel aangepakt en tijdig gereed gekomen c.q. ingediend bij DNB gericht op het halen van de transitiedatum van 1 januari 2025.

De VC is derhalve van oordeel dat het bestuur serieus, deskundig en daadkrachtig bestuurt met overzicht en inzicht in de materie. Voor het bestuur blijft het een uitdagende periode bij de verdere realisatie van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel met de implementatie van de nieuwe solidaire premieregeling van zowel de regeling zelf, als het bijbehorende beleggingsbeleid, de communicatie naar de deelnemers en de tijdige implementatie van de nieuwe solidaire premieregeling bij BSG met bijbehorende audit.

Het beleid van het bestuur

De VC is van oordeel dat het bestuur het fonds met overzicht en inzicht bestuurt en zowel op het gebied van de lopende activiteiten, als de activiteiten in het kader van de Wtp tijdige en adequate acties onderneemt met de juiste inschakeling van de sleutelfunctiehouders, adviserend actuaris, en externe expertise, alsmede goede en tijdige afstemming met het VO en het Interne Toezicht.

Het bestuur heeft aandacht voor het documenteren van besluiten. In het kader van de verdere Wtp-activiteiten is het van belang om daar scherp op te blijven.

De algemene gang van zaken in het fonds

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds aanpakt op basis van het '3 lines of defence' model en een risk control framework.

De fondsdokumentatie (zoals het BPL-statuuut, ABTN, beleggingsbeginselen, en beleggingsdocumenten, alsmede de nieuwe dokumentatie in het kader van de Wtp transitie zoals het (concept) Pensioenstatuuut 2025, nieuwe beleggingsdokumentatie, en communicatiedokumentatie en overige nieuwe dokumentatie) zijn zorgvuldig opgesteld en op orde.

De management rapportages zijn op tijd en zijn inzichtelijk. Er wordt extra aandacht gegeven aan de verdere ontwikkeling van de rapportage van niet-financiële risico's in het algemeen en voor BSG in het bijzonder.

De beleggingscommissie en de werkgroepen functioneren naar behoren. De commissie- en werkgroepen structuur sluit aan op de bestuursfilosofie van het bestuur.

De bestuursondersteuning is buitengewoon goed op orde.

De uitbestedingsrelaties zijn in het algemeen goed in de contracten geregeld met periodieke evaluaties van de contractpartijen. Bijzondere aandacht blijft vereist voor het BSG contract in het bijzonder richting implementatie van de nieuwe solidaire premieregeling in de pensioenadministratie van BSG en de bijbehorende daarvoor noodzakelijke IT activiteiten.

De sleutelfunctiehouder interne audit heeft een audit rapport over 2022 uitgebracht dat BSG een onvoldoende effectief werkend datamanagement proces heeft.

De adequate risicobeheersing

De VC is van oordeel, dat het bestuur een goed overzicht heeft van in het bijzonder de voornaamste twee Wtp-risico's voor de transitie naar de nieuwe solidaire premieregeling, te weten het omzetten van de beleggingen onder het FTK naar de 'individuele potjes' voor de nieuwe solidaire premieregel (evenwichtige verdeling) en de IT-ontwikkelingen bij BSG gericht op de nieuwe premieregelingen.

De evenwichtige belangenafweging

Bij de behandeling van voorstellen voor indexatie dan wel premievaststelling besteedt het bestuur aandacht aan de evenwichtigheids-aspecten. Deze worden echter niet consequent in de vastlegging van de betreffende vergaderingen opgenomen.

De communicatie van het fonds

In 2023 is in het communicatiejaarplan, naast o.a. reguliere nieuws-updates, ook aandacht besteed aan de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp).

Het communicatiejaarplan is summier gedocumenteerd, en omvat alleen een overzicht van de diverse communicatie-uitingen per maand. De VC kan niet vaststellen of bij de update van het jaarplan ook een evaluatie van het voorgaande jaar is gedaan. Het jaarplan bouwt eigenlijk alleen impliciet door op het meerjaren Communicatie beleidsplan 2021 – 2023. Voor 2024 - 2026 is er een nieuw plan opgesteld. In het kader van de Wtp is er eind 2023 een separaat en uitgebreid Communicatieplan Transitie Wtp opgesteld als onderdeel van het Implementatieplan Wtp. De VC is van mening dat het fonds op zich op een transparante, frequente en tijdige manier communiceert met alle belanghebbenden.

De naleving Code Pensioenfondsen

De VC is van oordeel dat de naleving van de Code Pensioenfondsen zeer methodisch en systematisch wordt behandeld. Tevens is de VC van oordeel dat de onderbouwing van de normen waar het fonds van afwijkt helder is, en dat het fonds derhalve daarmee voldoet aan het “pas toe of leg uit” principe.

De cultuur en het gedrag

De VC is gelijk aan vorig jaar van oordeel dat het bestuur zich kenmerkt als een deskundig en gedreven bestuur dat ‘hands on’, oplossingsgericht en met daadkracht werkt. De sfeer in het bestuur is goed, waarbij eenieder de ruimte krijgt en neemt om zijn rol in te vullen. Er wordt constructief samengewerkt en gecommuniceerd.

Het bestuur heeft een zelfkritische houding en gaat respectvol met elkaar om. Dit blijkt onder meer ook uit het feit dat het bestuur tijdens de zelfevaluatie zelf heeft opgemerkt dat men meer aandacht moet hebben voor de zachte en relationele kant onderling en naar derden. Voor zover de VC heeft kunnen vaststellen, is er geen sprake van ongewenste groepsprocessen en worden ook moeilijke onderwerpen gestructureerd en zorgvuldig opgepakt. Het bestuur voldoet aan de gestelde eisen uit het geschiktheids- en opleidingsplan. De VC concludeert uit de stukken en de gesprekken met het bestuur en het VO dat de relatie tussen het bestuur en het VO goed is.

De opvolging eerdere aanbevelingen van intern toezicht

De VC stelt vast dat het bestuur gestructureerd aandacht geeft aan de aanbevelingen van de VC, en hierover adequaat rapporteert.

Voorlichting belanghebbenden inzake transitieplan

Op basis van de beschikbare documentatie (o.a. het jaarplan Communicatie 2023) is de VC van mening dat de voorlichting/communicatie in 2023 met de op dat moment beschikbare informatie op een passende manier heeft plaatsgevonden. In december 2023 was het Transitieplan gereed, waardoor het pas vanaf begin 2024 mogelijk is (meer) concrete/inhoudelijke informatie aan de deelnemers te verstrekken. In het kader van het Transitieplan is er een (wettelijk verplicht) Communicatieplan Transitie Wtp opgesteld, hierin zijn de stappen en de communicatie verwoord die het fonds verplicht is te doen, waaronder ook keuzebegeleiding.

De VC is wel van mening dat het Communicatieplan Transitie Wtp voor wat betreft de voorgenomen communicatiemomenten in 2024 en 2025 concreter moet worden uitgewerkt.

Borging van de datakwaliteit ten behoeve van het invaren naar de premiereregeling

Gebaseerd op de ons beschikbare documentatie is de VC van oordeel dat er sprake is van een gestructureerde aanpak, waarbij het fonds het door de Pensioenfederatie aangereikte Kader Datakwaliteit heeft gevolgd. Alle zes stappen die hierin zijn beschreven zijn door het fonds uitgevoerd, inclusief opinies van de sleutelfunctiehouders (SFH) actuariaat en risicobeheer, alsmede assurance (“AUP, agreed upon procedures”) van een externe accountant (PwC).

23 april 2024

De Visitatiecommissie

- De heer drs. (Hans) J.P.B. Brand
- De heer mr. (Alexander) A.W.J. van Coberen
- Mevrouw mr. drs. (Diana) D.J.M.P. Horsmeier MM RBA CSFL (voorzitter)

Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie 2023

Het bestuur dankt de Visitatiecommissie wederom voor haar constructieve bijdrage in 2023.

De bevindingen die de Visitatiecommissie in haar rapport heeft gedaan, zijn besproken tijdens de gezamenlijke vergadering van 5 april 2024 en waren herkenbaar voor het bestuur. Het is prettig te constateren dat de eerdere bevindingen van de Visitatiecommissie niet alleen zijn opgevolgd in het verslagjaar, maar ook hebben geleid tot zichtbare verbeteringen (zoals ook door de commissie opgemerkt). Mede daarom ook waardeert het bestuur de concrete aanbevelingen van de Visitatiecommissie voor 2024.

Het bestuur stelt de samenwerking en de dialoog met de Visitatiecommissie op prijs. Ook ten aanzien van andere onderwerpen weet het bestuur zich gesteund door de inhoudelijke expertise van de leden van de Visitatiecommissie.

Het bestuur is dan ook ingenomen met het positieve rapport van de Visitatiecommissie, waaruit blijkt dat het bestuur "in control" is.

Verslag verantwoordingsorgaan 2023

Oordeel & bevindingen

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft tot taak tijdig een oordeel te geven over het door het bestuur in 2023 gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het oordeel van het VO wordt gepubliceerd in het jaarverslag en daarmee ook op de website van het fonds. Op basis van de wet, de statuten van het BPL en het door het bestuur vastgestelde reglement-VO brengt het VO advies uit over (voorgenomen) besluiten van het bestuur voor zover het VO daar wettelijk adviesrecht over heeft.

2023 was voor het VO een belangrijk jaar omdat het VO de gelegenheid kreeg om advies uit te brengen over het voorgenomen invaarbesluit.

In 2023 is het VO elfmaal bijeengekomen. Van deze vergaderingen stonden zes vergaderingen in het teken van WTP en het uiteindelijke oordeel dat door het VO is gegeven over het voorgenomen invaarbesluit. Tijdens deze extra WTP vergaderingen ontving het VO informatie vanuit de adviserend actuaris van Sprenkels en werd het VO inhoudelijk bijgestaan door een onafhankelijk adviseur, mevrouw Hoekstra. Om haar taak goed te vervullen is het VO ondersteund door het bestuursbureau.

Tevens heeft het VO tweemaal vergaderd met het bestuur en tweemaal met de Visitatiecommissie.

Door het VO werd in 2023 vijfmaal een positief advies uitgebracht. Deze adviezen betroffen:

- Invaarbesluit;
- Premie 2024;
- Communicatiebeleidsplan 2024-2026;
- Pensioenstatuut 2025;
- Wijzigen van de interne klachtenprocedure.

Het VO is tevens in de gelegenheid gesteld zich een mening te vormen over niet-adviesplichtige onderwerpen, zoals bijvoorbeeld het Communicatieplan WTP, en daarover met het bestuur van gedachten te wisselen en op deze manier ook haar inbreng te leveren. Het VO is voor haar functioneren mede afhankelijk van de informatievoorziening door of namens het bestuur. Belangrijk is dat het bestuur het VO proactief en vroegtijdig door middel van regulier en zo nodig incidenteel overleg betreft. Onderwerpen betreffen (in ontwikkeling zijnde) beleidsissues en andere belangrijke zaken en het bestuur geeft in het algemeen het VO daarmee ruimte om haar oordeelsvorming voor te bereiden en (eventueel) vroegtijdig input te leveren.

Het oordeel van het VO is gebaseerd op de argumentatie verwoord in de (voorgenomen) besluiten, op conclusies die het VO trekt uit overleggen met het (dagelijks) bestuur en de Visitatiecommissie. Verder vormt het VO haar oordeel door bestudering van alle relevante fondsdocumenten en periodieke rapportages alsmede het (concept) bestuursverslag en de jaarrekening. Tenslotte laat het VO zich informeren door de accountant, adviserend actuaris, waarmede actuaris en het bestuursbureau.

Aandachtsgebieden 2023

Het VO heeft voor de Visitatiecommissie onderstaande speerpunten geformuleerd:

- Voorlichting belanghebbenden inzake transitieplan;
- Borging van de datakwaliteit ten behoeve van het invaren naar de premieregeling.

Bevindingen

Invaarbesluit

Zoals aangegeven heeft het VO de (wettelijke) gelegenheid gekregen om advies uit te brengen over het voorgenomen invaarbesluit.

Hoorrecht

Het VO heeft kennis genomen van het feit dat de VNoL gebruik heeft kunnen maken van het hoorrecht.

Informatie over het besluitvormingsproces

Inzake het besluitvormingsproces stelt het VO vast dat het op een juiste en adequate wijze is geïnformeerd door het bestuur. Hiermee is het VO in staat gesteld om haar wettelijke rol te vervullen.

Arbeidsongeschiktheidspensioen, premievrije voortzetting en nabestaandenpensioen

Het VO is geïnformeerd over de wijze waarop wordt omgegaan met arbeidsongeschiktheidspensioen, premievrije voortzetting en nabestaandenpensioen. Hierbij is geconstateerd dat er geen sprake is van een onevenwichtige situatie. Het belang van deze groep deelnemers is naar het oordeel van het VO meegenomen in de beoordeling van de totale evenwichtigheid.

Kwantitatieve effecten van het invaren

Op basis van diverse presentaties verzorgd door de adviserend actuaire van Sprenkels heeft het VO voldoende inzicht in de kwantitatieve effecten van het invaren voor alle deelnemersgroepen en leeftijdscohorten. De werking van de voorrangsregels is voor het VO helder. Het VO heeft voldoende inzicht verkregen inzake de verwachte uitkeringen en delta netto profijt van de verschillende leeftijdscohorten.

Overwegingen en afwegingen

Het VO heeft kennisgenomen van de overwegingen en afwegingen van het bestuur bij het voorgenomen besluit tot invaren en de motivering waarom de effecten evenwichtig worden geacht. Op basis van de notulen en toelichting daarop, die tijdens de vergaderingen van het VO zijn aangeboden, zijn het bestuurlijke proces en de afwegingen die hieraan ten grondslag liggen voor het VO te volgen.

Gewijzigde beroepspensioenregeling

Het VO heeft conform de statuten een advies uitgebracht over het Pensioenstatuut 2025. Omdat exacte bedragen en percentages nog gevuld moeten worden volgt er in de loop van 2024 nog een tweede adviesaanvraag.

Afspraken met betrekking tot compensatie

Het VO heeft kennisgenomen van de afspraken die met betrekking tot compensatie zijn gemaakt. Het VO constateert dat deze helder zijn vastgelegd in het transitieplan van de NLc en tot uitdrukking komen in de opdrachtbevestiging van het bestuur. Er wordt geen compensatiedepot gevormd voor de lange termijn. Het VO onderschrijft de hiervoor gebruikte redenering.

Transitie-effecten

Het VO heeft vastgesteld dat de transitie-effecten van de totale transitie in termen van netto profijt per leeftijdscohort in hele geboortejaren en in termen van de pensioenverwachting per leeftijdscohort in hele geboortejaren die, voor zover het ouderdomspensioen betreft, worden weergegeven.

Inzet solidariteitsreserve

Het VO is tevens op de hoogte gesteld van de werking van de vul- en onttrekregels van de solidariteitsreserve. Het VO is zich bewust van de discussie die gaande is tussen DNB en de pensioensector over de mogelijkheden van het inzetten van de solidariteitsreserve voor het beschermen van de ingegane uitkeringen binnen het uitkeringscollectief.

Het VO heeft positief geadviseerd over het invaarbesluit. Dit besluit is unaniem binnen alle geledingen van het VO genomen.

Governance

Het VO is van mening dat de governance van het BPL op orde is en dat het bestuur de Code Pensioenfondsen toepast. Afwijken van de norm betreffende de diversiteit wordt door het bestuur verklaard, waarnaast wordt aangegeven dat een stappenplan is opgesteld om de diversiteit blijvend te bevorderen.

Risico's

Het risicomanagement is door het bestuur op de juiste wijze ingericht en het VO neemt waar dat het bestuur hier goed mee omgaat.

Beleggingsbeleid

Het VO is geïnformeerd over de uitvoering van het beleggingsplan 2023. In de loop van 2023 heeft het bestuur de strategische renteafdekking vastgesteld op een vaste waarde van 80% van de verplichtingen, dit is begin 2024 verhoogd naar 100% van de verplichtingen.

Bestuursverslag

Het VO toetst of besluiten genomen door het bestuur voor alle (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden evenwichtig zijn genomen. Het VO vindt het belangrijk dat dit bij bestuursbesluiten voldoende gemotiveerd is. Het VO heeft vastgesteld dat het bestuursverslag en het overleg met de bestuursleden voldoende inzicht geeft in de gedachtegang van het bestuur die ten grondslag ligt aan de besluitvorming.

Financiële positie

Het VO heeft geconstateerd dat de beleidsdekkingsgraad van het BPL per ultimo 2023 119,1% bedraagt en daarmee hoger is dan de vereiste dekkingsgraad van 118,5%. Dit betekent dat naar de stand van 31 december 2023 er geen reservetekort is en daardoor geen herstelplan hoeft te worden opgesteld.

Premie- en toeslagenbeleid

Het VO heeft positief geadviseerd over het besluit van het bestuur om bij het vaststellen van de premie 2024 gebruik te maken van een overgangsregeling en daarmee het percentage van de pensioengrondslagsom gelijk te stellen aan de premie 2023 (35,1% van de pensioengrondslagsom).

Het VO heeft kennis genomen van het bestuursbesluit om per 1 januari 2024 een toeslag te verlenen van 0,07%.

Communicatie

Een belangrijk onderdeel van de missie, visie, strategie en beleid van het bestuur is het verzorgen van een transparante en heldere communicatie naar de (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden. Naast de informatie over opgebouwde pensioenrechten en -aanspraken heeft het bestuur naar de mening van het VO voldoende aandacht besteed aan de informatieverstrekking naar de (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden inzake het nieuwe pensioencontract. Dit mede middels de informatiesessies die in de diverse regio's voor pensioengerechtigden zijn gehouden. Bij deze informatiesessies zijn

verschillende leden van het VO aanwezig geweest. Naast deze informatiesessies organiseerde het BPL verschillende webinars voor actieven.

Het VO adviseerde positief over het Communicatiebeleidsplan 2024-2026 en is door het bestuur geïnformeerd over het Communicatieplan WTP.

Met de introductie van de WTP is de interne klachtenprocedure per 1 juli 2023 aangepast zodat deze compliant is aan de nieuwe wetgeving. Met de introductie van de Geschilleninstantie Pensioenfondsen per 1 januari 2024 is de interne klachtenprocedure nogmaals aangepast. Het VO adviseerde positief over beide wijzigingen.

Uitbestedingen

Het VO constateert dat het bestuur de nodige zorg besteed aan uitbestedingen. Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid, het bestuur heeft getoetst in hoeverre uitbestedingspartijen aan alle gestelde (wettelijke) eisen voldoen. Daarnaast monitort het bestuur de diverse uitbestedingspartijen op de naleving van de diverse overeenkomsten.

Evenwichtigheid

Het VO heeft de bestuursbesluiten die in 2023 zijn genomen beoordeeld als evenwichtig. Het VO hecht er belang aan om het inzicht te behouden in de manier waarop het bestuur doorgaans keuzes maakt tussen verschillende opties en scenario's, en welke criteria als basis worden gebruikt om tot een weloverwogen beslissing te komen. Een keuze die op deze manier kan worden uitgelegd, kan in sommige gevallen zelfs de acceptatie bevorderen bij de (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden, zelfs als zij liever een andere beslissing hadden gezien.

Oordeel

Het VO vindt dat het beleid van het bestuur over het verslagjaar 2023 op duidelijke en transparante wijze is verwoord in het jaarverslag en dat het bestuur een beleid heeft gevoerd in overeenstemming met de vastgestelde doelstellingen, uitgangspunten en kerndoelen van het BPL en daarbij in de besluitvorming steeds rekening heeft gehouden met de evenwichtige belangenafweging van alle belanghebbenden.

Het VO oordeelt dan ook positief over het in 2023 gevoerde beleid door het BPL bestuur.

Namens het Verantwoordingsorgaan van BPL:

J.N. Muntjewerff, Voorzitter

R. Hesselink, Secretaris

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2023

Het bestuur waardeert het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan (VO) en waardeert dat er in 2023 op constructieve wijze regelmatig gesprekken hebben plaatsgevonden. Het bestuur hecht veel belang aan deze interactie.

Door de actieve rol van het VO en de periodieke overleggen met het bestuur, wordt het bestuur mede in staat gesteld om zijn taken zorgvuldig, evenwichtig en in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden uit te voeren.

Het bestuur hecht voor het jaar 2023 met name veel waarde aan het positieve advies van het VO over het invaarbesluit en het feit dat dit besluit unaniem binnen alle geledingen van het VO is genomen.

Het bestuur dankt dan ook het VO voor de geleverde inspanningen van afgelopen jaar en ziet de constructieve samenwerking graag voortgezet worden.

Verslag compliance officer 2023 (samenvatting)

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) heeft, in opdracht van het bestuur, gedurende 2023 de rol van externe compliance officer (ECO) BPL vervuld. Het NCI monitort onder andere de integere bedrijfsvoering van BPL waar het Integriteitbeleid en de Gedragscode een belangrijk onderdeel van uitmaken. Daarnaast treedt de ECO op als adviseur met betrekking tot compliance, integriteit, gedragsregels, belangenverstrengeling en incidentbehandeling. In 2023 heeft BPL de inrichting van haar integere bedrijfsvoering versterkt door het herijken van verschillende procedures, codes en regelingen. Wij hebben hierbij een begeleidende, adviserende danwel monitorende rol vervuld. Daarnaast hebben wij de naleving van de Gedragscode door verbonden personen gemonitord.

Tijdens onze monitoring zijn geen inhoudelijke onregelmatigheden geconstateerd ten aanzien van de naleving van de Gedragscode door verbonden personen. Er zijn geen signalen van (potentiële) belangenverstrengeling of de schijn hiervan. Als incidentmeldpunt hebben wij geen meldingen ontvangen van integriteitincidenten noch zijn wij geïnformeerd over potentiële incidenten binnen onze scope. Wij constateren dat binnen BPL een integere bedrijfsvoering bestaat en dat haar Governance is gericht op adequate beheersing van integriteitrisico's.

Ruud van der Mast
12 februari 2024

Ecologisch en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: Stichting Beroepspensioenfond Loodsen
 Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): ORA4XDT47367OL841O88

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☐ Ja	☒ ☐ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ____% ☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van ____% ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Stichting Beroepspensioenfond Loodsen (BPL) heeft de volgende ecologische en sociale kenmerken gepromoot:

1. BPL wilde niet bijdragen aan controversieel gedrag en controversiële activiteiten en paste daarom een uitsluitingsbeleid toe.

BPL heeft conform haar uitsluitingsbeleid niet belegd in ondernemingen die betrokken waren bij controversieel gedrag en/of controversiële activiteiten.

Dat wil zeggen dat BPL niet heeft belegd in ondernemingen die:

- zich schuldig maakten aan ernstige en structurele schendingen van de UN Global Compact Principles;
- betrokken waren bij controversiële wapens; of
- 5% of meer van hun omzet behaalden uit productie, distributie of verkoop van nucleaire wapens

BPL heeft conform haar uitsluitingsbeleid tevens niet belegd in staatsobligaties van landen of in bedrijven die hun hoofdvestiging hebben in landen waaraan sanctiemaatregelen zijn opgelegd of die onder het wapenembargo van de Verenigde Naties vielen. Wel had BPL voorafgaand aan de oorlog in Oekraïne 17 Russische beleggingen, die na het uitbreken van de oorlog in 2022 niet verkocht konden worden. In 2023 zijn 3 van deze beleggingen verkocht. De rest is momenteel op 0 gewaardeerd.

De fiduciair manager van BPL heeft bovenstaande uitsluitingen gemonitord en hierover gerapporteerd. De naleving van dit kenmerk is gemeten met de eerste indicator in de volgende vraag.

2. BPL wilde bedrijven stimuleren in lijn te handelen met internationale verdragen en gedragscodes en selecteerde daarom externe vermogensbeheerders die in gesprek zijn gegaan met ondernemingen waarin ze beleggen en die hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen.

BPL heeft bij het beleggen in beleggingsfondsen beperkte mogelijkheden om een eigen stem- en engagementbeleid te voeren en heeft daarom het stem- en engagementbeleid van de geselecteerde vermogensbeheerders gevolgd.

Bij de selectie en monitoring van beleggingsfondsen is het stem- en engagementbeleid van het beleggingsfonds expliciet meegenomen als één van de selectie- en monitoringcriteria. Voor 9 fondsen is aan engagement gedaan en voor 4 fondsen aan stemmen. Er is voor minder fondsen gestemd omdat stemmen alleen kan voor aandelenportefeuilles. In totaal belegde BPL in 4 aandelenfondsen en is er dus voor alle aandelenfondsen gestemd. BPL is periodiek op de hoogte gehouden van de uitkomsten van het stem- en engagementbeleid. De naleving van dit kenmerk is gemeten met de tweede indicator in de volgende vraag.

3. BPL vindt het belangrijk dat niet alleen financiële informatie wordt meegewogen bij het nemen van beleggingsbeslissingen maar ook hoe bedrijven omgaan met ecologische, sociale en governance factoren (ESG).

Voor de beleggingen die passief worden beheerd heeft BPL daarom voor een benchmark gekozen waarin ESG-aspecten zijn verwerkt. Dit betreft de portefeuilles aandelen Noord-Amerika, Europa, Azië en opkomende landen. Er is voor deze portefeuilles gekozen voor ESG-screened MSCI benchmarks. Dat betekent dat er diverse uitsluitingen in de benchmark zijn toegepast. Voor de portefeuille met obligaties van opkomende landen, in harde valuta, is ook een benchmark gekozen waarin ESG-aspecten zijn verdisconteerd. Dit betreft de JPMorgan ESG EMBI Global Diversified Index. In deze index wordt een ESG-score en screeningmethodologie toegepast om emittenten die beter scoren op ESG-criteria en groene obligatie-emissies te overwegen, en om emittenten die lager scoren te onderwegen. Ook kent de index diverse uitsluitingen.

Voor de beleggingscategorieën die niet passief worden beheerd heeft BPL de voorkeur gegeven aan beleggingsfondsen die een artikel 8 SFDR classificatie hebben (nagenoeg alle geselecteerde fondsen hebben inmiddels een artikel 8 classificatie) en aan externe vermogensbeheerders die voorlopen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Om dit te bepalen is gebruik gemaakt van inzichten van de fiduciair manager.

Periodiek zijn de ESG-scores van de ondernemingen waarin BPL belegt heeft, gerapporteerd aan BPL door de fiduciair manager. Zo kon BPL dit kenmerk monitoren. De naleving van dit kenmerk is gemeten met de derde indicator in de volgende vraag.

● *Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?*

1. Het aantal uitgesloten ondernemingen en landen waarin belegd wordt	0 (wel zaten er per 31-12 14 Russische beleggingen in portefeuille die nog niet verkocht konden worden).
2. Het aantal beleggingsfondsen en mandaten waarvoor wordt gestemd en waarvoor aan engagement wordt gedaan	Engagement: 9 Stemmen: 4
3. DE ESG-scores van de beleggingen in bedrijven en van eventueel van toepassing zijnde benchmarks.	ESG-score beleggingen in bedrijven: 6.78 ESG-score van beleggingen in bedrijven van de betreffende benchmark: 6.75

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

● *...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?*

Indicatoren	2022	2023
Het aantal uitgesloten ondernemingen en landen waarin belegd wordt	0 (wel zaten er 17 Russische beleggingen in portefeuille die aangekocht zijn toen Rusland niet op de sanctielijst stond en daarna niet meer verkocht konden worden).	0 (wel zaten er 14 Russische beleggingen in portefeuille die nog niet verkocht konden worden).
Het aantal beleggingsfondsen en mandaten waarvoor wordt gestemd en waarvoor aan engagement wordt gedaan.	Engagement: 10 Stemmen: 4	Engagement: 9 Stemmen: 4
De ESG-scores van de beleggingen in bedrijven en van eventueel van toepassing zijnde benchmarks.	ESG-score beleggingen in bedrijven: 6.5 ESG-score van beleggingen in bedrijven van de betreffende benchmark: 6.3	ESG-score beleggingen in bedrijven: 6.78 ESG-score van beleggingen in bedrijven van de betreffende benchmark: 6.75

In bovenstaande tabel zijn de prestaties op duurzaamheidsindicatoren van de huidige en vorige referentieperiode opgenomen. Ten aanzien van de indicatoren valt het volgende op:

- Het aantal uitgesloten ondernemingen en landen waarin belegd wordt, is ten opzichte van 2022 gelijk gebleven. Wel is een aantal van de Russische beleggingen, die in de portefeuille zaten bij het uitbreken van de oorlog in Oekraïne, verkocht.
- Zowel in 2022 als in 2023 is voor alle aandelenfondsen gestemd op aandeelhoudersvergaderingen.
- In 2023 is voor één fonds minder aan engagement gedaan dan in 2022.
- De ESG-score van zowel de beleggingen van de portefeuille als van de benchmark is gestegen ten opzichte van 2022.
- De indicatoren zijn niet onderworpen aan een betrouwbaarheidsverklaring van een accountant of een toetsing door derden.

In de EU-taxonomie is het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" vastgesteld, dat inhoudt dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie en dat vergezeld gaat van specifieke EU-criteria.

Het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen ook geen ernstige afbreuk doen aan milieu-of sociale doelstellingen.

De **belangrijkste ongunstige effecten** zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Er is in de pensioenregeling geen rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten op 31-12-2023. Er is in de pensioenregeling geen rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
CCF North America ESG Screened Equity	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	21.5%	Ierland
Robeco CGF Euro Credit Bonds	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	9.0%	Luxemburg
BlueBay Investment Grade Bond Fund	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	9.0%	Luxemburg
Achmea PVF Particuliere Hypotheekfonds	Overige	5.9%	Nederland
BLK ECS Leaf Fund	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	5.3%	Ierland
CCF European ESG Screened Equity	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	5.3%	Ierland
Wellington Global High Yield Bond Fund	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	5.1%	Ierland
Goldman Sachs Dutch Residential Mortgage Fund	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	4.1%	Nederland
iShares Emerging Market Screened Equity	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	3.7%	Ierland
CCF Pacific ESG Screened Equity	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	2.9%	Ierland
Stafford European Private VCV	Overige	2.8%	Nederland
Neuberger LC EMD Fund	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	2.7%	Ierland
L&G ESG EM Govt Bond USD Index	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	2.5%	Ierland
Stafford Global Private Equity IV	Overige	1.8%	Nederland
BLK ICS EUR Ultra Short Bond Fund	Mutual Funds/ Unit Investment Trust	0.9%	Ierland

De percentages zijn gebaseerd op de stand per 31-12-2023 en gebaseerd op de totale portefeuille van BPL. Derivaten en contanten zijn niet opgenomen in de tabel. Er is niet doorgekeken in beleggingsfondsen. Als de belegging in een beleggingsfonds tot de grootste 15 beleggingen behoorde, is dit fonds opgenomen in bovenstaand overzicht.

De activa-allocatie
beschrijft het aandeel
beleggingen in bepaalde
activa.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

BPL promootte ecologische en sociale kenmerken zonder dat het een duurzame beleggingsdoelstelling heeft nagestreefd. BPL kende gedurende de referentieperiode geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen in de zin van SFDR of naar beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-Verordening. BPL heeft het percentage duurzame beleggingen in de zin van SFDR niet gemeten gedurende de referentieperiode en had 0% exposure naar ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-Verordening.

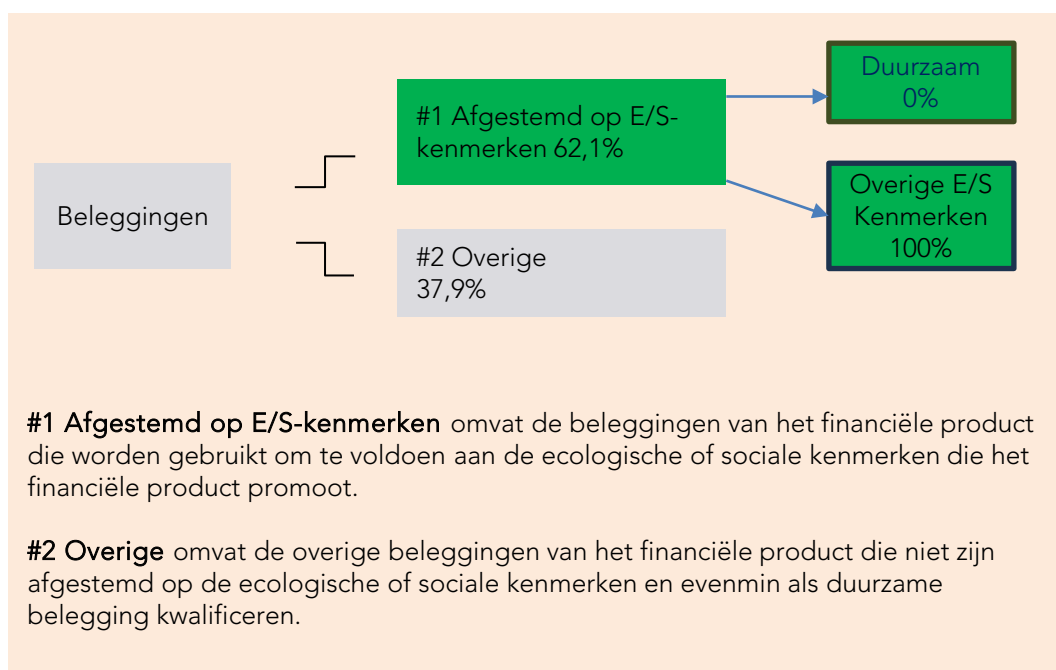
Het grootste deel van de beleggingen van BPL (62.1%) was afgestemd op ecologische en of sociale kenmerken. Deze beleggingen hadden betrekking op aandelen, bedrijfsobligaties (kredietwaardige en hoogrentende), obligaties van opkomende landen en liquiditeiten. De overige beleggingen waren niet afgestemd op deze kenmerken en zijn belegd in staatsobligaties, derivaten, hypotheek en private equity (37.9%). Voor deze categorieën golden geen ecologische of sociale minimumwaarborgen. De percentages zijn gebaseerd op de daadwerkelijk allocatie naar deze beleggingen.

● Hoe zag de activa-allocatie eruit?

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor fossiel gas emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor kernenergie bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

● *In welke economische sectoren wordt belegd?*

BPL belegt in fondsen waardoor de onderstaande sectorverdeling van de beleggingen is gedaan op basis van doorkijk in de fondsen.

Sectorverdeling fondsen	Som marktwaarde %
Communicatie diensten	3.7%
Consument Discretionair	5.4%
Basisconsumptiegoederen	2.6%
Energie	2.4%
Financiën	12.6%
Zorg	4.8%
Industrieel	6.6%
Informatie Technologie	8.5%
Materialen	2.0%
Vastgoed	1.3%
Nutsvoorzieningen	2.4%
Overige*	48.2%

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

*De sector Overige zijn voornamelijk staatsobligaties, derivaten, cash, de hypotheek fondsen en de Private Equity portefeuille.

De percentages zijn gebaseerd op gemiddelden over 2023. De sectorverdeling is gemaakt op basis van doorkijk in onderliggende beleggingsfondsen voor zover er data hierover beschikbaar waren (hetgeen doorgaans voor alle liquide beleggingen het geval is).

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

0%

- Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen¹?

☐

Ja

☐

In fossiel gas

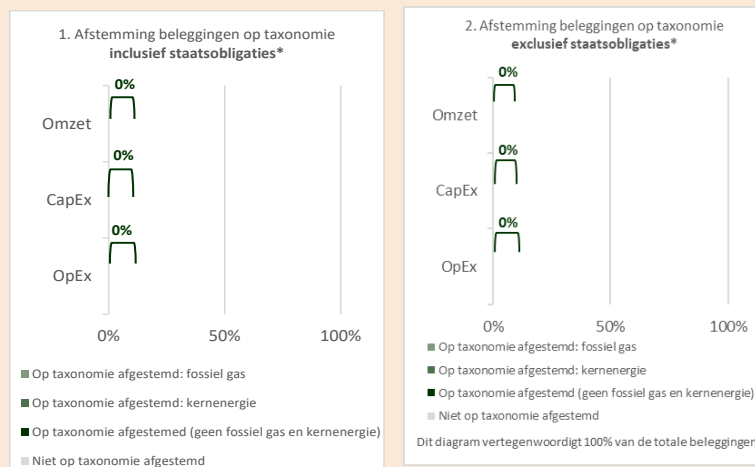
☐

In kernenergie

☒

Nee

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

* In deze diagrammen omvat 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

0%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?

Het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen is gelijk aan voorgaande referentieperiode.

Wat was het minimumaandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing. BPL heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Wat was het minimumaandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing. BPL heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De beleggingen in de categorie '#2 overige' waren staatsobligaties, derivaten, hypotheken en private equity. Voor deze categorieën golden gedurende de referentieperiode geen ecologische of sociale minimumwaarborgen. Deze categorieën maakten onderdeel uit van de strategische activa allocatie. De staatsobligaties en hypotheken maakten onderdeel uit van de matching portefeuille en private equity beleggingen van de return portefeuille. De staatsobligaties zijn alleen belegd in Westerse Europese landen.

Gedurende de referentieperiode is een deel van de hypothekenportefeuille belegd door een beheerder die ecologische en sociale kenmerken promoot en een ander deel niet. Voor de private equity portefeuille speelden ecologische en sociale kenmerken geen rol. BPL gebruikte derivaten hoofdzakelijk om grote financiële risico's af te dekken binnen de door het bestuur gestelde limieten. Derivaten werden door het pensioenfonds ingezet voor het afdekken van het rente- en valutarisico.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

BPL heeft de volgende maatregelen getroffen:

- Een uitsluitingsbeleid is toegepast en de uitvoering ervan is gemonitord door de fiduciair beheerder. BPL is geïnformeerd over de resultaten. Het uitsluitingsbeleid is niet gewijzigd gedurende de referentieperiode.
- Engagement en stemactiviteiten zijn toegepast in de door BPL geselecteerde beleggingsfondsen. BPL is periodiek geïnformeerd over de resultaten hiervan.
- Gedurende de referentieperiode zijn niet-financiële aspecten expliciet meegenomen bij de selectie en monitoring van externe vermogensbeheerders en beleggingsfondsen. Bij de selectie van externe vermogensbeheerders kiest BPL voor vermogensbeheerders die de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties (PRI) hebben ondertekend. Daarnaast zijn niet-financiële aspecten onder meer uitgedrukt in ESG-scores die periodiek zijn gerapporteerd aan BPL.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. BPL heeft geen referentiebenchmark om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken voor de gehele pensioenregeling. Voor bepaalde activaklassen is er wel gebruik gemaakt van een ESG-benchmark (te weten voor de aandelen- en EMD HC-portefeuilles) maar deze portefeuilles zijn slechts een onderdeel van de gehele pensioenregeling.

Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?

Niet van toepassing.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?

Niet van toepassing.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?

Niet van toepassing.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Referentie-benchmarks
zijn indices waarmee
wordt gemeten of het
financiële product de
ecologische of sociale
kenmerken verwezenlijkt
die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. BPL heeft geen referentiebenchmark om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken voor de gehele pensioenregeling. Voor bepaalde activaklassen is er wel gebruik gemaakt van een ESG-benchmark (te weten voor de aandelen- en EMD HC portefeuilles) maar deze portefeuilles zijn slechts een onderdeel van de gehele pensioenregeling.

● *Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?*

Niet van toepassing.

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen
Berghaven 16
3151 HB Hoek van Holland

Directeur bestuursbureau BPL
R.F. Grobbe

Voor vragen over uw pensioen kunt u
terecht bij Blue Sky Group
e-mail: bpl@blueskygroup.nl
telefoon: 020-4266390

Het BPL heeft aan het opstellen van dit jaarverslag veel zorg besteed.
Toch is het mogelijk dat dit document onvolledig is of onjuistheden
bevat. Het BPL aanvaardt daarvoor geen enkele aansprakelijkheid.